

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหิพนามหน่อ เมืองบัวสะพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

1.1 ความหมายของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

1.2 ความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

1.3 องค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

1.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว

2. สังเคราะห์ตัวแปรการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

2.1 สภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวน

แห่งชาติ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.1 ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.3 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4. แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ

5. บริบทป่าสงวนแห่งชาติ หิพนามหน่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วย 1) ความหมายการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ 2) หลักการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ 3) แนวทางการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ และ 4) ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ความหมายการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากมาย เช่น เกษม จันทรแก้ว (2540, อ้างถึงใน อนันตศักดิ์ รุนทอง, 2546, หน้า 13) ได้ให้ความหมายการอนุรักษ์ หมายถึง การเก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม ปรับปรุง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ ตลอดจน นิวัติ เรืองพานิช (2537, หน้า 235) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นานและต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกันโดยถูกต้องตามกาลเทศะ และทัศนะของ เกษม จันทรแก้ว (2540, อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ประทุมมาส, 2545, หน้า 18) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างมีเหตุผลและมีการสร้างสรรค์ ซึ่งการอนุรักษ์ ได้แก่ การใช้ การเก็บรักษาการซ่อมแซม การฟื้นฟู การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขต ต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้คุณภาพในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป Allen (1959, อ้างถึงใน มิตรไทย อานันทนสกุล, 2544, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องสูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และพนิกุล อุษสกุล (2556, หน้า 7) ได้กล่าวไว้ว่า การรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อุรักษ์ธรรมชาติอย่างเหมาะสม ประหยัดและรู้คุณค่ามากที่สุด โดยคำนึงผลได้เสียจากการนำทรัพยากรป่าไม้ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการอย่างรอบคอบและก่อให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความหมายการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ คือ การเก็บรักษาทรัพยากรเอาไว้ให้นานและมีการใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศ โดยที่ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้

2. ความสำคัญการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

สำหรับแนวทางในการอนุรักษ์นั้นเป็นเรื่องมีรายละเอียดมาก และมักเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งนอกเหนือจากความสามารถของแต่ละบุคคล แต่ละองค์กร จะแก้ไขโดยลำพังได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในทุกโอกาสที่จะทำได้ การอนุรักษ์จึงต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐานและการสร้างแผนการอนุรักษ์ต่อไป (เกษม จันทรแก้ว, 2540 อ้างถึงใน ชุมพล ชัยชนะ, 2544, หน้า 22-28) ได้สรุปหลักการอนุรักษ์ไว้ ดังนี้

2.1 การใช้อย่างยั่งยืน (Sustainable use) หมายถึง การใช้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้ผลผลิตมาก มีของเสียหรือมลภาวะเกิดขึ้นน้อย ก่อให้เกิดการฟื้นตัว มีศักยภาพในการให้ผลผลิตแบบยั่งยืนต่อเนื่องตลอดไป ทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มต้องมีการใช้อย่างยั่งยืน และต้องมีแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่นำมาใช้ และกำจัด/บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

2.2 การฟื้นฟูสิ่งเสื่อมโทรม (Recovery) ทรัพยากรเมื่อมีการใช้ย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้อย่างไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวทรัพยากรนั้นมากเกินไป ความสามารถในการปรับตัวของระบบ เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป ไม่ถูกต้องตามกาลเวลา เกิดมลพิษจำเป็น ต้องมีการฟื้นฟูให้ดีเสียก่อน จนทรัพยากรนั้นตั้งตัวได้ จึงสามารถนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ทั้งนี้การใช้เวลาการฟื้นฟู การบำบัด หรือการทดแทนอาจเป็นปี ๆ

2.3 การสงวนของหายาก (Preservation) ทรัพยากรบางชนิดประเภทใช้มากเกินไปหรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้ทรัพยากรบางชนิดหายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้วอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่พันธุ์ในการผลิตให้มากขึ้นจนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ผนิกุล อุษยกุล (2556, หน้า 26-27, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ ทองศรี, 2542, หน้า 103-104) ได้กล่าวถึง ความสำคัญและประโยชน์จากป่าไม้ทรัพยากรป่าไม้นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ป่าไม้เป็นแหล่งผลิตไม้โดยตรงและยังมีความสำคัญในด้านนิเวศวิทยาอีกด้วย ดังนั้นป่าไม้จึงให้ประโยชน์แก่มวลมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

1. ประโยชน์โดยตรง มนุษย์ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากไม้ในป่าในแง่ของปัจจัยสี่ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค เหล่านี้ล้วนแต่ได้จาก

ป่าไม้โดยตรง นอกจากนี้ยังใช้ผลิตภัณฑ์ซึ่งแปรรูปมาจากเนื้อไม้โดยตรง เช่น น้ำมัน เชื้อเพลิง และยางสารเคมี เป็นต้น

2. ประโยชน์ทางอ้อม การใช้ประโยชน์จากป่านอกจากจะได้ไม้เป็นสินค้า มหาศาลแล้ว ป่าไม้ยังช่วยให้มนุษย์ได้อย่างปกติหรือสมดุลธรรมชาติ ช่วยลดความรุนแรง ของมลพิษต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากป่าซึ่งมีค่ามากไม้แพ้ประโยชน์ทางตรงเลย สรุปดังนี้

2.1 ช่วยในการอนุรักษ์น้ำและดินต้นไม้จะลดความรุนแรงของเม็ดฝนที่ตกลงมาสู่ดิน ถ้าขาดสิ่งปกคลุมดินหรือต้นไม้ ความรุนแรงของเม็ดฝนจะทำให้ดินเกิดการกัดเซาะ การทำให้หน้าดินถูกพัดพาไปกับน้ำฝนและป่ายังชะลอการไหลของน้ำฝนในที่มีความลาดชันรวมทั้งทำให้มีน้ำรากของพืชดูดซึมไว้ ทำให้ป่าชุ่มชื้นและมีน้ำไหลตลอดปีด้วย

2.2 ช่วยป้องกันการตื้นเขินของแม่น้ำและการเกิดอุทกภัย เมื่อไม่มีป่าไม้ การกัดเซาะของดินก็มีมากขึ้น ทำให้ผลกระทบที่ตามมา คือ ดินพังทลาย ทำให้แม่น้ำตื้นเขินและถ้าไม่มีป่าไม้ น้ำจะไหลบ่าอย่างรวดเร็วทำให้เกิดอุทกภัย

2.3 ช่วยให้บรรยากาศมีความชุ่มชื้นในบรรยากาศที่มีป่าปกคลุมจะมีไอน้ำ ในบรรยากาศมากเนื่องจากน้ำที่ระเหยจากพื้นดิน น้ำค้างที่อยู่บนใบไม้และน้ำจากการคายน้ำของพืชที่ระเหยไปในอากาศ เมื่อกระทบอุณหภูมิต่ำที่เย็นลงก็จะกลั่นตัวเป็นหยดน้ำ หมุนเวียนตลอดไป ดังนั้นป่าจึงเป็นตัวที่ทำให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลทำให้ภูมิอากาศไม่ร้อนและหนาวเกินไป

3. ป่าไม้ช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนในบรรยากาศและการสังเคราะห์แสงของพืช จะใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และได้ออกซิเจนออกมา ดังนั้นถ้ามีป่าไม้หรือไม้จำนวนมากก็ จะทำให้ได้ก๊าซออกซิเจนได้มากตามไปด้วย ดังนั้นป่าไม้ยังช่วยลดคาร์บอนไดออกไซด์และเพิ่มออกซิเจนทำให้อากาศสดชื่น

4. ป่าไม้เป็นแหล่งรักษาพันธุกรรมของพืชและสัตว์ ป่าไม้เป็นแหล่ง รวบรวม ความหลากหลายทางชีวภาพของโลก ทำให้การถ่ายทอดพันธุกรรมของพืชและสัตว์เป็นไป อย่างธรรมชาติและสมดุลพืชป่าและสัตว์ป่าสามารถนำมาเลี้ยงดูและเป็นพืชและสัตว์ทาง เศรษฐกิจได้

5. ป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ป่าไม้ตามธรรมชาติมีที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น น้ำตก หน้าผา ลำธาร มีสัตว์ป่าที่สวยงาม มีคุณค่าทางด้านจิตใจ รวมทั้งพืช พรรณไม้ที่หายากการอยู่รวมของพืชพรรณและสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในธรรมชาติอันแท้จริง

ทิวเขาที่สลับซับซ้อน การได้ยินเสียงสรรพสัตว์ทั้งหลายในป่า ทำให้ผลิตเพลิน รวมทั้ง การศึกษาของป่าด้วย

6. ป่าไม้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ป่าไม้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบซ่อนภัยและ แหล่งอาหารของสัตว์ป่าที่ใดมีป่าที่น้อยย่อมมีสัตว์ป่า ดังนั้นเมื่อป่าไม้ถูกทำลายก็มีผลทำให้ สัตว์ป่าสูญเสียด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นสิ่งที่มี ความสำคัญต่อมนุษย์ พืช สัตว์ ในการอนุรักษ์น้ำและดินต้นไม้ ป้องกันการดินเซินของ แม่น้ำและการเกิดอุทกภัย บรรยากาศมีความชุ่มชื้นในบรรยากาศที่มีป่าปกคลุม ช่วยเพิ่ม ปริมาณออกซิเจนในบรรยากาศ พร้อมทั้งเป็นแหล่งรักษาพันธุกรรมของพืชและสัตว์ และ การสงวนของหายากการใช้อย่างยิ่งยั้ง การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการสงวนของหายาก

3. องค์ประกอบการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

จากการศึกษาองค์ประกอบของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการหลายท่าน ไว้ดังนี้ พงษ์ศักดิ์ ประทุมมาส (2545, หน้า 30) การอนุรักษ์ป่าไม้ประกอบด้วย 1) ป้องกันมิให้มีการบุกรุกทำลาย 2) ป้องกันการล้มลอบตัดไม้ทำลายป่า 3) ป้องกันและควบคุมการเกิด ไฟป่า 4) ป้องกัน ควบคุม แมลงศัตรูป่าไม้ และเชื้อโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในป่า 5) ควบคุม การนำสัตว์เลี้ยงเข้าไปเลี้ยงในป่า 6) ปรับปรุงวิธีการตัดไม้ และ 7) การใช้ไม้อย่างประหยัด และคุ้มค่า ลาลินี กัยวิทย์โกศล (2548, หน้า 108-109) การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ 1) การปลูกซ่อมเสริม 2) ป่าการดับไฟป่า 3) การ ป้องกันป่า 4) การลาดตระเวน และ 5) การสำรวจแนวกันไฟ 6) การประชุมวางแผน 7) การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางหน่วยงานราชการ 8) การดูแลป้องกันป่า และ 9) การแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะที่ วิยุทธ์ จำรัสพันธ์และคณะ (2550, หน้า 67) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการป่าไม้ชุมชนโดยองค์กรปกครองท้องถิ่น พบว่า องค์ประกอบการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ 1) การปลูกป่า 2) ป้องกันไฟป่า 3) ร่วมแก้ปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ และศุภกิจ สะท้อน (2551, หน้า 582) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ การอนุรักษ์ป่าไม้ ประกอบด้วย 1) ด้านการป้องกันรักษาป่า 2) ด้านการปลูกป่า 3) ด้าน การป้องกันไฟป่า 4) ด้านการดูแลรักษาต้นไม้ และ 5) ด้านการป้องกันรักษาป่า

สำหรับทัศนะของสมชาย โพธิ์ตระกูล (2556, หน้า 78) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย ได้แก่ 1) ด้าน

การป้องกันรักษาป่า 2) ด้านการป้องกันไฟป่า 3) ด้านการดูแลรักษาป่า และ 4) ด้านการปลูกป่า จักรพงษ์ พวงงามชื่น (2556, หน้า 215) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ 1) การจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน 2) การกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ 3) การปลูกต้นไม้เพิ่มในพื้นที่ป่าไม้ 4) การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎระเบียบของคณะกรรมการป่าไม้ 5) แฝว่ถางวัชพืชเพื่อบำรุงรักษาป่าไม้ 6) จัดเวรยามควบคุมการดูแลรักษาป่า 7) จัดทำแนวป้องกันไฟป่า มีชัย วงษ์อุบล (2556, หน้า 98) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ 1) ด้านการปลูกป่า 2) ด้านการดูแลรักษาป่า และ 3) ด้านการป้องกันไฟป่า ส่วนของ พันธุ์พงษ์ คงเดชอดิศักดิ์ (2557, หน้า 23) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่าการอนุรักษ์ หมายถึง 1) การเก็บ 2) รักษา 3) สงวน 4) การซ่อมแซมและ 4) การปรับปรุง และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สปป.ลาว (2558, หน้า 34) ได้ระบุไว้ใน การดำเนินการในอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วย 1) การสำรวจป่า 2). การปักขอบเขตแดน/ ป้าย 3) การฟื้นฟูป่า 4) การป้องกันไฟไหม้ 5) การค้นคว้าวิจัย 6) การวางแผนจัดสรรและการนำใช้ป่าและ 7) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ จากนักวิชาการ จำนวน 9 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ดังตาราง 1

ตาราง 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับองค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

องค์ประกอบของ การอนุรักษ์ ป่าสงวนแห่งชาติ	นักวิชาการ											
	1. พงษ์ศักดิ์ ประทุมมาส (2545)	2. ลาลินี กัยวิทย์โกศล (2548)	3. วิญญู จันทร์สวัสดิ์และคณะ (2550)	4. ศุภกิจ สะทาน (2551, หน้า 582)	5. สมชาย โพธิ์ตระกูล (2556)	6. จักรพงษ์ พวงงามชื่น (2556)	7. สิทธิพงษ์ งามอุบล (2556)	8. พันธุ์พงษ์ คงเดชดีศักดิ์ (2557)	9. พระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สปป.ลาว (2558)	ความถี่	ร้อยละ	ลำดับ
1. การสำรวจป่าและ ลาดตะเวนป่า	√	√		√	√	√	√	√		7	77.77	1
2. การวางแผนจัดสรร และนำใช้ป่าสงวน	√	√	√			√		√	√	6	66.66	2
3. การปักขอบเขตแดน และป้ายขอบเขต		√		√					√	3	33.33	3
4. การฟื้นฟูป่าและปลูก ป่า		√	√	√	√	√	√		√	7	77.77	1
5. การป้องกันไฟไหม้	√	√	√	√	√	√	√	√	√	7	77.77	1
6. การค้นคว้าวิจัย									√	1	11.11	4
7. การเผยแพร่และ ประชาสัมพันธ์									√	1	11.11	4

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ จากนักวิชาการจำนวน 9 คน โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความถี่ตั้งแต่ 3 ขึ้นไป ดังนั้นองค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การสำรวจป่าและลาดตระเวนป่า	ความถี่เท่ากับ 7
2. การฟื้นฟูป่าและปลูกป่า	ความถี่เท่ากับ 7
3. การป้องกันไฟไหม้ป่า	ความถี่เท่ากับ 7
4. การวางแผนจัดสรรและนำใช้ป่าสงวน	ความถี่เท่ากับ 6
5. การปักขอบเขตแดนและป้ายขอบเขต	ความถี่เท่ากับ 3

ซึ่งรายละเอียดองค์ประกอบของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ มีรายละเอียดของการดำเนินงานป่าสงวน ประกอบด้วย (พระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2536, หน้า 22-25)

1. การสำรวจป่าสงวน เป็นการคุ้มครองป่าสงวนเป็นการดำเนินการ (เจ้าการ) สำรวจป่าสงวนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพป่าไม้ ความปกคลุมป่าไม้ ชนิดพันธุ์ไม้ ปริมาณไม้ รวมทั้งมาตรการป้องกันป่าไม้ ไม้สีบพันธุ์ เครื่องป่าของดง ชีวนานาพันธุ์ การนำใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพเศรษฐกิจ-สังคม ร่องรอยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขอบเขต การติดป้าย การปักขอบเขต (หลักหมาย) การแบ่งเขตคุ้มครองในป่าสงวนและอื่นๆ และในส่วนของ การลาดตระเวน เป็นการลาดตระเวนเป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านจัดตั้งที่มงาน ดำเนินการกวาดกา โดยสร้างตั้งจุดกวาดกาตามจุดล่อแหลมและเส้นทางเข้า - ออก ป่าสงวน และกวาดกาลาดตระเวนอยู่ภายในและบริเวณรอบป่าสงวน ป่าสงวนอย่างปกติและแบบเร่งด่วนในกรณีมีเหตุการณ์เกิดขึ้นเพื่อสกัดกั้นการบุกรุกทำลายป่าสงวน เช่น การถางทำไร่ การลักลอบตัดไม้ ทำลายป่า การบุกเบิกเนื้อที่ดินป่าสงวน การล่า การค้า ขายสัตว์ เครื่องป่าของดง และกิจกรรมอื่นๆ ที่ละเมิดระเบียบกฎหมาย

2. การฟื้นฟูป่าสงวน เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านจัดตั้งปฏิบัติ การฟื้นฟูป่าสงวนตามแผนจัดสรรและแผนการฟื้นฟูป่าไม้แต่ละระยะ โดยการนำใช้มาตรการ เทคนิควิชาการที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อปรับปรุง ระบบนิเวศธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชีวนานาพันธุ์ สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า ให้มีความอุดมสมบูรณ์ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตป่าสงวน

3. การป้องกันไฟไหม้ป่า เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านในการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยการ

สร้างให้มีป้อมยามไฟไหม้ป่า ตามจุดที่มีความสว่าง สร้าง และการจัดตั้งปฏิบัติตามแผนการ สกัดกั้น และการต้านไฟไหม้ลามป่า

4. การวางแผนจัดสรรและนำใช้ป่าสงวน เป็นการคุ้มครองป่าสงวนเป็นการค้นคว้าและวางแผนจัดสรรคุ้มครองและนำใช้יעידโดยใส่ข้อมูลมีเก็บรวบรวมได้จากการสำรวจและการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับการปกครองท้องถิ่นและภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้มีการเข้าร่วมของประชาชนที่ตั้งภูมิลำเนาในบริเวณเขตป่าสงวน มีการวางแผนจัดสรรให้ดำเนินการตามหลักการ ดังนี้

4.1 สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ – สังคม ยุทธศาสตร์ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบ ยุทธศาสตร์ป่าไม้และแผนการนำใช้ที่ดินป่าไม้

4.2 รับประกันความเป็นเอกภาพในการวางแผนปกป้องรักษาและพัฒนาป่าสงวนแบบยั่งยืน

4.3 รับประกันการนำใช้ผลิตผลป่าไม้แบบยั่งยืน โดยไม่กระทบต่อโครงสร้างของป่าไม้ รับประกันการขยายพันธุ์ไม้และเครื่องป่าของดงตามธรรมชาติ

4.4 การรับประกัน การปกป้องรักษาแหล่งน้ำ ชีวนานาพันธุ์ให้อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม

5. การปักหลักหมายและติดป้ายขอบเขต เป็นการปักหลักหมายและติดป้ายขอบเขต เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้าน ดำเนินการปักหลักหมายและการติดป้ายขอบเขตป่าสงวนตามจุดที่มีความล่อแหลมต่อการบุกรุกและบ่อนที่มีชุมชนอาศัยใใอยู่ สำหรับขนาด ประเภทหลักแดนและป้ายได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

4. พระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ เมืองบัวสะพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเนื้อหาของพระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไป หมวดที่ 2 ระดับ ประเภทและเขตป่าสงวน หมวดที่ 3 การกำหนดและการขึ้นทะเบียนป่าสงวน หมวดที่ 4 การดำเนินการของป่าสงวน หมวดที่ 5 การนำใช้ป่าสงวน หมวดที่ 6 สิทธิและพันธะของผู้ได้รับอนุญาตนำใช้ป่าสงวน หมวดที่ 7 ทุนนำใช้ในการคุ้มครองและปกป้อง

รักษาป่าสงวนหมวดที่ 8 การคุ้มครองป่าสงวน และหมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
สันติภาพ เอกราชประชาธิปไตย วัฒนธรรม

1. กฎหมายว่าด้วยรัฐบาลแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ฉบับปรับปรุง ฉบับเลขที่ 02/ สพช. ลงวันที่ 6 พฤษภาคม 2003

2. กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ฉบับเลขที่ 06/ สพช. ลงวันที่ 24 ธันวาคม 2007

3. หนังสือเสนอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฉบับเลขที่ 8496/ กชส. ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2014

หมวดที่ 1

บทบัญญัติทั่วไป

มาตรา 1 จุดประสงค์

พระราชบัญญัตินี้ กำหนดหลักการ ระเบียบการ และมาตรการเกี่ยวกับการสร้างตั้ง การจัดสรรคุ้มครอง การปกป้องรักษา การพัฒนา การนำใช้ และการลาดตระเวนป่าสงวนเพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน การปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม รักษาแหล่งน้ำ ป้องกันการชะเซาะทลาย รักษาคุณภาพของดิน รักษาเขตยุทธศาสตร์ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบ การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงดิน ฟ้า อากาศและการแก้ไขสภาวะโลกร้อน และการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและบรรดาเผ่า และการพัฒนาเศรษฐกิจ – สังคม

มาตรา 2 ป่าสงวน

ป่าสงวน ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ที่ได้กำหนดเพื่อจุดประสงค์การใช้ในการอนุรักษ์ ปกป้องรักษา พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ระบบนิเวศป่าไม้และสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม การศึกษาและการค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์

มาตรา 3 การอธิบายคำศัพท์

คำศัพท์ที่นำไปใช้ในพระราชบัญญัตินี้ มีความหมายดังนี้

1. ที่ดินป่าสงวน หมายถึง เนื้อที่ดินทั้งหมดที่มีป่าไม้หรือไม่มีป่าปกคลุมอยู่ รวมทั้งสายน้ำ ห้วย ร่อง คลอง บึง หนองน้ำ ที่ดินบริเวณน้ำและอื่นๆ ที่รัฐได้กำหนดให้เป็นที่ดินป่าสงวน
2. ระดับป่าสงวน หมายถึง การจัดแบ่งป่าสงวนออกเป็นระดับ เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ ระดับแขวง เมือง และบ้านเพื่อการคุ้มครอง
3. การพัฒนาป่าสงวน หมายถึง ทุกการเคลื่อนไหวยุอยู่ในขอบเขตป่าสงวนเพื่อฟื้นฟู บูรณะป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ รวมทั้งชีวนานาพันธุ์ตามธรรมชาติ และด้วยการนำใช้เทคนิควิทยาศาสตร์ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสิ่งที่มีคุณค่า อยู่ในขอบเขตที่ดินป่าสงวน
4. ป่าสงวนมรดกโลก หมายถึง ป่าสงวนที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่โดดเด่นตามมาตรฐานในระดับโลก
5. ป่าสงวนมรดกอาเซียน หมายถึง ป่าสงวนที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นตามมาตรฐานในระดับอาเซียน
6. การแบ่งเขตคุ้มครอง หมายถึง การกำหนดหรือแบ่งเขตที่ดินป่าสงวนเป็นแต่ละเขตตามจุดประสงค์ของการจัดสรร คุ้มครองและนำไปใช้
7. ระบบนิเวศ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ
8. ทรัพยากรป่าไม้ หมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ประกอบด้วย ดิน พืชพันธุ์ ต้นไม้ น้ำ สัตว์น้ำ สัตว์ป่าและอื่น ๆ ที่มีทั้งหมดอยู่ในเขตที่ดินป่าไม้
9. ชีวนานาพันธุ์ หมายถึง ความหลากหลายของระบบนิเวศ ชนิดและแนวพันธุ์ของสิ่งที่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ แมลงไม้และจุลินทรีย์อยู่ในขอบเขตธรรมชาติใดหนึ่ง
10. เครื่องป่าของดง หมายถึง ทุกสิ่งที่เป็นผลผลิตของป่าไม้ นอกจากไม้ท่อน เช่น ประเทหน้ำมัน ยาง ใบ ดอก เปลือก หมาก ราก เครือ หัว เห็ด กาฝาก ทุกชนิดและอื่นๆ ที่มีทั้งหมดอยู่ในเขตที่ดินป่าไม้
11. แหล่งน้ำ หมายถึง บ่อน้ำ สถานที่ของน้ำธรรมชาติที่มีอยู่บนหน้าดิน ไตดินและในอากาศ
12. วังสงวน หมายถึง บางตอนของทำเล ลำห้วย แม่น้ำและหนองน้ำธรรมชาติที่ถูกกำหนดจากประชาชนและองค์การปกครองท้องถิ่น เพื่อปกป้องรักษาถิ่นที่

อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำและการใช้ทรัพยากรสัตว์น้ำอยู่ในเขตดังกล่าวต้องปฏิบัติตามระเบียบการที่เกี่ยวข้อง

13. แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีทัศนียภาพทางด้านธรรมชาติ เช่น ผาหิน ดาษหิน ถ้ำ พูเพียง พูสูง พูไฟ ทุงเพียง ป่าไม้ แม่น้ำ หนอง บึง น้ำตก ตาด แก่ง บ่อน้ำร้อน ดอน หาดทราย ปรางค์การณ์ทางธรรมชาติและอื่นๆ

14. การนำใช้ป่าสงวน หมายถึง การนำใช้ป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งต่างๆ ในเขตป่าสงวนตามระเบียบกฎหมาย

มาตรา 4 ขอบเขตการนำใช้

พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้นำใช้ สำหรับบุคคล นิติบุคคล และการจัดตั้งทั้งภาครัฐและเอกชนที่คุ้มครองและนำใช้ป่าสงวน

หมวดที่ 2

ระดับ ประเภทและเขตป่าสงวน

มาตรา 5 ระดับป่าสงวน

ป่าสงวนอยู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดเป็น 4 ระดับ ดังนี้

- 1) ป่าสงวนแห่งชาติ
- 2) ป่าสงวนระดับแขวง นคร
- 3) ป่าสงวนระดับเมือง เทศบาล และ
- 4) ป่าสงวนระดับบ้าน

มาตรา 6 เงื่อนไขการจัดระดับป่าสงวน ได้จัดตามเงื่อนไข ดังนี้

1. ป่าสงวนแห่งชาติ ได้แก่ 1) เนื้อที่ 50,000 เฮกตาร์ขึ้นไป 2) มีป่าไม้ธรรมชาติดั้งเดิมที่อุดมสมบูรณ์ 3) มีความหลากหลายทางด้านชีววิทยานานาพันธุ์ เช่น ชนิดพันธุ์พืช สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าที่มีคุณค่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ และ 4) มีลักษณะโดดเด่น มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2. ป่าสงวนระดับแขวง ได้แก่ 1) เนื้อที่น้อยกว่า 50,000 – 5,000 เฮกตาร์ 2) มีความหลากหลายทางด้านชีววิทยานานาพันธุ์ เช่น ชนิดพันธุ์พืช สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าที่มีคุณค่าหายากและใกล้สูญพันธุ์ และ 3) มีลักษณะภูมิศาสตร์ที่โดดเด่น มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

3. ป่าสงวนระดับเมือง ได้แก่ 1) เนื้อที่ 5,000 – 100 เฮกตาร์ 2) มีความหลากหลายทางด้านชีววิทยานานาพันธุ์ เช่น ชนิดพันธุ์ พืช สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าที่มีคุณค่าหายากและใกล้สูญพันธุ์และมีลักษณะภูมิศาสตร์ที่โดดเด่น มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. ป่าสงวนระดับบ้าน ได้แก่ 1) เนื้อที่ 100 เอ็กตาร์ลงมา 2) มีลักษณะภูมิศาสตร์ที่โดดเด่น มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ฮีตครองประเพณีและสิ่งแวดล้อม

มาตรา 7 ประเภทป่าสงวน

ป่าสงวนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จัดประเภทไว้ดังนี้

1. ป่าสงวนที่เป็นอุทยานแห่งชาติ ป่าสงวนที่มีคุณลักษณะเฉพาะและมีความหลากหลายทางระบบนิเวศธรรมชาติที่โดดเด่นมีคุณค่าแก่การศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ท่องเที่ยว ปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม
2. ป่าสงวนที่เป็นมรดกทางธรรมชาติ ป่าสงวนที่มีลักษณะเฉพาะทางธรรมชาติที่โดดเด่นในระดับชาติ ภาคพื้นและในระดับโลก
3. ป่าสงวนทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ป่าสงวนที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชาติที่โดดเด่น
4. ป่าสงวนที่เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า ป่าสงวนที่ยังมีชนิดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าเฉพาะท้องถิ่นที่หายากและใกล้สูญพันธุ์
5. ป่าสงวนคุ้มครองการนำใช้ทรัพยากรป่าสงวนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นเขตที่ได้มีการคุ้มครองปกป้องรักษา พัฒนาและนำใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน

มาตรา 8 การจัดแบ่งเขตในป่าสงวน

ป่าสงวนแต่ละระดับ ประเภท ได้จัดแบ่งออกเป็นเขต ดังนี้

1. เขตหวงห้ามเด็ดขาด เป็นป่าไม้ที่อาศัย หากินและขยายพันธุ์ของสัตว์และพืชพันธุ์หลากหลายไม่อนุญาตให้ดำเนินการจากป่าไม้ เก็บกัผลผลิตผลป่าไม้ รวมทั้งการเข้าไปในเขตดังกล่าว เว้นเสียจากกรณีที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยป่าไม้
2. เขตคุ้มครองการนำใช้ในเขตป่าไม้ที่อยู่ติดกับที่ใกล้เคียงกับเขตหวงห้ามเด็ดขาด เขตนี้ต้องได้ปกป้องรักษากับเขตหวงห้ามเด็ดขาด แต่อนุญาตให้ประชาชนนำใช้ไม้และผลผลิตผลป่าไม้ตามระเบียบการและแผนการจัดสรร
3. เขตเชื่อมต่อเขตป่าไม้ที่เชื่อมระหว่างป่าสงวนด้วยกันหรือระหว่างป่าสงวนและป่าประเภทอื่น ซึ่งกำหนดเพื่อปกป้องรักษาทางเดินการหากินของสัตว์ป่าเขตนี้ไม่อนุญาตให้ตัดต้นไม้ ดำเนินการป่าไม้หรือกิจการอื่นที่เป็นการขัดขวางหรือทำลายทางเดินของสัตว์

4. เขตกันชน เขตป่าไม้แหล่งน้ำหรือที่ดินประเภทอื่นๆ อยู่บริเวณป่าสงวนในรัศมี 100-500 เมตรที่กำหนดและจัดสรรไว้เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าสงวน

หมวดที่ 3

การกำหนดและการขึ้นทะเบียนป่าสงวน

มาตรา 9 การกำหนดป่าสงวน

การกำหนดป่าไม้และที่ดินป่าไม้หนึ่งเป็นป่าสงวนให้ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. ดำเนินการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของพื้นที่ ความหลากหลายทางด้านชีวนานาพันธุ์ และเศรษฐกิจ - สังคมของหมู่บ้านที่อยู่ในและบริเวณเขตที่จะกำหนดเป็นป่าสงวน

2. สร้างแผนที่แสดงขอบเขตที่ตั้งและสภาพป่าไม้

3. สิทธิอำนาจตามที่ได้กำหนดในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้พิจารณารับรอง

4. ขึ้นทะเบียนป่าสงวน

มาตรา 10 การขยายเนื้อที่ป่าสงวน

การขยายเนื้อที่ป่าสงวนเป็นการเพิ่มเขตป่าไม้ ที่ดินป่าไม้หรือที่ดินประเภทอื่นที่มีพื้นที่เชื่อมต่อกับเขตป่าสงวนซึ่งมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ปกป้องรักษาระบบนิเวศธรรมชาติ ดิน น้ำ ชีวนานาพันธุ์ และสัตว์น้ำ สัตว์ป่าเข้าเป็นป่าสงวน การขยายเนื้อที่ป่าสงวนให้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 9 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้

มาตรา 11 การยกระดับป่าสงวน

ป่าสงวนแห่งใดที่มีการขยายเนื้อที่และมีเงื่อนไขด้านขอบเขตตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 6 ต้องได้ยกระดับชั้นคุ้มครองจากป่าสงวนระดับหนึ่งขึ้นเป็นป่าสงวนระดับชั้นสูงกว่าสำหรับป่าสงวนแห่งใดที่มีเงื่อนไขยกเป็นป่าสงวนมรดกด้านใดด้านหนึ่งในระดับสากลตามเงื่อนไขและมาตรการของหลักการแล้ว กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยประสานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เสนอให้รัฐบาลพิจารณาเพื่อเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องรับรองเป็นป่าสงวนระดับสากล

มาตรา 12 การรับรองป่าสงวน

การรับรองป่าสงวนให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. ป่าสงวนแห่งชาติที่มีเนื้อที่รวมหลายแห่ง (แขวง) สภาแห่งชาติเป็นผู้รับรองตามการเสนอของรัฐบาล
2. สำหรับป่าสงวนแห่งชาติที่ไม่มีการรวมแขวงและป่าสงวนระดับแขวง ที่มีเนื้อที่รวมหลายเมือง รัฐบาลเป็นผู้รับรองตามการเสนอของกระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานการเห็นชอบจากเจ้าแขวงที่เกี่ยวข้อง
3. ป่าสงวนระดับแขวง ที่ไม่ได้รวมหลายเมืองและป่าสงวนระดับเมืองที่มีเนื้อที่หลายเมืองเจ้าเมือง เจ้าครองนคร เป็นผู้รับรองตามการเสนอของแพนททรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นคร บนพื้นฐานการเห็นชอบของเจ้าเมืองที่เกี่ยวข้อง
4. ป่าสงวนระดับเมืองที่ไม่รวมเอาหลายเมืองและป่าสงวนระดับบ้านที่มีเนื้อที่รวมหลายบ้านเจ้าเมืองรับรองตามการเสนอของห้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมืองบนพื้นฐานการเห็นชอบจากนายบ้านที่เกี่ยวข้อง
5. ป่าสงวนระดับบ้านที่ไม่รวมหลายบ้านนายบ้านเป็นผู้รับรองตามการเสนอของหน่วยงานป่าไม้บ้าน

มาตรา 13 การขึ้นทะเบียนป่าสงวน

การขึ้นทะเบียนป่าสงวน บัญชีและออกใบรับรอง (ยั่งยืน) ที่ดินป่าสงวนอย่างถูกต้องตามกฎหมายให้แก่การคุ้มครองป่าสงวน เพื่อสะดวกในการคุ้มครองและปกป้องรักษาทุกป่าสงวนที่ได้รับรองตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ แขนงการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องขึ้นทะเบียนและออกใบรับรองที่ดินป่าสงวน

มาตรา 14 การเปลี่ยนแปลงป่าสงวน

ในกรณีที่จำเป็นมีการเปลี่ยนแปลงป่าสงวนหรือพื้นที่ใดที่หนึ่งของป่าสงวนเพื่อไปรับใช้เป้าหมายอื่นที่เห็นว่ามีผลประโยชน์สูงกว่าให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงป่าสงวนแห่งชาติและป่าสงวนระดับแขวงต้องได้รับรองจากคณะประจําสภาแห่งชาติตามการเสนอของรัฐบาล
2. การเปลี่ยนแปลงป่าสงวนระดับเมือง เทศบาลต้องได้รับรองจากรัฐบาลตามการเสนอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการเห็นชอบของเจ้าแขวงที่เกี่ยวข้อง

3. การเปลี่ยนแปลงป่าสงวนระดับบ้านต้องได้รับรองจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นครตามการเสนอขอของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการเห็นชอบของเจ้าเมืองที่เกี่ยวข้องผู้ที่ได้รับอนุญาตการเปลี่ยนแปลงป่าสงวนต้องได้ปฏิบัติตามที่และค่าธรรมเนียมต่างๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับนี้และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หมวดที่ 4

การดำเนินการของป่าสงวน

มาตรา 15 การดำเนินการป่าสงวน

การดำเนินงานป่าสงวน ประกอบด้วย การสำรวจ การวางแผนและการนำใช้ป่าสงวน การรักษากฎหมาย และการติดป้ายขอบเขต การลาดตระเวน การฟื้นฟูป่าสงวน การป้องกันไฟไหม้ทำลายป่า การศึกษาค้นคว้า การโฆษณา เผยแพร่และการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

มาตรา 16 การสำรวจป่าสงวน

การคุ้มครองป่าสงวนเป็นการดำเนินการ (เจ้าการ) สำรวจป่าสงวนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพป่าไม้ ความปกคลุมป่าไม้ ชนิดพันธุ์ไม้ ปริมาณไม้ รวมทั้งมาตรการป้องกันป่าไม้ ไม้สีพันธุ์ เครื่องป่าของตง ชีวนานาพันธุ์ การนำใช้ที่ดิน แหล่งน้ำ สภาพเศรษฐกิจ-สังคม ร่องรอยประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ขอบเขต การติดป้าย การปักขอบเขต (หลักหมาย) และการแบ่งเขตคุ้มครองในป่าสงวนและอื่นๆ

มาตรา 17 การวางแผนจัดสรรและนำใช้ป่าสงวน

การคุ้มครองป่าสงวนเป็นการค้นคว้าและวางแผนจัดสรรคุ้มครองและนำมาใช้โดยละเอียดและใส่ข้อมูลมีเก็บรวบรวมได้จากการสำรวจและการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับภารกิจท้องถิ่นและภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยให้มีการเข้าร่วมของประชาชนที่ตั้งภูมิลำเนาในบริเวณเขตป่าสงวน

การวางแผนจัดสรรให้ดำเนินการตามหลักการ ดังนี้

1. สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ - สังคม ยุทธศาสตร์ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบ ยุทธศาสตร์ป่าไม้และแผนการนำใช้ที่ดินป่าไม้

2. รับประกันความเป็นเอกภาพในการวางแผนปกป้องรักษาและพัฒนาป่าสงวนแบบยั่งยืน

3. รับประกันการนำใช้ผลผลิตป่าน้ำมันแบบยั่งยืน โดยไม่กระทบต่อโครงสร้างของป่าไม้ รับประกันการขยายพันธุ์ไม้และเครื่องป่าของดงตามธรรมชาติ

4. การรับประกัน การปกป้องรักษาแหล่งน้ำ ชีวนานาพันธุ์ให้อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม

มาตรา 18 การปักหลักหมายและติดป้ายขอบเขต

การปักหลักหมายและติดป้ายขอบเขต เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้าน ดำเนินการปักหลักหมายและการติดป้ายขอบเขตป่าสงวนตามจุดที่มีความล่อแหลมต่อการบุกรุกและบ่อนที่มีชุมชนอาศัยใ้สอยู่ สำหรับขนาด ประเภทหลักหมายและป้ายได้มีการกำหนดไว้ในระเบียบการเฉพาะ

มาตรา 19 การกวดลาดตระเวน (การลาดตระเวน)

การลาดตระเวนเป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านจัดตั้งที่มงานดำเนินการกวดกา โดยสร้างตั้งจุดกวดกาตามจุดล่อแหลมและเส้นทางเข้า – ออก ป่าสงวนและกวดกาลาดตระเวนอยู่ภายในและบริเวณรอบป่าสงวน ป่าสงวนอย่างปกติและแบบเร่งด่วนในกรณีมีเหตุการณ์เกิดขึ้นเพื่อสกัดกั้นการบุกรุกทำลายป่าสงวน เช่น การถากถางทำไร่ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกเบิกเนื้อที่ดินป่าสงวน การล่า การค้า ขายสัตว์ เครื่องป่าของดง และกิจกรรมอื่นๆ ที่ละเมิดระเบียบกฎหมาย

มาตรา 20 การฟื้นฟูป่าสงวน

เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านจัดตั้งปฏิบัติ การฟื้นฟูป่าสงวนตามแผนจักรสรรและแผนการฟื้นฟูป่าไม้แต่ละระยะ โดยการนำใช้มาตรการ เทคนิค วิชาการที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น เพื่อปรับปรุง ระบบนิเวศธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ชีวนานาพันธุ์ สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า ให้มีความอุดมสมบูรณ์ การปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตป่าสงวน

มาตรา 21 การป้องกันไฟไหม้

เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านในการป้องกันไฟไหม้ป่า โดยการสร้างให้มีป้อมยาม

ไฟไหม้ป่า ตามจุดที่มีความสว่าง สร้าง และการจัดตั้งปฏิบัติตามแผนการ สกัดกั้น และ การต้านไฟไหม้ลามป่า

มาตรา 22 การศึกษาค้นคว้า

รัฐบาลอนุญาตให้บุคคล นิติบุคคล และการจัดตั้ง ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านวิทยาศาสตร์ เช่น แมลงไม้ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ สัตว์ที่หายาก ร่องรอย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การป้องกันป่าไม้ และอื่นๆ ในเขตที่กำหนดให้ซึ่งผู้ที่ได้รับการ อนุญาตต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและรายงานผลการศึกษาค้นคว้าเป็น ลายลักษณ์อักษรภายหลังจากการค้นคว้า

มาตรา 23 การโฆษณาเผยแพร่

เป็นการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและการ ปกครองท้องถิ่น กลุ่มบ้าน และบ้านจัดตั้งการโฆษณาเผยแพร่ด้วยรูปภาพต่างๆ อย่างเป็น ปกติและต่อเนื่องเพื่อปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการคุ้มครอง ปกป้องรักษา พัฒนาและนำใช้ป่า สงวนให้แก่ประชาชน กลุ่มบ้าน ประชาชนและการจัดตั้งตามขอบเขตสิทธิและหน้าที่ของตน

มาตรา 24 การท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์

รัฐอนุญาตให้นำใช้พื้นที่ป่าสงวนที่เป็นค่าแรง (ท่าแรง) และเงื่อนไขเป็น แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ เช่น สถานที่พักผ่อน พักแรมและอื่นๆ ตามแผนจัดสรร เพื่อการบริการสังคม โดยการพัฒนาดังกล่าว ต้อง รักษาสภาพความเป็นธรรมชาติและไม่ส่งผลกระทบต่อป่าสงวนและที่ดินป่าสงวน รัฐส่งเสริมให้บุคคล นิติบุคคล และการจัดตั้งทั้งภายในและต่างประเทศลงทุนพัฒนา ป่าสงวนที่ท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ ผู้ได้รับอนุญาตต้องปฏิบัติพัฒนาตามระเบียบกำหนดไว้

หมวดที่ 5

การนำใช้ป่าสงวน

มาตรา 25 การนำใช้ป่าสงวน

รัฐบาลอนุญาตให้นำใช้ป่าสงวน เฉพาะแต่ละเขตที่ได้จัดสรรให้เท่านั้น และต้องนำใช้ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องและรับประกันไม่ให้มี ผลกระทบต่อป่าไม้ คุณภาพของดิน สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสังคมการนำใช้ป่าสงวน ได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) การนำใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ 2) การนำใช้เพื่อ ครอบครัวยุ และ 3) การนำใช้เพื่อธุรกิจ

มาตรา 26 การนำใช้เพื่อสาธารณประโยชน์

การนำใช้ป่าสงวนเพื่อสาธารณประโยชน์เป็นการนำใช้ การศึกษา ค้นคว้าทดลอง เป็นสถานที่พักผ่อน ท่องเที่ยว ยารักษาโรค ปกป้องรักษาแหล่งน้ำ ชีวนานา พันธุ์ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และแหล่งวัฒนธรรมที่เป็นธุรกิจ ต้องได้รับการ อนุญาตจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามระเบียบกฎหมาย

มาตรา 27 การนำใช้เพื่อครอบครัว

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในและบริเวณเขตป่าสงวนที่มีการปกปักรักษา ป่าไม้ พืช ป่าไม้ และเครื่องป่าของดง ในเขตป่าสงวนมีสิทธินำใช้ป่าไม้และผลผลิตป่าไม้ในเขต ที่ได้กำหนด แจกแบ่งให้และตามแผนจัดสรรป่าสงวนและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 28 การนำใช้เพื่อธุรกิจ

บุคคล นิติบุคคลและการจัดตั้งสามารถนำใช้ พื้นที่ป่าสงวนที่ไม่สร้าง ผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ การถ่ายรูป สารคดี และกฎหมายอื่นๆ ที่ได้กำหนดไว้ ในมาตรา 14 ซึ่งการนำใช้ดังกล่าวต้องได้รับอนุญาตจากองค์การที่เกี่ยวข้องและต้องปฏิบัติตาม แผนจัดสรรและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการอนุญาตจากกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามระเบียบกฎหมาย

หมวดที่ 6

สิทธิและพันธะของผู้ได้รับอนุญาตนำใช้ป่าสงวน

มาตรา 29 สิทธิของผู้ได้รับอนุญาตนำใช้ป่าสงวนบุคคล ครอบครัว และการ จัดตั้งที่นำใช้ป่าสงวนและที่ดินป่าสงวนมีสิทธิ ดังนี้

1. ปกปักรักษาป่าสงวนตามแผนจัดสรรและระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับ ป่าสงวน
2. นำใช้ป่าไม้ ผลผลิตป่าไม้และที่ดินป่าไม้ในป่าสงวนตามที่ได้กำหนดไว้ ในมาตรา 26, 27, และ 28 ของพระราชบัญญัติกฎหมายฉบับนี้
3. ได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของในการจัดตั้งปฏิบัติ กิจกรรมป่าสงวนตามแผนการจัดสรร สิทธิการคุ้มครอง ปกปักรักษา และนำใช้ป่าไม้ ธรรมชาติตามระเบียบกฎหมายแต่ไม่มีสิทธิในการโอน สืบทอด หรือสัมปทานเว้นเสียแต่ กรณีที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 30 พันธะของผู้ได้รับอนุญาตนำใช้ป่าสงวน

ผู้ได้รับอนุญาตให้นำใช้ป่าสงวนมีพันธะ ดังนี้

1. นำใช้ป่าสงวนให้ถูกต้องตามการได้รับอนุญาตและสอดคล้องกับแผนการจัดสรรป่าสงวนและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
2. ฟื้นฟู ปกป้องรักษาและพัฒนาป่าสงวนให้มีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน
3. การปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม ต้นน้ำ แหล่งน้ำ เครื่องป่าของดง สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าในเขตป่าสงวน
4. ประสานสมทบและให้ความร่วมมือกับแขนงงานที่เกี่ยวข้อง
5. เป็นผู้ดำเนินการเข้าร่วมหรือประกอบส่วน (เข้าร่วม) ในการป้องกันและสกัดกั้น การทำลายป่าไม้ ไฟไหม้ป่า การลักลอบตัดไม้ (ขุดค้นไม้) เครื่องป่าของดง สัตว์น้ำ และสัตว์ป่าในเขตป่าสงวน
6. ผู้ประกอบกิจการในเขตป่าสงวนต้องได้เสียพันธะและค่าธรรมเนียมตามระเบียบกฎหมายและต้องได้สมทบทุนในการคุ้มครองและการปกป้องรักษาป่าสงวน
7. ผู้ประกอบกิจการที่ดำเนินกิจการอยู่ใกล้บริเวณป่าสงวนที่ส่งผลกระทบต่อป่าสงวนต้องได้สมทบทุนในการคุ้มครองและการปกป้องรักษาป่าสงวน
8. ปฏิบัติพันธะอื่นที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

หมวดที่ 7

ทุนนำใช้ในการคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวน

มาตรา 31 แหล่งทุน เป็นทุนที่นำมาใช้สมทบการคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวนได้มาจากแหล่งทุน ดังนี้

1. งบประมาณของรัฐ
2. กองทุนพัฒนาป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้
3. กองทุนปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม
4. การระดมทุนกิจการหรือโครงการที่ดำเนินอยู่ในเขตป่าสงวนหรือพื้นที่ใกล้เคียงที่ส่งผลกระทบต่อป่าสงวน
5. การเข้าร่วมของบุคคล นิติบุคคลและการจัดตั้งของรัฐ เอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ

มาตรา 32 การประกอบทุนของกิจการหรือโครงการในป่าสงวน บุคคล นิติบุคคลและการจัดตั้งที่ได้รับอนุญาตดำเนินกิจการหรือโครงการในป่าสงวนต้องได้ปฏิบัติตามพันธะตามที่ได้กำหนดในมาตรา 14 ของพระราชบัญญัติฉบับนี้และระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องต้องได้รับทุนและการพัฒนาป่าสงวน ดังนี้

1. ผู้ดำเนินโครงการไฟฟ้า พลังน้ำ ชุดค้นแร่ธาตุ ก่อสร้างเส้นทางและสายส่งไฟฟ้าและโครงการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบถาวร ต้องได้รับทุนสนับสนุนพื้นที่ปลูกป่าไม้ทดแทนตามจำนวนเนื้อที่ทั้งหมดที่ถูกกระทบ มูลค่า 800 ดอลลาร์ต่อ 1 เฮกตาร์
2. ผู้ประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติในหรือบริเวณรอบเขตป่าสงวนต้องได้เสียค่าพันธะตามกฎหมายและประกอบทุนร้อยละ 1 % ของรายรับทั้งหมดต่อปี
3. ผู้ประกอบการถ่ายรูป สารคดี และอื่นๆ ในเขตป่าสงวนที่มีลักษณะธุรกิจต้องประกอบทุนร้อยละ 1% ของมูลค่าโครงการ
4. ผู้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่มีลักษณะธุรกิจให้เสียค่าธรรมเนียมตามระเบียบการ

หมวดที่ 8

การคุ้มครองป่าสงวน

มาตรา 33 การคุ้มครองป่าสงวน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสานสมทบกับแผนงานที่เกี่ยวข้องและองค์การปกครองท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพ จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อรับผิดชอบคุ้มครองป่าสงวนอยู่ในแต่ละแห่ง สำหรับป่าสงวนแห่งชาติแต่ละแห่งต้องประกอบพนักงานวิชาการอย่างน้อย จำนวน 20 คน ห้องการภาคสนาม จำนวน 500 คน พร้อมทั้งเครื่องมือ อุปกรณ์ พาหนะ อาวุธ และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการปฏิบัติงานโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

มาตรา 34 การแบ่งชั้นคุ้มครองป่าสงวน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสานสมทบกับแผนงานที่เกี่ยวข้อง (ประสานงาน) และองค์การปกครองท้องถิ่น เป็นเจ้าภาพ ในการคุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติในทั่วประเทศโดยมอบให้องค์การปกครองท้องถิ่นแต่ละชั้น (แขวง เมืองและบ้าน) ในการคุ้มครองป่าสงวนแห่งชาติแต่ละแห่งดังนี้

1. แผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นคร ประธาน
สมทบกับแผนกที่เกี่ยวข้องและองค์การปกครองท้องถิ่น เป็นเจ้าภาพในการคุ้มครอง
ป่าสงวนระดับแขวง และนคร

2. แผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมือง เทศบาล ประธาน
สมทบกับแผนกที่เกี่ยวข้องและองค์การปกครองท้องถิ่น เป็นเจ้าภาพในการคุ้มครอง
ป่าสงวนระดับเมือง

3. หน่วยงานป่าไม้บ้าน ประธานสมทบกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและ
องค์การจัดตั้งต่างๆ ภายในบ้าน กลุ่มบ้าน เป็นเจ้าภาพในการคุ้มครองป่าสงวนระดับบ้าน

มาตรา 35 องค์การคุ้มครองป่าสงวน

รัฐบาลเป็นผู้คุ้มครองป่าสงวนเป็นศูนย์กลางและเป็นเอกภาพ ในขอบเขต
ทั่วประเทศโดยมอบให้แผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางประธาน
สมทบกับกระทรวงกลาโหมและป่าไม้ กระทรวงพลังงานและบ่อแร่ กระทรวงป้องกัน
ประเทศ กระทรวงป้องกันความสงบ กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง กระทรวงเกษตร
วัฒนธรรมและท่องเที่ยว องค์การปกครองท้องถิ่นและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง องค์การ
คุ้มครองป่าสงวน ประกอบด้วย 1) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) แผนก
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แขวง และนคร 3) ห้องกรทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมเมือง และ 4) หน่วยงานป่าไม้บ้าน

มาตรา 36 สิทธิและหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ในการคุ้มครองป่าสงวนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีสิทธิและหน้าที่
ดังนี้

1. ค้นคว้า สร้างยุทธศาสตร์ แผนนโยบายและระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับ
ป่าสงวนเพื่อเสนอรัฐบาลพิจารณา
2. โฆษณา เผยแพร่ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขต
ทั่วประเทศ
3. ค้นคว้าและเสนอรัฐบาลพิจารณากำหนดเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็น
ป่าสงวนแห่งชาติ
4. ค้นคว้า ออกข้อตกลง คำสั่ง แจงการ และคำแนะนำเกี่ยวกับป่าสงวน
ตามภาระบทบาท สิทธิและหน้าที่ของตน

5. คำนคว่า สร้างแผนการจัดสรรป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีการประสานสมทบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. ชี้นำ ติดตามและกวดกา การจัดตั้งปฏิบัติระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตทั่วประเทศ
7. กวดกา และประกอบสำนวนคดี ผู้ที่ละเมิดระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนส่งให้องค์การและประชาชน สั่งฟ้องต่อศาลตามกระบวนการยุติธรรม
8. สํารวจและสร้างฐานข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าสงวนพร้อมทั้งบำรุงและยกระดับวิชาการเกี่ยวกับป่าสงวนให้พนักงานรัฐบาล
9. ประสานสมทบกับแขนงการ องค์การปกครองท้องถิ่น และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับป่าสงวน
10. พัวพัน (ประสานความร่วมมือ) กับต่างประเทศ ภาคพื้นและสากล เกี่ยวกับป่าสงวนตามการมอบหมาย
11. สรุปลงและรายงานการจัดตั้งปฏิบัติงานป่าสงวนในขอบเขตทั่วประเทศให้รัฐบาลอย่างปกติ
12. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย มาตรา 37 สิทธิและหน้าที่ของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 แขนง นครในการคุ้มครองป่าสงวน มีดังนี้
 1. ขยายและจัดตั้งปฏิบัติ แผนยุทธศาสตร์ แผนนโยบายและระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตที่ตนรับผิดชอบ
 2. โฆษณา เผยแพร่ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตของตนรับผิดชอบ
 3. คำนคว่า และเสนอเจ้าแขวง เจ้าครองนคร พิจารณากำหนดเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นป่าสงวนระดับแขวง
 4. คำนคว่า และเสนอเจ้าแขวง เจ้าครองนคร พิจารณารับรองเอาแผนจัดสรรป่าสงวนระดับแขวงโดยมีการประสานสมทบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 5. คำนคว่า สร้างแผนการจัดสรรป่าสงวนแห่งชาติ โดยมีการประสานสมทบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
 6. ชี้นำ ติดตามและกวดกา การจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตรับผิดชอบของตน

7. กวดกา และประกอบสำนวนคดี ผู้ที่ละเมิดระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนสงให้้องค์การและประชาชน สั่งฟ้องต่อศาลตามกระบวนการยุติธรรม

8. ค้นคว้าและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการในเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อเสนอกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา

9. สำรวจและเก็บข้อมูลและสร้างข่าวสารเกี่ยวกับป่าสงวน

10. ประสานสมทบกับแขนงการ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับป่าสงวน

11. สรุปและรายงานการจัดตั้งปฏิบัติงานคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวนในขอบเขตความรับผิดชอบของตนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์การปกครองแขวง นครอย่างเป็นทางการเป็นปกติ

12. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมายมาตรา 38 สิทธิและหน้าที่ของแผนกทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับเมืองในการคุ้มครองป่าสงวน มีดังนี้

1. จัดตั้งปฏิบัติ แผนการ แผนงานและโครงการเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตที่ตนรับผิดชอบ

2. โฆษณา เผยแพร่ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวกับป่าสงวนระดับเมือง

3. ค้นคว้า และเสนอเจ้าเมือง พิจารณากำหนดเขตพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นป่าสงวนระดับเมืองโดยมีการประสานสมทบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. ค้นคว้า และเสนอเจ้าเมือง พิจารณารับรองเอาแผนจัดสรรป่าสงวนระดับเมืองโดยมีการประสานสมทบกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ติดตามและกวดกา การจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตรับผิดชอบของตน

6. กวดกา และประกอบสำนวนคดี ผู้ที่ละเมิดระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวนสงให้้องค์การและประชาชน สั่งฟ้องต่อศาลตามกระบวนการยุติธรรม

7. สำรวจและเก็บข้อมูลและสร้างข่าวสารเกี่ยวกับป่าสงวนในขอบเขตรับผิดชอบของตน

8. ประสานสมทบกับแขนงการ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งปฏิบัติเกี่ยวกับงานคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวน

9. สรุปและรายงานการจัดตั้งปฏิบัติงานคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวนในขอบเขตความรับผิดชอบของตนต่อกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์การปกครองเมืองอย่างเป็นทางการ

10. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย มาตรา 39 สิทธิและหน้าที่ของป่าไม้บ้าน มีดังนี้

1. ค้นคว้า และเสนอให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นออกระเบียบคุ้มครองและนำใช้ป่าสงวนของบ้าน
2. โฆษณา ศึกษา อบรมเกี่ยวกับความสำคัญและคุณประโยชน์เกี่ยวกับป่าสงวนให้ประชาชนในบ้าน
3. ปฏิบัติตามคำสั่ง คำแนะนำ ข้อตกลงและระเบียบกฎหมายป่าสงวน
4. จัดตั้งกำลังประชาชนหรืออาสาสมัครให้เข้าร่วมในการคุ้มครอง ปกป้องรักษาป่าสงวนของบ้านและการป้องกันไฟลามป่า
5. การติดตาม เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของป่าไม้ สิ่งแวดล้อมและสภาพการเคลื่อนไหวของป่าไม้ในขอบเขตของบ้าน
6. รับผิดชอบ ติดตาม กวดขัน สกัดกั้นและดำเนินการละเมิดระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าสงวน เช่น การลักลอบหาเครื่องป่าของดง ตัดไม้ เผาป่า และล่าสัตว์
7. สรุปและรายงานการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการคุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวนในขอบเขตความรับผิดชอบต่อห้องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชั้นเมือง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย

หมวดที่ 9

บทบัญญัติสุดท้าย

มาตรา 40 การจัดตั้งปฏิบัติ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทุกชั้นเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้อย่างเข้มงวดกระทรวง องค์การเทียบเท่ากระทรวงและองค์การจัดตั้งต่างๆ จึงรับรู้และให้ความร่วมมือในการจัดตั้งปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้มีประสิทธิภาพ

มาตรา 41 ผลสำเร็จ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ผลสำเร็จนับแต่วันลงลายเซ็น เป็นต้นไป

ข้อกำหนด บทบัญญัติใดที่ขัดกับพระราชบัญญัติฉบับนี้ ล้วนแต่ถูกยกเลิกป่าสงวนแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี 24 แห่ง

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า จากพระราชบัญญัติว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดหลักการ ระเบียบการ และ มาตรการเกี่ยวกับการสร้างตั้ง การจัดสรรคุ้มครอง การปกป้องรักษา การพัฒนา การนำใช้ และการลาดตระเวนป่าสงวนเพื่อให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์และยั่งยืน การปกป้องรักษา สิ่งแวดล้อม รักษาแหล่งน้ำ ป้องกันการชะง่อนถล่ม รักษาคุณภาพของดิน รักษาเขต ยุทธศาสตร์ป้องกันชาติ ป้องกันความสงบ การปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงดิน พืช อากาศและการแก้ไขสภาวะโลกร้อน และการปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและ บรรดาเผ่า และการพัฒนาเศรษฐกิจ – สังคมและมี 9 หมวด ประกอบด้วย หมวดที่ 1 บทบัญญัติทั่วไปหมวดที่ 2 ระดับ ประเภทและเขตป่าสงวน หมวดที่ 3 การกำหนดและ การขึ้นทะเบียนป่าสงวนหมวดที่ 4 การดำเนินการของป่าสงวน หมวดที่ 5 การนำใช้ ป่าสงวน หมวดที่ 6 สิทธิและพันธะของผู้ได้รับอนุญาตนำใช้ป่าสงวน หมวดที่ 7 ทุนนำใช้ในการ คุ้มครองและปกป้องรักษาป่าสงวน หมวดที่ 8 การคุ้มครองป่าสงวน และ หมวดที่ 9 บทบัญญัติสุดท้าย

สังเคราะห์ตัวแปรการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ทราบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ และปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียดของ การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติและปัจจัย ที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ดังตาราง 2-3

1. สภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสภาพและ ปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ไว้ เช่น คักดีดา วิเชียรศิลป์ (2544, หน้า 11 อ้างถึงใน ธงชัย จารุพัฒน์, 2540) กล่าวว่าพื้นที่ป่าไม้ลดลง มีสาเหตุสำคัญ ดังนี้ 1) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร 2) การอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ของราษฎร 3) การใช้ เทคโนโลยีในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร4) การพัฒนาอุตสาหกรรมไม่ มีการระงับ

การให้สัมปทานทำไม้ ก็มีผลทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้น 5) ปัญหาเรื่องนายทุน 6) ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า 7) ปัญหาการทำลายป่า โดยการทำให้เสื่อมโทรมของชาวเขา 8) ปัญหาไฟป่า โรค และแมลง 9) ปัญหาด้านระเบียบ กฎหมาย 10) ปัญหาด้านองค์กร 11) ปัญหาด้านการศึกษา และ 12) ปัญหาด้านทรัพยากรมนุษย์ ขณะที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2546, หน้า 9) ได้สรุปประเด็นของปัญหาที่สำคัญของการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ ไว้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านนโยบาย ทำให้หน่วยงานของรัฐจะต้องปรับเปลี่ยนแผน การบริหารจัดการให้สอดคล้องกับนโยบายที่เปลี่ยนไปอยู่ตลอดเวลา จนทำให้ในบางครั้งในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของรัฐ ก็ไม่อาจจะปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีได้ เนื่องจากการขัดกับข้อกฎหมายจนทำให้การบริหารงานเกิดความล่าช้าหรือคลุมเครือในทางปฏิบัติ และ 2) ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมและในส่วนของธวัชชัย สุขลอย (2549, หน้า 15) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ 1) ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้อย่างเต็มที่เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด และ 2) หน่วยงานราชการขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน

สำหรับทัศนะของสุขชี คำนวนคุณศิลป์ (2550, หน้า 1-2) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอุทยานแห่งชาติไทร่มเย็น อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติไทร่มเย็น คือ 1) ขาดบุคลากรในการนำเสนอผลการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ขาดการเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานอื่น 3) เจ้าหน้าที่ขาดปัจจัยหลาย ๆ ด้านและ 4) การประชาสัมพันธ์ไม่ดีเท่าที่ควร วิลาสินี กัยวิทย์โกศล (2550, หน้า 59) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษามูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ พบว่า สภาพปัญหาส่วนใหญ่ คือ 1) บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน 2) ขาดความเอาใจใส่จริงจังในเรื่องการอนุรักษ์ และ 3) การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ในขณะที่ บุญสืบ อ่องด้วง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา น้ำตกผาเสื่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน เช่น 1) ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างเต็มที่

เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด และ 2) สาเหตุที่เกิดจากหน่วยงานราชการขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน

สำหรับทัศนะของ นัฐวุฒิ วงศ์ประสิทธิ์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทันห้วยสาราญ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า 1) ปัญหาการแจ้งเบาะแสและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ เก็บกล้วยไม้ 2) การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การล่าสัตว์ป่า การเกิดไฟป่า ลักลอบล่าสัตว์ป่า และเก็บพันธุ์ไม้ป่า ปรียาพร โคตรมงคล (2552, หน้า 84-89) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ 1) ประชาชนไม่ได้รับข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วม 2) เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้ไม่ทั่วถึง 3) ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองยังมีความยากจนอยู่ จึงไม่ได้ให้ความสนใจกิจกรรมที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพ

ธวัชชัย สุขลอย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น 1) ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้อย่างเต็มที่ เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอดและ 2) หน่วยงานราชการขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน สุขาวลี ชูเอน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น 1) ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน 2) ประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูแลผลผลิตของตน 3) พื้นที่ยังขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องและทัศนะของ ณัฐวรรณ สุนทรวิทธิโชติ (2556, หน้า 17 อ้างถึงใน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2531, หน้า 133-134) ได้กล่าวถึงปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ 1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพไม่คุ้มค่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดจึงมีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว 2) ขาดการประสานงานในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละระดับพื้นที่และเกิดปัญหาความขัดแย้ง 3) ขาดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อ

ไว้ใช้งานในอนาคต ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดจึงมีสภาพโทรมเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนทักษะของ มีชัย วงษ์อุบ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ป่า คือ การตัดไม้ การบุกรุกป่าเพื่อทำกิน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นักวิชาการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ดังตาราง 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

องค์ประกอบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ	นักวิชาการ												ลำดับ	
	1. ตักศักดิ์ วิเชียรศิลป์ (2544)	2. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช (2546)	3. ชวีชัย สุขลอย (2549)	4. สุทธิ คำนงณัติ (2550)	5. วิลาสินี กัญภัยโกศล (2550)	6. บุญดี อองตัว (2552)	7. นัฐฤดี วงศ์ประสิทธิ์ (2552)	8. ปรีชาพร โคตรมงคล (2552)	9. ชวีชัย สุขลอย (2554)	10. สุชาลี ชูเนน (2555)	11. ณัฐวรรณ สุทธวรวิทธิโชติ (2556)	12. มีชัย วงษ์อุบ (2556)		ความถี่ ร้อยละ
1. ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมกับภาครัฐ	√		√			√			√		√	5	41.66	1
2. ภาครัฐดำเนินการขาดการต่อเนื่อง		√	√						√	√	√	5	41.66	1
3. ขาดการประชาสัมพันธ์	√			√	√			√			√	5	41.66	1
4. ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญงาน	√			√	√							3	25.00	2
5. ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	√	√							√			3	25.00	2
6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร								√		√		2	16.66	3

จากตาราง 2 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ จากนักวิชาการ จำนวน 12 คน ดังนั้นองค์ประกอบสภาพและปัญหาในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมกับภาครัฐ	ความถี่เท่ากับ 5
2. ภาครัฐดำเนินการขาดการต่อเนื่อง	ความถี่เท่ากับ 5
3. ขาดการประชาสัมพันธ์	ความถี่เท่ากับ 5
4. ขาดบุคลากรที่มีความชำนาญงาน	ความถี่เท่ากับ 3
5. ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์	ความถี่เท่ากับ 3
6. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	ความถี่เท่ากับ 2

2. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการหลายท่าน เช่น ไพลสุดา ตริเดซี (2546, หน้า 161-162) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า ได้แก่ 1) การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า 2) การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และ 3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า ลาลินี กัยวิทย์โกศล (2548, หน้า 108-109) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า เพศ สัญชาติ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ อาชีพ รายได้ และการใช้ประโยชน์จากป่าและ ธรรมชาติ สุขขอย (2549, หน้า 15) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ คือ 1) เพศ 2) ระดับการศึกษา 3) การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ 4) อาชีพหลัก 5) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 7) ระยะเวลาอยู่อาศัย และ 8) ขนาดที่ดินถือครอง

สำหรับวิญญูท์ จำรัสพันธ์ และคณะ (2550, หน้า 67) ได้ศึกษาเรื่องรายงานการวิจัยเรื่องการจัดการป่าไม้ชุมชนโดยองค์การปกครองท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ นิตยา เชื้อโชติ

(2551, หน้า 80) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน กรณีศึกษาป่าชุมชนดอนชี บ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนดอนชี ได้แก่ การถือครองที่ดิน อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน รายได้ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร ส่วนทัศนะของ บุญสือ อ่องตัว (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา น้ำตกผาเสื่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชน สุวัฒน์ ลียองวัฒนา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากภาคเอกชน 2) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนามน

ในส่วนทัศนะของกิตติศักดิ์ แก้ววารี (2553, หน้า 5) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) สถานภาพทางสังคม 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าและ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน อำนวนพร ชลดำรงกุล (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางโพน อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา และ 4) ด้านพฤติกรรมขณะที่ยังช่วย สุขลอย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจกับชุมชนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า 2) การสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น และ 3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การสนับสนุนให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริม หรือการพัฒนาระบบสาธารณสุขเป็นต้น

รุ่งทิพย์ บำรุงสุข (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเขตลุ่มน้ำแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการป่าไม้ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ลีรียงษ์ ชูแสน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่รายรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว -เขาชมพู่ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ 1) ควรจัดอบรมให้ราษฎรมีความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และ 2) สร้างความตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้ และ สุชาวลี ชูเอน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า คือ 1) ประชาชนควรเห็นคุณค่าและความสำคัญของป่าไม้ 2) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนและทั่วถึงผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนจะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน และ 4) การปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของในการจัดการป่าไม้ให้แก่ประชาชน ส่วนทัศนะของณัฐวรรณี สุนทรวิทธิโชติ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัคคี : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า 1. ปัจจัยที่ผลการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) สถานภาพสมรส 4) อาชีพและส่วน 2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมของประชาชน คือ 1) การมีจิตสำนึก 2) การบำรุงรักษา และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน

สำหรับทัศนะของสมชาย โพธิ์ตระกูล (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่สังกัด ปัจจัยด้านนโยบาย คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ลักษณะหน่วยงานปฏิบัติ การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ปัจจัยการบริหารจัดการภายในองค์กร ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ การจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยการบริหารจัดการภายนอก คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานอื่น ด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ด้านผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการเมือง และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล 7 ด้าน มีความสัมพันธ์

กับการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวม 5 ปัจจัย และ ผนึก อยู่นิสกุล (2556, หน้า 10) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านวังสูง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ อาชีพ รายได้ครอบครัวต่อปี สถานภาพทางสังคม จำนวนที่ดินทำกิน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยการกระตุ้น คือ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรป่าไม้ ขณะที่ สำรวย สุดเฉลียว (2557, หน้า 48) ได้ศึกษาเรื่องความร่วมมือของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอปางศิลาทอง และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ขนาดพื้นที่ การเป็นสมาชิกเครือข่าย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการได้รับประโยชน์จากป่าไม้และเบญจวรรณ บุญยรัตน์ (2558, หน้า 1) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า คือ 1) การให้การศึกษา 2) การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และ 3) การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เอื้อต่อการอนุรักษ์ และ 4) การสร้างจิตสำนึก

สำหรับทัศนะ-v' Kenneth Ruddle and Dennis (1978) ได้กล่าวถึงปัจจัยไปสู่ความสำเร็จ คือ 1) การเพิ่มความตระหนักต่อความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) การปรับปรุงขบวนการบริหารสถาบันและการออกกฎหมายเพื่อการปกป้อง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล 3) การปรับปรุงและขยายระบบข้อมูลและการวิจัยสำหรับการวางแผนและกำหนดนโยบายและปรับปรุงวิธีการในการประยุกต์แนวคิดเรื่องทรัพยากรสำหรับการวิเคราะห์นโยบายและ 4) การพัฒนาระบบการศึกษาอบรมให้แก่สถาบันต่าง ๆ Kanchanachitra (1979, p. 42) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้แก่ เพศ อายุ สุขภาพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับของความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพของ

ครอบครัว ส่วนบุคคล ได้แก่ การปรับตัวทางสังคม ความเชื่อทางสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การแสดงตัว ประสิทธิภาพ หลักยึดถือประจำใจ การเป็นผู้นำและการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ นักวิชาการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ดังตาราง 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ตาราง 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ		นักวิชาการ						ลำดับ								
		1. ไพลิน ศรีเศษ (2546)	2. ฉาสิณี กัญญาไพฑูริ (2548)	3. ธวัชชัย อุดมออย (2549)	4. รุ่งทิพย์ บำรุงสุข (2555)	5. สุวิมล ฐิณฑ (2555)	6. สุชาล ฐิณฑ (2555)		7. ณัฐวรรณี สุนทรศิริพิสุทธิ์ (2556)	8. สมชาย วิฑูริรักษ์ (2556)	9. พันธุ์ อุ่มกลิ่น (2556)	10. สุวราภรณ์ มณีรัตน์ (2557)	11. เบญจวรรณ มณีรัตน์ (2558)	12. Kenneth Ruddle and Dennis (1978)	13. Kanchanachitra (1979)	ความถี่
1. การได้รับข้อมูลข่าวสาร	✓						✓	✓	✓	✓	✓			4	30.76	3
2. การได้รับการฝึกอบรม	✓												✓	4	30.76	3
3. ความรู้ ความเข้าใจ	✓			✓										5	38.46	2
4. เพศ		✓		✓										6	46.15	1
5. สัญชาติ		✓										✓		2	15.38	5
6. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		✓		✓								✓		5	38.46	2

องค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ ต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ		นักวิชาการ										จำนวน	ร้อยละ	ลำดับ		
		1. วิชา	2. สาขา	3. วิทยฐานะ	4. วิทยุวิทยุ	5. วิทยุวิทยุ	6. วิชา	7. วิทยุวิทยุ	8. วิทยุวิทยุ	9. วิทยุวิทยุ	10. วิทยุวิทยุ				11. วิทยุวิทยุ	12. วิทยุวิทยุ
7. อากาศ	✓								✓					5	38.46	2
8. รายได้	✓								✓					3	23.07	4
9. การเชื่อมโยงชนจากป่า	✓													3	23.07	4
10. การศึกษา														6	46.15	1
11. ขนาดที่ดินที่ถือครอง														3	23.07	4
12. อายุ														5	38.46	2
13. การปลูกจิตสำนึก														3	23.07	4

จากตาราง 3 ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติจากนักวิชาการ จำนวน 13 คน โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาจากความถี่ตั้งแต่ 4 ขึ้นไป ดังนั้นองค์ประกอบปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ มี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคล

1.1 ความหมายของลักษณะส่วนบุคคล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของลักษณะส่วนบุคคลไว้ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (ม.ป.ป.) ได้ให้ความหมายของข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา สถานะการเงิน ประวัติ อาชญากรรม ประวัติการทำงานหรือประวัติกิจกรรมหรือข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม นคร เสรีรักษ์ (2548, หน้า 9) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ 1) สิทธิในชีวิตและร่างกายที่เป็นเรื่องส่วนตัว ที่ทั้งภาครัฐและบุคคลทั่วไปจะต้องเคารพและไม่แทรกแซง และ 2) เครื่องมือบังคับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะเลือกแนวทางการดำรงชีวิตและกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ขณะที่ กรรณิการ์ เหมือนประเสริฐ (2548, หน้า 14) ได้กล่าวไว้ว่า ในองค์กรต่างๆ จะประกอบไปด้วย บุคลากรเป็นจำนวนมาก บุคลากรแต่ละคนก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งพฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงออกแตกต่างกันไปนั้น มีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในองค์กร ลักษณะพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล มีรายละเอียด ดังนี้

1. อายุการทำงาน คนที่มีอายุมากขึ้นผลงานจะน้อยลงแต่ในขณะเดียวกันบุคคลที่มีอายุมากนั้นเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมาก นอกจากนี้ยังพบว่า คนที่มีอายุมากนั้นมักจะไม่สามารถออกจากงานหรือโยกย้ายงานใหม่แต่จะยังคงทำงานที่เดิม อาจเพราะเนื่องจากโอกาสในการเปลี่ยนงานมีน้อยลง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีเพียงพอต่อความต้องการแล้วและยังพบอีกว่าพนักงานที่มีอายุมากขึ้นจะปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างสม่ำเสมอ ขาดงานน้อยกว่าพนักงานที่มีอายุน้อย

2. เพศ จากการศึกษาเรื่องความสามารถเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในการทำงาน แรงจูงใจการปรับตัวทางสังคม ความสามารถในการเรียนรู้ ระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกันแต่นักจิตวิทยาศึกษาพบว่า เพศหญิงจะมีลักษณะ

คล้ายตามมากกว่าเพศชายและเพศชายจะมีความคิดก้าวไกลและมีความคาดหวังในการที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเพศหญิง

3. สถานภาพการสมรส พบว่าพนักงานที่สมรสแล้วนั้นจะขาดงานและมีอัตราการลาออกจากงานน้อยกว่าผู้ที่ยังเป็นโสด นอกจากนี้ยังพบว่า พนักงานที่สมรสแล้วมีความพึงพอใจในงานสูงกว่าพนักงานที่เป็นโสด รวมทั้งมีความรับผิดชอบในงาน เห็นคุณค่าของงานที่ปฏิบัติและมีความสม่ำเสมอในการทำงานมากกว่าด้วย

4. ความอาวุโสในการทำงาน ผู้ที่มีความอาวุโสในการทำงานมากนั้นจะมีผลงานสูงกว่าบรรดาพนักงานใหม่ และมีความพึงพอใจในงานสูงกว่าพนักงานใหม่ และสอดคล้องกับ พงษ์เทพ เกษเดวณ (2555, หน้า 67) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) พบว่า เพศ อายุ การศึกษาสถานภาพ ตำแหน่งงาน เงินเดือน อายุงานที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สรุปได้ว่า คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษาสถานภาพ ตำแหน่งงาน เงินเดือน อาชีพ และอายุงาน เป็นต้น

2. การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

2.1 ความหมายของการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ไว้ ดังนี้ สมาคมการประชาสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Public Relations Association: IPRA, 1990 อ้างถึงใน วิรัช อภิรัตน์กุล, 2546, หน้า 13) ซึ่งเป็นสมาคมของนักประชาสัมพันธ์นานาชาติ ได้ให้ความหมายของการประชาสัมพันธ์ว่า “การประชาสัมพันธ์” คือ ภาระหน้าที่ของฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการ ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนที่ดีและมีการกระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อสร้างสรรค์ และธำรงรักษาไว้ ซึ่งความเข้าใจอันดี มีความเห็นอกเห็นใจและได้รับการสนับสนุนร่วมมือจากกลุ่มประชาชนที่องค์กรสถาบันเกี่ยวข้องอยู่ โดยองค์กรจะต้องใช้วิชาการวัดประเมินถึงประสามติที่ประชาชนมีต่อองค์กรสถาบัน เพื่อให้สอดคล้องกับประสามติหรือความต้องการของประชาชน พร้อมทั้งใช้วิชาการเผยแพร่กระจายข่าวสารสู่ประชาชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือและบรรลุถึงประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย คือ องค์กรและกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องกองวิททยาการ กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ (2552, หน้า 78) กล่าวโดยสรุปว่าการประชาสัมพันธ์

หมายถึง การเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังผลในความร่วมมือและสนับสนุนจากประชา Cutlip, Center, and Broom (1985, unpagged) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการประชาสัมพันธ์เป็นการดำเนินงานระดับบริหารที่ทำหน้าที่ในการประเมินทัศนคติของกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้าใจถึงนโยบายและท่าทีของบุคคลหรือองค์กร ตลอดจนการดำเนินการวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนนั้น ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจอันดีและการยอมรับของกลุ่มประชาชนขณะที่ Baskin, Aronoff, and Lattimore (1997, p. 5) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการจัดการขององค์กรเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้รับข่าวสารกลุ่มต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดเห็น (Opinion) ทัศนคติ (Attitude) และค่านิยม (Value) หรือเป็นการติดต่อสื่อสารกับชุมชนทั้งภายในและภายนอก เพื่อสร้างภาพพจน์ขององค์กรกับสาธารณชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่องค์กรหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งได้กระทำการสร้างความเข้าใจ ทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับประชาชน โดยมีการวางแผนและมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เป็นการส่งเสริมผลงานหรือบริการขององค์กร เพื่อให้เกิดการยอมรับ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร สถาบันกับกลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องและความร่วมมือจากประชาชนอันจะส่งเสริมให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

2.2 ความสำคัญของของการประชาสัมพันธ์

วิชิต อวระกุล (2541, หน้า 47) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ทั่วไปของการประชาสัมพันธ์ไว้ว่า เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับองค์กร สร้างความนิยมชมชอบ สร้างความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนพนักงาน ป้องกันการคลาดเคลื่อน โดยดำเนินการรักษาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆ กระตุ้นเพิ่มพูนความสัมพันธ์เพิ่มขวัญ กำลังใจในหมู่ประชาชน พนักงาน หุ่นส่วนผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มอยู่ตลอดเวลาและให้บริการด้านสาธารณประโยชน์ ผลประโยชน์ที่เป็นธรรมแก่สังคม โดยการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ เชื่อถือได้จากประชาชน ยืนยันความมั่นคงแก่พนักงานและประชาชน

วิรัช อภิรัตน์กุล (2542, หน้า 151) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์หน่วยงานสถาบันต่างๆ ไว้ดังนี้ คือ

1. เพื่ออธิบายถึงนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงาน และประเภทของการดำเนินงานธุรกิจของหน่วยงานนั้น ๆ ให้กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

2. เพื่ออธิบายให้ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการ (Management) ได้ทราบถึงทัศนคติ ประชามติหรือความรู้สึกนึกคิดของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน
3. เพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าและค้นหาจุดบกพร่องต่างๆ เพื่อป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในหน่วยงาน
4. เพื่อให้ประชาชนยอมรับ ซึ่งถ้าเป็นหน่วยงานธุรกิจภาคเอกชน เช่น บริษัท ห้างร้าน เพื่อให้ยอมรับในบริษัทตน รวมทั้งยอมรับในผลิตภัณฑ์และบริการที่บริษัทจำหน่ายอยู่รวมทั้งมีส่วนเพิ่มพูนปริมาณการขายทางอ้อมด้วย
5. เพื่อทำหน้าที่ขจัดปัญหายุ่งยากต่างๆ ภายในหน่วยงาน
6. เพื่อแนะนำฝ่ายบริหารหรือฝ่ายจัดการให้สามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าและชื่อเสียงที่ดีของหน่วยงาน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของการประชาสัมพันธ์เป็นเผยแพร่นโยบายและการดำเนินงานรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประชาชนรับรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันและเพื่อป้องกันและรักษาชื่อเสียงของหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันและแก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับข่าวลือหรือสถานการณ์ในทางลบของหน่วยงาน

2.3 หลักการประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เป็นวิธีการหรือกิจกรรมในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มประชาชนเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ซึ่งการดำเนินการประชาสัมพันธ์จะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงหลัก 3 ประการ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ การให้ข้อมูลหรือเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การติดต่อสื่อสารสองทาง การส่งเสริมความเข้าใจอันดี

1. การให้ข้อมูลหรือเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงและถูกต้องของหน่วยงานเพื่อให้กลุ่มประชาชนได้รู้ เช่น นโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงาน ผลงานและกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งแนวโน้มที่คาดว่าจะดำเนินการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจ เลื่อมใส ศรัทธา หรือมีความรู้สึกที่ดีต่อหน่วยงาน โดยไม่ควรที่จะปกปิดอำพรางหรือบิดเบือนข้อเท็จจริง ซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและก่อให้เกิดผลเสียหายในภายหลัง ดังนั้นการให้ข้อมูลหรือการเผยแพร่ข่าวสาร อย่างต่อเนื่องจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการประชาสัมพันธ์โดยเฉพาะต้องตระหนักว่า การสื่อสารนี้เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อมุ่งหมายความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อ

การเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงาม เพื่อการแก้ไขความเข้าใจผิดหรือเรียกอย่างสรุปว่า 3 ก ได้แก่ กั้น ก่อ แก่

1.1 การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อมุ่งหมายความเข้าใจที่ถูกต้อง ถือเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญยิ่งของการประชาสัมพันธ์เพราะเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นการบอกกล่าวหรือชี้แจงข้อเท็จจริงอย่างต่อเนื่อง ดุจดังการให้ปุ๋ยอินทรีย์แก่พืชซึ่งเป็นการยังความเจริญเติบโตและการหยั่งรากลึกให้แก่พืชได้มีความแข็งแรง อันยากต่อการโยกคลอน ดังนั้นการให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการประชาสัมพันธ์จึงเป็นการสร้างความนิยมชมชอบจนกลายเป็นการสนับสนุนของกลุ่มประชาชนที่มีต่อหน่วยงานแล้วส่งผลไปสู่การที่องค์กรได้รับความร่วมมือในการดำเนินงาน อันเท่ากับเป็นการเสริมความมั่นคงและการสร้างความเจริญก้าวหน้าในการดำเนินกิจการขององค์กร เรียกจุดมุ่งหมายที่กล่าวนี้ อย่างย่อ ๆ นี้ ว่าเป็นวัตถุประสงค์เพื่อ “กั้น” ซึ่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารนี้ เปรียบเสมือนการฉีดวัคซีน “ภูมิคุ้มกัน” เพื่อการป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจเกิดจากการ “ใส่ร้ายป้ายสี” ของผู้อื่นที่จะให้ข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มเป้าหมาย

1.2 การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามเป็นการให้ข้อมูลเพื่อการรักษาชื่อเสียงและเกียรติภูมิของสถาบัน โดยการให้กลุ่มประชาชนได้รับรู้หรือประจักษ์ในการมีส่วนร่วมรวมถึงข้อมูลข่าวสารที่องค์กรได้อำนวยประโยชน์ต่อสังคมอย่างต่อเนื่องการประชาสัมพันธ์จึงเปลี่ยนไปเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีเพื่อได้ก่อให้เกิดความไว้วางใจขององค์กรกล่าว ดังนั้นจึงควรที่จะจัดทำโครงการหรือแผนงานการประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ซึ่งจุดมุ่งหมายของการให้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวนี้ จัดเป็นวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์เพื่อ “ก่อก่อ”

1.3 การให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการแก้ไขความเข้าใจผิด ความเข้าใจผิดนั้นถือเป็นเรื่องปกติวิสัยที่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการดำเนินงานย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ ต่างกันเพียงว่ามีปัญหามากหรือน้อยและถ้าหากเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก ที่มีสภาพการณ์แวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาแล้วก็อาจมีผลก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อสถาบันได้จึงมีความจำเป็นต้องแก้ไขด้วยการประชาสัมพันธ์เพื่อมิให้บั่นทอนหรือทำลายบรรยากาศแห่งความเข้าใจอันดีระหว่างกันหรืออาจส่งผลร้ายแรงต่อการดำเนินงานมากยิ่งขึ้นจุดมุ่งหมายของการประชาสัมพันธ์นี้ จัดเป็นวัตถุประสงค์ที่เรียกว่าเพื่อ “แก้”

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการประชาสัมพันธ์ เป็นการให้ข้อมูลหรือเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การติดต่อสื่อสารสองทาง และการส่งเสริมความเข้าใจอันดี

2.4 กระบวนการประชาสัมพันธ์

การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องพิจารณาในเชิงของกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนการทำงานจากแนวทางการดำเนินงานการประชาสัมพันธ์ได้สรุปกระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ไว้ เช่น Guth and Marsh (2000, p. 13) กล่าวถึง กระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research) 2) การวางแผน (Planning) 3) การสื่อสาร (Communication) และ 4) การประเมินผล (Evaluation) แต่จะต้องปรับเปลี่ยนจากแนวคิดเดิมในลักษณะของขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นที่ 1-4 (Four Steps) มาเป็นแนวคิดใหม่ที่มองงานทั้ง 4 งานนี้ ในลักษณะพลวัต (Dynamic) เนื่องจากในแต่ละงานนั้นมีความเกี่ยวพันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น การวิจัยอาจจะต้องทำในขั้นตอนการประเมินผลหรือวัดผลของงาน ซึ่งการประเมินผลจะต้องถูกนำมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนทั้งนี้ เพราะการดำเนินงานประชาสัมพันธ์จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แนวคิดใหม่จะช่วยให้สามารถปรับการดำเนินงานส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยงาน 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิจัย (Research) 2) การวางแผน (Planning) 3) การสื่อสาร (Communication) และ 4) การประเมินผล (Evaluation)

2.5 ปัญหาการประชาสัมพันธ์

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โดยตรงของหน่วยงาน มักมีปัญหาดังนี้

1. ประชาชนไม่รู้จักชื่อเสียงเกียรติคุณและไม่เห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของหน่วยงานหรือสถาบันนั้นๆ ประชาชนไม่ทราบ ไม่มีความรู้ ความเข้าใจจึงทำให้ขาดความร่วมมือจากประชาชน

2. หน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาหรือดำเนินการอยู่ ขาดการยอมรับ ประชาชนไม่ให้ความสนใจไม่สนับสนุนหน่วยงาน คือ หน่วยงานยังเข้าไม่ถึงประชาชน ประชาชนไม่รู้จัก ขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีกับประชาชน

3. ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดจากความไม่เข้าใจ ไม่ได้รับข่าวสารหรือได้รับข่าวสารที่ไม่ตรงต่อข้อเท็จจริง ตลอดจนข่าวสารไม่ทั่วถึง มีลักษณะขาดแคลนข่าวสาร ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เข้าใจหน่วยงานไปในทางเลื่อมเสียด
 4. เมื่อประชาชนเข้าใจผิด ก็จะทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านขัดแย้งเกลียดชังขัดขวางการดำเนินการของสถาบันและจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพเกียรติยศชื่อเสียงเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานและความมั่นคงของสถาบัน
 5. หน่วยงานมีปัญหาในการทำความเข้าใจกับประชาชนที่เกี่ยวข้องในเรื่องการเผยแพร่ข่าวสาร เช่น ไม่มีการเผยแพร่ข่าวสารหรือกิจกรรมของหน่วยงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจแก่ประชาชนหรือเผยแพร่ไม่ถูกวิธี ไม่มีประสิทธิภาพไม่ทั่วถึง การขาดความรู้ของผู้ดำเนินการ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เกิดการต่อต้านขัดแย้งเกลียดชัง ไม่ได้รับการสนับสนุนและเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร
 6. มักเกิดช่องว่างในด้านความรู้ความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับบุคคลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้น เพราะความรู้ ความเข้าใจ พื้นฐานประสบการณ์ไม่เท่ากัน ทำให้มีข้อขัดแย้งทางด้านความคิด มีปากเสียงทะเลาะวิวาทการดำเนินงานมีอุปสรรคไม่ราบรื่น
 7. เกิดการแข่งขันในทางบริการ ธุรกิจ การดำเนินงานที่เหมือนกันหรือคล้ายกัน อีกฝ่ายหนึ่งสามารถสร้างความสัมพันธ์ ความเชื่อถือจากประชาชนมากกว่าอีกแห่งหนึ่ง ทั้ง ๆ ที่เป็นสินค้าและบริการเช่นเดียวกัน หรือมีการให้ร้ายป้ายสีจากฝ่ายตรงข้ามเพื่อแย่งชิงผลประโยชน์กัน
 8. ผู้บริหารตลอดจนผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน ต้องการคำแนะนำในการประพฤติปฏิบัติเพื่อปรับปรุงตนให้เหมาะสมต่อสาธารณชน ในด้านความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้สามารถปฏิบัติการผสมผสานเป็นอย่างดีกับประชาคมติและความต้องการของมหาชนในสังคมนั้น เพื่อให้เป็นผลดีต่อการดำเนินงานและหน่วยงานนั้น ๆ
- จิตรราภรณ์ สุทธิวรเศรษฐ์ (2550, หน้า 98) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันหลายทางด้านความคิด ทัศนคติและพฤติกรรมทางการสื่อสาร ดังนั้นจึงต้องประสบปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน แต่ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบและปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานและการแสดงออกซึ่งทัศนคติและพฤติกรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ปัญหาของการประชาสัมพันธ์พอจะสรุปได้ดังนี้

1. องค์กรขาดนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เป็นพื้นฐานรองรับแผนงานทำให้แผนงานนั้นเบี่ยงเบนไปจากความตั้งใจเดิมและไม่ได้รับการรับรองสนับสนุนเต็มที่จากผู้บริหารเนื่องจากผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์
2. ขาดข้อมูลและสถิติที่จำเป็น ข้อมูลและสถิติเป็นสิ่งสำคัญต่อการวางแผนการประชาสัมพันธ์เพราะในการวางแผนจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหลายฝ่าย เพื่อประกอบการวิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อมูลที่องค์กรมีอยู่มักจะกระจัดกระจาย ไม่ได้มีการรวบรวมไว้เป็นหลักฐานแน่นอน
3. อุปสรรคและปัญหาด้านบุคลากร ได้แก่ ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวเจ้าหน้าที่ผู้นำแผนไปปฏิบัติ ได้แก่ นักประชาสัมพันธ์และพัฒนากร บุคคลเหล่านี้ จัดว่าเป็นกลไกของรัฐและหน่วยงานทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือระหว่างองค์กรกับประชาชนปัญหาจึงอยู่ที่ว่าบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรกับประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะนำแผนไปปฏิบัติได้ถูกต้องและจริงจังหรือไม่
4. ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณเป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการวางแผนและดำเนินการประชาสัมพันธ์ ยิ่งถ้าเป็นหน่วยงานราชการก็จะมีข้อจำกัดและไม่มีความยืดหยุ่นพอ การใช้จ่ายเงินงบประมาณต้องยึดอยู่กับระเบียบการคลังและการเบิกจ่ายเงินซึ่งต้องผ่านขั้นตอนการหลายระดับจึงจะได้รับการอนุมัติ ในหน่วยงานธุรกิจเอกชนอาจจะลดขั้นตอนบางอย่างไปได้ แต่ก็ขาดความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในด้านการเบิกจ่ายเงินที่ต้องรอการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาหลายระดับ ย่อมทำให้ทำงานได้ไม่ทันการ
5. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการทำการประชาสัมพันธ์เป็นผลต่อเนื่องจากการที่ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการประชาสัมพันธ์จึงไม่ได้จัดงบประมาณสำหรับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการประชาสัมพันธ์ เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องถ่ายภาพและฉายวีดิเทป โทรทัศน์ พาหนะเพื่ออำนวยความสะดวก เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องขยายเสียง สิ่งของเหล่านี้ ล้วนมีราคาแพง บางแห่งเครื่องมือไม่ค่อยทันสมัยและด้อยประสิทธิภาพ แต่บางแห่งไม่สามารถใช้เครื่องมือให้เต็มประสิทธิภาพได้

6. ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การที่ผู้รับสารไม่รู้หนังสือ ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่มีความพร้อมที่จะรับรู้สารไม่เห็นความสำคัญต่อเรื่องราวและเหตุการณ์ที่นำมาเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ทราบ

จอย ทองกล่อมลี (2550, หน้า 51-52) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาอุปสรรคภายนอกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย มีดังต่อไปนี้

1. การไม่รู้หนังสือและขาดทักษะในการสื่อสาร กล่าวคือ ประสิทธิภาพของการสื่อสารคือ ความพร้อมของผู้รับสารในการที่จะรับรู้และพิจารณาไตร่ตรองต่อสารที่ผู้รับสารได้รับและองค์ประกอบพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ คือ การรู้หนังสือ การรู้หนังสือทำให้คนทันสมัย มีความรู้มากขึ้น ไม่เชื่อแต่การบอกกล่าวเพียงอย่างเดียว ดังนั้นทราบได้ว่าการไม่รู้หนังสือยังคงมีอยู่ การพัฒนาสังคมก็ยังคงพึ่งพาและเผชิญอุปสรรคหลายด้าน ด้วยเหตุนี้ การไม่รู้หนังสือจึงเป็นอุปสรรคและปัญหาต่อการวางแผนและดำเนินการประชาสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายนั้นไม่มีความพร้อมและไม่สามารถที่จะรับรู้ หรือมองเห็นความสำคัญต่อปัญหาเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ว่า ผู้ไม่รู้หนังสือเหล่านี้ มักเข้าใจอะไรผิด ๆ มองข้ามประโยชน์ที่ตนจะได้รับและมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งยึดเหนี่ยวต่อความเชื่อที่ตนมีอยู่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง

2. การยึดเหนี่ยวไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ นอกจากปัญหาการไม่รู้หนังสือจะเป็นปัญหาและสาเหตุของปัญหาอื่นแล้ว ปัญหาด้านความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อในโชคลางและปัญหาระบบค่านิยมบางอย่าง ตลอดจนการขาดวินัยและการพัฒนาตนเอง ก็สามารถขัดขวางหรือทำลายการดำเนินการประชาสัมพันธ์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหา ก็พอมีอยู่บ้าง คือ ผู้นำแผนไปปฏิบัติหรือนักประชาสัมพันธ์จำเป็นต้องรับฟังความเชื่อของคนเหล่านั้นแล้วหาทางค่อยเพิ่มพูนความมีเหตุผลโดยอาศัยเหตุหรือเรื่องอื่นเป็นเครื่องช่วย ดังนั้น นักประชาสัมพันธ์จึงต้องใช้ความพยายามและมีความอดทนสูงต่อการที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินการประชาสัมพันธ์นั้นในระยะเวลาที่ยาวนาน

3. ปัญหาที่เกิดจากการไม่รู้บทบาทตัวเอง กล่าวคือ การไม่รู้จักบทบาทของตัวเอง ทำให้นักประชาสัมพันธ์และกลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกแบ่งแยก เกิดความรู้สึกแตกต่างกันว่าฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับ ความรู้สึกแตกต่างหรือแบ่งแยกมักเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะในชนบท ประชาชนจะมองเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็น

บุคคลสำคัญที่จะบันทึกละระพสิ่งทั้งหลายที่ประชาชนต้องการได้ ไม่ว่าสิ่งที่เป็นวัตถุสิ่งของ หรือการอำนวยความสะดวกได้มากกว่าที่คนอื่นต้องการ โดยที่หารู้หรือเข้าใจไม่ว่าการ ทำงานของเจ้าหน้าที่มีขีดจำกัด ณ ระดับหนึ่ง ซึ่งทำให้ไม่สามารถอำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มที่ ที่ต้องการและเมื่อทำไม่ได้ดังที่ประชาชนต้องการ ก็จะเป็นต้นเหตุของความไม่เข้าใจกัน เกิดความขัดแย้งกัน การขอความร่วมมือจากประชาชนก็เป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก หรือไม่เต็มที่ ยังผลให้โครงการต่างๆ ไม่ประสบความสำเร็จหรือถึงกับล้มเลิกไปก็มีสรุป ได้ว่า ปัญหาต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นถือว่าเป็นอุปสรรคยิ่งต่อการดำเนินงานของหน่วยงาน และนอกจากนั้นยังถือว่าเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นระหว่างหน่วยงาน กับประชาชนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาการประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วยองค์ระชาคนโยบาย วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ขาดข้อมูลและสถิติที่จำเป็น ข้อมูลและสถิติ อุปสรรคและปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณเป็น อุปสรรค ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณเป็นอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับ กลุ่มเป้าหมาย

3. ภาวะผู้นำ

3.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการบริหาร และจัดการองค์กรทั้งในภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การดำเนินการบรรลุยังเป้าหมายหรือ วัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งไว้ ความหมายของ ภาวะผู้นำ ในทัศนะนักวิชาการทั่วไปมี นักวิชาการที่ให้ความหมายของภาวะผู้นำเอาไว้หลายทรรศนะด้วยกันที่น่าสนใจทั้ง นักวิชาการต่างประเทศและภายในประเทศ เพื่อความเข้าใจที่ครอบคลุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้ทั้งหลาย เช่น พระถนัด วฑฒโน (2551, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกลักษณะ มีคุณสมบัติเด่นกว่าผู้อื่นใน กลุ่มและมีอิทธิพลมากกว่าบุคคลอื่นในหน่วยงาน ทั้งสามารถสร้างควมมีประสิทธิภาพ และประสิทธิให้เกิดขึ้นแก่หน่วยงานได้ นอกจากนี้ยังหมายถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งซึ่งรับ บทบาทเป็นผู้บริหารประสานผลประโยชน์ในกลุ่มเสมือนเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม มีอิทธิพล และอำนาจ สามารถบังคับบัญชาบุคคลในกลุ่มให้ปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่องค์กร กำหนดไว้ได้ พระครูอุทัยกิจพิพัฒน (วิรัตน์ สุภินทร์, 2554, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่เป็นหัวหน้าของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง รับผิดชอบต่อการ

ปฏิบัติงาน การแบ่งความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การแก้ปัญหาตลอดจนการส่งเสริมให้มีการพัฒนาของกลุ่มเพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จแห่งองค์กร ในทัศนะของ Tead, 1997, p. 45) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นการประกอบกันของคุณลักษณะที่บุคคลชี้้นำให้บุคคลอื่นกระทำการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตนต้องการได้ และในทัศนะของ Likert, 1998, p.117) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือ กระบวนการซึ่งผู้นำจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และความสามารถในการติดต่อพบปะเจรจาของบุคคลที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นเพื่อที่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้นำต้องแสดงออกถึงพฤติกรรมที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็นว่า ควรสนับสนุนในความสามารถของพวกเขาขณะที่ Nelson และ Quick (1997, p. 346) ให้ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กระบวนการในการแนะแนวและนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพของการทำงาน Gibson, Ivancevich และ Donnelly (1997: p. 272) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำ (Leadership) ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นๆ ในกลุ่มภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มด้วย

จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ศิลปะวิธีที่ผู้นำได้ประยุกต์ใช้ความรู้ ความสามารถ จนก่อให้เกิดอำนาจ อิทธิพล หรือเกิดการยอมรับจนสามารถจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ปฏิบัติภารกิจ การงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรตั้งไว้

3.2 ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำ เมื่อเกิดการตระหนักว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องสำคัญต่อการบริหารองค์การและการแข่งขันทางธุรกิจมาก นักวิชาการในหลายยุคหลายสมัยจึงทุ่มเทศึกษาเรื่องภาวะผู้นำกันเป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดเป็นแนวคิดและทฤษฎีที่คิดและมองในมุมที่แตกต่างกันมากมาย ซึ่งสามารถจัดกลุ่มแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแนวคิดมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้ (วิกิตำรา, 2562, ออนไลน์) <https://th.wikibooks.org/wiki>

3.2.1 แนวคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Approach) แนวคิดนี้ได้มุ่งอธิบายบุคลิกลักษณะของผู้นำ โดยเชื่อว่าผู้นำจะมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป

นักวิชาการกลุ่มแนวคิดนี้จึงมุ่งศึกษาคุณสมบัติที่แตกต่างดังกล่าว จากการศึกษาผู้นำที่มีความโดดเด่นหลายคน สามารถแบ่งคุณสมบัติที่ค้นพบได้เป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง รูปร่างภายนอก อายุ เป็นต้น 2) ลักษณะทางความสามารถ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความรู้ ความสามารถในการพูดในที่สาธารณะ เป็นต้น และ 3) ลักษณะบุคลิกภาพ เช่น การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกทางอารมณ์ บุคลิกภาพแบบเปิดเผย – เก็บตัว เป็นต้น (Bryman, 1992 อ้างถึงใน Hartog และKoopman, 2001, p. 167)

3.3.2 แนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรม (Behavioral Approach) แนวคิดนี้ศึกษาถึงพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและประสิทธิผลตามที่ผู้นำต้องการ โดยผู้นำแต่ละคนจะมีพฤติกรรมที่ต่างกันไป มหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจและทำการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำ โดยทำการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผลสรุปที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้ (วิภาดา คุปตานนท์, 2544, หน้า 242-247)

1) ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยและผู้นำแบบเผด็จการ

(Democratic leadership – Autocratic leadership) ผู้นำแบบประชาธิปไตยนิยมกระจายอำนาจ มอบหมายงานให้สมาชิก และเปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทางตรงกันข้าม ผู้นำแบบเผด็จการมักนิยมใช้ดุลยพินิจและการตัดสินใจด้วยตัวเองและมักไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการศึกษาของ University of Michigan ได้แจกแจงพฤติกรรมของผู้นำที่ต่างกันใน 2 ลักษณะอย่างเห็นได้ชัด คือ 1) พฤติกรรมผู้นำที่มุ่งคน (People-oriented behaviors) ที่ให้ความสำคัญต่อสมาชิกหรือพนักงาน เข้าใจความแตกต่างและยอมรับความสำคัญของพนักงาน มีการเปิดโอกาสให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อีกทั้งยังสนใจ และเข้าใจความต้องการของคนงาน และ 2) พฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งงาน (Task-oriented behaviors) ที่ผู้นำเน้นความสำเร็จของการทำงาน เน้นการสร้างงานและผลผลิตที่มีมาตรฐานสูง เน้นการใช้กฎ ระเบียบ ข้อปฏิบัติเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

2) การศึกษาของ Ohio State University ได้สรุปว่าพฤติกรรมของผู้นำสามารถแบ่งได้เป็น 2 ด้าน คือ 1) พฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้าง (Initiation structure) ที่ผู้นำให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์ การบังคับบัญชา เน้นบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่ง และเน้นผลงานที่เกิดจากการทำงานตามโครงสร้าง และ 2) พฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์

(Consideration) ผู้นำจะให้ความสำคัญกับการมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับสมาชิก และมีส่วนร่วมในการทำงานของสมาชิก

3) Managerial Grid เป็นตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำที่ผนวกแนวคิดทางพฤติกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดย Blake และ Mouton ได้สร้างตาราง 2 มิติ โดยให้แกนนอนแทนผู้นำที่มุ่งผลงาน (Production-oriented leader) และแกนตั้งแทนผู้นำที่มุ่งคน (People-oriented leadership) ซึ่งผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ ผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคน (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 52)

3.3.3 แนวคิดผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Approach) เป็นการศึกษาที่เน้นการปรับสภาพการนำ หรือการปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการนำก็จะเปลี่ยนแปลงไป แนวคิดนี้จะหารูปแบบการนำที่เหมาะสมและเกิดผลดีในสถานการณ์ต่างๆ (ดิลก ถือกกล้า, 2547, หน้า 71)

1) การศึกษาของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมระหว่างพฤติกรรมของผู้นำ สมาชิก และสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน กล่าวคือ สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้นำ (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 54)

2) ทฤษฎีมุ่งสู่เป้าหมาย (Path-goal Theory) ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายผลกระทบของพฤติกรรมผู้นำที่มีต่อการจูงใจ ความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานของสมาชิก มีการเน้นที่เป้าหมาย โดยดูพฤติกรรมของผู้นำที่แสดงออก เพื่อให้สมาชิกประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของบุคคลและองค์การ ผู้นำที่มีประสิทธิผลจะช่วยให้สมาชิกบรรลุเป้าหมายส่วนบุคคลและองค์การ ผู้นำสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความพึงพอใจแก่ผู้ตามได้ โดยการให้รางวัล (สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานะ, 2543, หน้า 272)

3) การศึกษาของ Hersey-Blanchard ได้นำแนวคิดของมหาวิทยาลัยไอโฮไอ มาประยุกต์ คือ พฤติกรรมที่มุ่งสร้างโครงสร้าง (Initiation structure) และพฤติกรรมที่มุ่งความสัมพันธ์ (Consideration) และอธิบายว่า ภาวะผู้นำแบบต่าง ๆ ประกอบกับความพร้อมของสมาชิกทำให้เกิดรูปแบบของการทำงานของผู้นำ 4 รูปแบบ คือ การบอกกล่าว (Telling) การนำเสนอความคิด (Selling) การมีส่วนร่วม (Participation) และการมอบหมายงาน (Delegation)

3.3.4 แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่ เป็นแนวคิดทั้งสามกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบัน ยังมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดเป็นแนวคิดที่สำคัญ ๆ (มัลลิกา ต้นสอน, 2544, หน้า 54) ดังนี้

1) ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนและแบบเปลี่ยนแปลง (Transactional and Transformational Leadership) ผู้นำแบบแลกเปลี่ยน คือ ผู้นำแบบเดิมที่ใช้การแลกเปลี่ยนโดยรางวัลต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการชักจูงให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็ได้รับผลประโยชน์ที่แลกเปลี่ยนกัน ส่วนผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงนั้น จะใช้ความสามารถเปลี่ยนความเชื่อ ทศนคติของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกทำงานได้บรรลุเหนือกว่าเป้าหมายที่ต้องการ โดยผู้นำจะถ่ายทอดความคิด ประสบการณ์ และกระตุ้นทางด้านความคิดต่าง ๆ ให้แก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ทฤษฎีความสามารถพิเศษของผู้นำ (Charismatic theory) เป็นกรกล่าวถึงบุคลิกภาพของผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากบุคคลอื่น รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544, หน้า 55) กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ ควรมีลักษณะดังนี้ คือ เป็นผู้ที่มีความวิสัยทัศน์ มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถที่ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ ความสามารถทำให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเองมีความสามารถ มีพลังและมุ่งการปฏิบัติให้บรรลุผล แสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมและเอื้ออาทรแก่ผู้อื่น ชอบที่เสี่ยง สร้างกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย มีการโฆษณาตัวเอง และทำให้การขัดแย้งภายในเกิดขึ้นน้อยที่สุด กระแสในปัจจุบันได้มุ่งให้ความสนใจกับ ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ (Charismatic leadership) ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ได้พยายามอธิบายว่า ผู้นำประสบความสำเร็จในระดับสูงในการจูงใจสมาชิก ความผูกพันต่อองค์การ ความเคารพนับถือ ความไว้วางใจ ความชื่นชมในตัวผู้นำ การอุทิศตนในการทำงาน ความจงรักภักดี และการปฏิบัติงานของสมาชิกได้อย่างไร และยังพยายามอธิบายอีกว่า ผู้นำบางคนสามารถนำองค์การหรือหน่วยงานของตนประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยมได้อย่างไร (House, Delbecq and Taris, 1998 อ้างถึงใน Hartog and Koopman, 2001, p. 173) เนื่องจากการดำเนินธุรกิจขององค์การในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจข้ามประเทศ ทำให้หลายๆองค์การมุ่งสร้างผู้นำที่สามารถบริหารและจัดการคนในประเทศที่ไปลงทุนหรือดำเนินธุรกิจ ประกอบกับแนวคิดที่มีอยู่อย่างไ่ม่เพียงพอต่อการสร้างรูปแบบภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิด

การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม (Cross-Cultural Perspectives) ชี้น (Hartog and Koopman, 2001, p.167)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ทฤษฎีภาวะผู้นำ ประกอบด้วยแนวคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ แนวคิดผู้นำเชิงเชิงพฤติกรรมและแนวคิดของผู้นำเชิงสถานการณ์

4. สารสนเทศและเทคโนโลยี

4.1 ความหมายของสารสนเทศและเทคโนโลยี

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของข้อมูลสารสนเทศไว้ดังนี้ พิเศษฐ วายุวรรณะ (2550, หน้า 27 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 1-2) ได้ให้ความหมายของข้อมูลและสารสนเทศไว้ว่า ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ยอมรับกันว่าเป็นจริงที่ใช้เป็นพื้นฐานการคำนวณ การวัดและการประเมินผล หรือบางสิ่งบางอย่างที่รู้หรือสรุปและเป็นที่ยอมรับกันทั่วๆ เป็นจริงที่ได้มาจากการสรุปอย่างมีเหตุผล ส่วนสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่นำมาประมวลผลเพื่อให้เป็นตัวแทนที่มีความหมายซึ่งกรมวิชาการ (2545, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของข้อมูลและสารสนเทศไว้ว่า ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ อาจแสดงเป็นตัวเลข ตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์ ข้อเท็จจริงเหล่านี้ล้วนมาจากการเก็บรวบรวมโดยไม่ผ่านกระบวนการประมวลผล หรือการวิเคราะห์จัดกระทำ จึงทำให้ส่วนมากไม่มีความหมายสมบูรณ์พอที่จะนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจ ส่วนสารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

ในทัศนะของพงษ์นภา หุนมาตรา (2556, หน้า 23 อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของระบบสารสนเทศ คือ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งอาจแสดงเป็นตัวเลข ตัวหนังสือ หรือสัญลักษณ์ ข้อเท็จจริงเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถูกรวบรวมที่ยังไม่ผ่านขั้นตอนการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งทำให้ข้อมูลที่ได้ยังไม่สมบูรณ์ ถูกต้องถือว่าเป็นข้อมูล (Data) และสารสนเทศ (Information) เป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมายสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2552, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือ

ปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่เป็นอยู่เองแล้วตามปกติและได้รับการตรวจพบและบันทึกหรือเก็บรวบรวมไว้ใช้ประโยชน์ หากข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์เหล่านั้นไม่มีผู้ใดได้พบได้มีมีการบันทึกรวบรวมไว้ด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม ความเป็นข้อมูลก็ไม่เกิดขึ้นและสารสนเทศ คือ สภาพของข้อมูลที่ถูกนำเสนอหรือเปิดเผยเพื่อใช้ประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง สารสนเทศจึงเป็นข้อมูลที่ถูกจัดกระทำแล้ว และมักจะอยู่ในรูปของการบันทึกในวัสดุต่าง ๆ ด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มากมาย เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกันและมาผสมผสานกันได้

ความหมายของข้อมูลสารสนเทศ (2560, ออนไลน์)

<http://comedu.nstru.ac.th/> ได้กล่าวถึงความหมายของข้อมูลสารสนเทศ คือ ข้อมูล (Data or Raw Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงต่างๆ (Fact) ที่เกิดขึ้น ที่มีอยู่ในโลก ใช้แทนด้วยตัวเลข ภาษา หรือสัญลักษณ์ที่ยังไม่มีการปรุงแต่งหรือประมวลใด ๆ) ถ้าเห็นคำว่าข้อมูล ในทางคอมพิวเตอร์ จะหมายถึงข้อเท็จจริงที่มีการรวบรวมไว้และมีความหมายในตัวเอง ส่วนสารสนเทศ (Information) การนำเสนอข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ มาผ่านกระบวนการ (Process) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ หรือหมายถึง ข้อมูลที่ได้ถูกกระทำให้มีความสัมพันธ์หรือมีความหมายนำไปใช้ประโยชน์ได้ และระบบสารสนเทศและการสื่อสาร (2560, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของระบบข้อมูลและสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏให้เห็นเป็นประจักษ์สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ทั้งที่สามารถนับได้และนับไม่ได้ มีคุณลักษณะเป็นวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และต้องเป็นสิ่งมีความหมายในตัวเองซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของรูปภาพ แสง สี เสียง และรส นอกจากนี้ข้อเท็จจริงอาจจะอยู่ในรูปของคุณสมบัติเป็นน้ำหนัก แรงแผ่นดินไหว และจำนวน ซึ่งสามารถแทนค่าด้วยตัวเลข ตัวอักษรข้อความก็ได้ อย่างไรก็ตามข้อมูลที่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มีหลายระดับตั้งแต่ข้อมูลเบื้องต้นหรือข้อมูลดิบจนถึงข้อมูลสารสนเทศ

สารสนเทศ (Informational) สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการกลั่นกรองโดยการจำแนกแจกแจง จัดหมวดหมู่ การคำนวณและประมวลผลแล้ว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปได้ อย่างไรก็ตามสารสนเทศที่ประกอบด้วยเนื้อหาสาระพื้นฐานทั่วไปอาจกลายเป็นข้อมูลสำหรับงานสารสนเทศขนาดใหญ่ที่มีความสลับซับซ้อนก็ได้ ข้อมูลดังกล่าวจึงเรียกว่า ข้อมูลสารสนเทศ (Informational Data) ดังนั้นการตีความในความหมายของสารสนเทศจึงมีหลาย

ระดับ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละงานว่ามีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับองค์ประกอบต่างๆ อย่างกว้างขวางหรือซับซ้อนมากน้อยเพียงใด หากมีความซับซ้อนมากสารสนเทศเบื้องต้นก็จะกลายเป็นข้อมูลสารสนเทศของงานสารสนเทศขนาดใหญ่หรือสารสนเทศชั้นสูงต่อไปตามลำดับ (เข้าถึงได้จาก <http://gangza-yui02.blogspot.com/> 12 ตุลาคม 2560.)

จากนักวิชาการและนักการศึกษากล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการจัดระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี คือ การนำข้อมูลในส่วนต่าง ๆ ที่ได้มาแล้วนำไปสู่การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นสารสนเทศสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจได้

4.2 ความสำคัญของและเทคโนโลยี

ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี จึงเป็นส่วนที่สำคัญในการบ่อนข้อมูลและสารสนเทศพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น เช่น ที่ตั้งของหน่วยงาน สภาพของบุคคล เป็นต้น ดังนั้นการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารขององค์กร มี 4 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลเป็นข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ ภายในองค์กรและในบริบทของหน่วยงานแต่ละแห่งเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ 2) การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่หรือได้มาอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำมาประมวลผลหรือนำมาใช้ประโยชน์และสามารถแก้ไข ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันได้ง่าย 3) การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูลจัดกระทำข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลเหมาะสมต่อการนำไปใช้ และ 4) สารสนเทศเป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้วเป็นผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป กรมวิชาการ (2545, หน้า 9) ได้ให้ความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศ เป็นการทำงานที่มุ่งเน้นการสร้างเชื่อมั่นแก่ผู้เกี่ยวข้องที่มีคุณภาพนั้น องค์กรจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ และภารกิจที่ชัดเจนและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในการจัดทำแผนดังกล่าวต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น เช่น ที่ตั้งขององค์กร ความต้องการของชุมชนและสภาพของประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์กรที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วนและมีความเป็นปัจจุบันที่สุด สามารถเรียกใช้ได้สะดวก รวดเร็ว มีความแม่นยำ เทียบตรงตามความต้องการขององค์กรจะช่วยให้สามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพ เพราะสารสนเทศจะช่วย ในการวางแผน การ

ดำเนินการที่ประกอบการตัดสินใจ และยังนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดและทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินการต่างๆ ขององค์กรอีกด้วย

4.3 แนวทางบริหารจัดการระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

นักวิชาการได้ให้แนวทางการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ ไว้ดังนี้ พิเศษฐ์ วายูวรรณ (2550, หน้า 29 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2544, หน้า 20) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศ ดังนี้ 1) การแต่งตั้งคณะทำงาน ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ประมวลผลข้อมูล จัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้สะดวกแก่การนำไปใช้ รวมทั้งกำหนดบุคลากรที่รับผิดชอบการจัดเก็บข้อมูล จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ (2556, หน้า 73) ได้ให้แนวทางการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ 1) การชี้แจงระบบการบริหารงาน 2) ระบุสารสนเทศที่ต้องการ 3) การกำหนดหน้าที่บุคลากร 4) การจัดทำฐานข้อมูล 5) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพิจารณาความสมบูรณ์ของระบบฐานข้อมูล และ 6) การกำกับติดตามเป็นระยะและในส่วนของกรมวิชาการ (2549, หน้า 46) ได้เสนอแนวทางการจัดระบบสารสนเทศในองค์กรเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้โดยจำแนกเป็นระบบย่อยๆ ดังนี้ 1) ระบบสารสนเทศพื้นฐานขององค์กร ประกอบด้วย ข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับสภาพรวมขององค์กร สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของชุมชนสภาพการบริหารจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ เช่น ปฏิทินปฏิบัติขององค์กร เป็นต้น 2) ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับบุคลากร เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประชากรทั้งหมด สารสนเทศส่วนนี้เกิดจากผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน ผลงานของเรียน เป็นต้น 3) ระบบสารสนเทศการบริหารองค์กรเป็นการจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหน่วยงาน 4) ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสารสนเทศประเภทนี้ต้องมีการประมวลผลรวม มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้องและทันสมัย 5) ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน เป็นการนำข้อมูลและสารสนเทศมาสรุปเป็นภาพรวมที่เข้าข่าย กะทัดรัด ระบุผลสำเร็จตามสภาพและผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น เพื่อรายงานแก่ผู้เกี่ยวข้องต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในป้อนข้อมูล บันทึกข้อมูล และการประมวลผลของข้อมูลขององค์กรเพื่อเป็นระบบสารสนเทศการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และเป็นฐานข้อมูลอีกด้วย

5. หลักธรรมาภิบาล

5.1 ความหมายของหลักธรรมาภิบาล

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักธรรมาภิบาล ไว้เช่น สุเมธ นิมนวล (2552, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาลไว้ว่า ธรรมาภิบาล มาจากคำว่า ธรรมะบวกกับอภิบาล แปลว่า การดูแลปกครองโดยใช้ธรรมะเป็นเครื่องช่วย ในด้านการบริหารจัดการ ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) และทัศนะของ อัมพร อารังลักษณ์ (2553, หน้า 25) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล ไว้ว่า ประการแรก คือ การบริหารจัดการเครือข่าย เน้นการวิเคราะห์ เครือข่าย ความใกล้ชิดของ สมาชิกในเครือข่าย ประเภทของสมาชิกในเครือข่าย และ วิธีการจัดการ เครือข่ายให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้โดยมองว่า “เครือข่าย” เป็นองค์การที่เรียนรู้ประสบการณ์สะท้อนกลับเพื่อปรับตัวเองได้และประการสอง เป็นลักษณะกระบวนการจัดการกฎ กติกาในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการ นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีมุมมองกว้างขวาง พิจารณาถึงสถาบันที่เข้าร่วมในกระบวนการ กำหนดนโยบายสาธารณะ เรียกว่า “Meta-Governance” ซึ่งเป็นระดับความร่วมมือในขั้นสูงสุดที่เปิดให้เกิดการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ตลาดและภาคประชาสังคม เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่สนใจปัญหาที่เกิดขึ้นข้ามอาณาเขตประเทศของตน ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพร.) (2553, ออนไลน์) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหารจัดการ การควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม และสุจริต (ออนไลน์, 2553) ได้ให้ความหมายธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครอง การบริหาร การจัดการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล ไว้หลายท่าน เช่น United Nation (1990, unpagged) ได้ให้ความสำคัญกับธรรมาภิบาล เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นอยู่ของคนในสังคมทุกประเทศให้มีการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การดำเนินการนี้ต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐและเอกชนเพื่อกระจายอำนาจให้เกิดความโปร่งใส ธรรมาภิบาลคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและสังคมอย่างเท่าเทียมกันและมีคำตอบพร้อมเหตุผลที่สามารถชี้แจงกันได้ ขณะที่ UNESCAP (2008, unpagged) หลักธรรมาภิบาลหรือ Good Governance ตามที่

UNESCAP ได้กำหนดไว้มี 8 หลักการคือ การมีส่วนร่วม (Participatory) การปฏิบัติตามกฎหมาย (Rule of Law) ความโปร่งใส (Transparency) ความรับผิดชอบ (Responsiveness) ความสอดคล้อง (Consensus Oriented) ความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness) การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) และการมีเหตุผล (Accountability) และทัศนะของ Thomas (2000, p. 795) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมนูญเป็นแนวทางการบริหารงานของรัฐที่เป็นการก่อให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม สร้างเสริมประชาธิปไตย มีความโปร่งใส และเพิ่มประสิทธิภาพและทัศนะของ Soren (2007, p. 111) ได้ให้ความหมายของคำว่า ธรรมนูญ หมายถึง ความสัมพันธ์ทางอำนาจและการใช้อำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานต่างๆ และการกำกับดูแลที่ดีอาจจะดำเนินการได้ในหลากหลายวิธีและมีแนวคิดที่นำไปสู่การกำหนดความสัมพันธ์ทางภาครัฐในด้านกระบวนการการดำเนินการและมีการประเมินผลของการกำกับดูแล

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ธรรมนูญ หมายถึง การปฏิรูปการบริหารการปกครองประเทศให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้และการกระตุ้นและการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกฝ่าย ทุกระดับ ร่วมกันพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง ประกอบด้วย คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้อันนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

5.2 ความสำคัญของหลักธรรมนูญ

การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. 2542 ให้ทุกหน่วยราชการยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ประการที่ 2 รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อใช้กับหน่วยราชการทั่วไป ภาครัฐและหน่วยงานในกำกับของรัฐ โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ 1) จัดส่วนราชการใหม่โดยบูรณาการกิจ เพื่อกำหนดแผนบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ 2) พัฒนาการจัดองค์การให้มีประสิทธิภาพ และ 3) รองรับการปฏิบัติในแนวทางเดียวกันและเกิดผลสัมฤทธิ์ของงานที่วัดผลได้สอดคล้องกับมาตรา 3 (1) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 ประการที่ 3 การดำเนินการบริหารจัดการฐานโรงเรียนให้สอดคล้องรับกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ. 2546 ประการที่ 4 ตามที่พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ที่บัญญัติไว้ว่า “กำหนดให้กระทรวงกระจาย

การบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการซึ่งจะบรรลุวิสัยทัศน์พันธกิจและเป้าหมาย (ธีระ รุญเจริญ, 2546, หน้า 49) ดังนั้น ธรรมาภิบาล จึงเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบเพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของธรรมาภิบาลเป็นแนวดำเนินการที่สำคัญขององค์กรในการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาชนของทั้งประเทศ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

5.3 กระบวนการหลักธรรมาภิบาล

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการหลักธรรมาภิบาล ไว้ เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542, (2542, หน้า 15) ประกอบด้วย

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมและสังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล
2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยันตทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตเป็นนิสัยประจำชาติ
3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูล
4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ ประชาพิจารณ์ และการแสดงประชามติหรืออื่น ๆ
5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การเอาใจใส่ปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และความ

กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน และในส่วนของสุธรรม สังสิริ (ออนไลน์, 2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของธรรมาภิบาลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) หลักการมีส่วนร่วม (Participatory) 2) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การยึดถือปฏิบัติเกี่ยวกับการตรากฎหมายกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และชุมชนยอมปฏิบัติตามกฎ 3) หลักความโปร่งใส (Participatory)
- 4) หลักความรับผิดชอบ (Responsiveness หมายถึง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเคร่งครัดโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประชาชนได้แก่การตระหนักในหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อประชาชนใส่ใจต่อปัญหาของชุมชนมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนให้บรรลุผลและกล้ายอมรับผลการกระทำนั้น 5) หลักความสอดคล้อง (Consensus Oriented) หมายถึง การกำหนดและสรุปความต้องการของคนในสังคม ซึ่งมีความแตกต่างอย่างมาก 6) หลักความเสมอภาค (Equity and Inclusiveness) 7) หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) และ 8) หลักการมีเหตุผลและอธิบายได้ (Accountability) หมายถึง ประชาชนทุกคนต้องตัดสินใจและรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองด้วยเหตุด้วยผลที่สมเหตุสมผล การมีเหตุผลไม่สามารถกระทำได้อำปราศจากการปฏิบัติตามกฎหมายและความโปร่งใส

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการหลักธรรมาภิบาลประกอบด้วย หลักการมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักการมีเหตุผลและอธิบายได้ หลักความเสมอภาค หลักความสอดคล้อง

6. ทรัพยากรมนุษย์

6.1 ความหมายของทรัพยากรมนุษย์

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของทรัพยากรมนุษย์ ไว้เช่น Harbison (1973, p.1) กล่าวว่า ทรัพยากรมนุษย์ คือ พลังงาน ทักษะ พรสวรรค์ และความรู้ของประชาชน ซึ่งสามารถนำมาหรือความนำมาใช้ในการผลิตสินค้า หรือ ให้บริการ

ที่เป็นประโยชน์ Milkovich and Boudreau (1991, p. 2) กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรมนุษย์จะเป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการ การควบคุมคุณภาพ การตลาด การบริหารการเงิน การกำหนด ยุทธศาสตร์และวัตถุประสงค์สำหรับองค์การ Fisher, Schoenfeldt and Other 1993, p. 5) ได้ให้ความคิดเห็นว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการบริหาร ทั้งมวล และการปฏิบัติที่มีผลหรือมี อิทธิพลต่อบุคคลหรือทรัพยากรมนุษย์ที่ปฏิบัติเพื่อ องค์การและทัศนคติของ Mondy, Noe & Premeaux (1999, p. 4) กล่าวไว้ว่า การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายขององค์การและในส่วนของ Bowin & Harvey (2001, หน้า 6) ให้ความหมายของ การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กิจกรรมในการพัฒนา จูงใจ การปฏิบัติงานของ พนักงานภายในองค์การให้อยู่ในระดับสูงรวมทั้งการหลอมรวมความต้องการของบุคคล แต่ละคน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความหมายของการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ได้ว่าเป็นกระบวนการทางการบริหารที่จะสรรหาและคัดเลือกบุคลากรมา ปฏิบัติงาน โดยให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ

6.2 ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญต่อองค์กร สรุปได้หลาย ประการ ดังนี้ 1) ช่วยทำให้ระบบและวิธีการปฏิบัติงานมีสมรรถนะที่ดีขึ้น มีการติดต่อ ประสานงานดียิ่งขึ้น 2) ช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการ ปฏิบัติงาน 3) ช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง 4) ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ ในการตอบคำถามหรือให้คำแนะนำแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาของตน 5) ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าใน หน้าที่การงาน และ 6) ช่วยทำให้บุคคลนั้นๆ มีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ๆ เป็นคน ทันสมัยต่อความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ (ภาณุวัฒน์ แสงทอง, 2557, หน้า 23)

6.3 กระบวนการพัฒนาของทรัพยากรมนุษย์

Nadler และ Wiggs (1989, unpagged) ได้อธิบายว่า การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพในการ ปฏิบัติงานของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษาและการพัฒนา ขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์จึงครอบคลุม 3 เรื่องด้วยกัน คือ

1. การฝึกอบรม (Training) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนรู้สำหรับงานปัจจุบันมุ่งหวังให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร การฝึกอบรมมีความเสี่ยงอยู่บ้าง ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่อาจทำงานได้ตามความมุ่งหวังขององค์กร อาจเป็นเพราะการจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการทำงาน เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ หรือสภาพการแข่งขันผันแปรไปจากที่ได้คาดคะเนไว้

2. การศึกษา (Education) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์กรในอนาคต การศึกษายังคงต้องเกี่ยวกับการทำงานอยู่ แต่จะแตกต่างไปจากการฝึกอบรม เนื่องจากเป็นการเตรียมเรื่องงานในอนาคตที่แตกต่างไปจากงานปัจจุบัน การศึกษาจึงเป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อการเลื่อนขั้นตำแหน่ง (Promotion) หรือให้ทำงานในหน้าที่ใหม่

3. การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรขององค์กร เป็นการช่วยเตรียมความพร้อมของบุคลากรสำหรับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตและจุดหมายที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรขององค์กร ช่วยให้บุคลากรขององค์กรได้เพิ่มพูนความรู้ได้แสดงขีดความสามารถของตน ได้แสดงความคิดเห็นรวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความสามารถ ศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในออกมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของทรัพยากรมนุษย์เป็นการดำเนินการของบุคลากรเพื่อให้เกิดระบบและวิธีการปฏิบัติงานที่มีสมรรถนะ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมและการพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง

7. ความยั่งยืน

7.1 ความหมายของความยั่งยืน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ไว้ เช่น ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2550, หน้า 71) ได้น้อมนำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงแนะนำให้ใช้ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติให้เจริญรุ่งเรือง โดยการใช้วิถีทางของตนเอง เพื่อเป็นการสร้างรากฐานของสังคมให้แข็งแกร่งอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

ขณะที่สุทธิพร รัตนธรรมา, 2553, หน้า 32 – 33) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการพัฒนาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่อิงวัฒนธรรม ในลักษณะเป็นองค์รวม เป็นการบูรณาการ และด้วยสมดุล ทั้งระหว่างการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพร้อมไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนา เพื่อให้บรรลุตามความต้องการของมนุษย์และเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ทั้งคนรุ่นปัจจุบันหรืออนาคตด้วยความยุติธรรม ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) มี 2 ความหมาย คือ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนก่อให้เกิดความจำเป็นที่ต้องใช้สติปัญญามากพอ ๆ กันกับความจำเป็นที่ต้องใช้ความเห็น (นโยบาย) ในทางการเมือง เพราะความคิดเรื่องความยั่งยืนสะท้อนถึงความกังวลในเรื่องเงื่อนไขหรือความจำกัดที่เกี่ยวกับมนุษย์ อันเนื่องมาจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนำไปสู่ความไม่พอใจของมวลมนุษย์ทั้งหลาย

ในส่วนของสุทธิพร ศิริบุญหลง (2554, หน้า 22-25) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนรวมความถึง 3 ด้าน คือเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันโครงการพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน นี้การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นอะไรที่ไกลกว่าเพียงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นการเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดการบริโภคทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมลงไปในระดับที่ยังรักษาความสมดุลที่ดีทำให้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดย ไม่ทำลายล้างอย่างที่ผ่านมาและยังทำกันอยู่หลายแห่งให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน อยู่ดีกินดีและอยู่เย็นเป็นสุข สุริยา เหมตะศิลาปะ (ม.ป.ป) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปในขอบเขตเพียงตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยไม่ต้องไปสะสมโดยหวังว่าลูกหลานรุ่นต่อไปจะไม่มีความสามารถในการพัฒนาหรือหาได้ตามความจำเป็นในยุคของพวกเขาซึ่งตามความหมาย เช่นนี้มักจะให้น้ำหนักที่สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ให้ใช้เท่าที่จำเป็นในชีวิต

สำหรับนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้หลายท่าน ดังนี้ Tyler (1969, unpagged) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยพื้นฐานแนวคิดทางนิเวศวิทยาและระบบนิเวศ ขอบเขตและความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน และแนวคิดที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน World Commission on Environment (1983, unpagged) ได้เสนอว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนมีคำจำกัดความไว้หลายประการ เริ่มต้นบอกว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน" ภาษาอังกฤษเรียกว่า Sustainable Development ซึ่งเสนอแนะว่า "การ พัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนใน

รุ่นปัจจุบันโดยไม่ทำให้ คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง"ประเทศไทยได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามอธิบายแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ขณะที่ทัศนะของ Turner (1988, unpagged) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การมีผลผลิตภาพสุทธิจากชีวมวล (มวลที่เหลือต่อหน่วยพื้นที่หรือหน่วยเวลา) ที่รักษาไว้ได้ตลอดทศวรรษและศตวรรษ Corson (1990, unpagged) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนไว้ในหนังสือ Global Ecology Handbook การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบันโดยไม่ทำลายทรัพยากร ซึ่งจะเป็นที่ความต้องการของคนในอนาคตและทัศนะของ Elliott (2006, unpagged) ได้กล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การทำให้มีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาที่ยั่งยืน (2560, ออนไลน์) ได้ให้ถึงองค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่การพัฒนาที่ยั่งยืน <https://sites.google.com/> 1) สิ่งแวดล้อม ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ทรัพยากร เช่น ปริมาณแหล่งน้ำและความเพียงพอของน้ำใช้ในปัจจุบันการใช้พลังงานทดแทนอย่างอื่น ทั้งจากธรรมชาติและจากการประดิษฐ์ขึ้น ได้แก่ พลังงานน้ำ พลังงานลม พลังงานความร้อนใต้พิภพ พลังงานแก๊สชีวภาพ และพลังงานแสงอาทิตย์ และมีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ 2) เศรษฐกิจที่มั่นคงของชุมชน คือ มีการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนมีเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องและควบวงจร และ 3) คุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรในชุมชน เช่น มีการอยู่ดีกินดี อยู่ในที่ที่มีอากาศดี ปราศจากมลภาวะมีการจัดการใช้ประโยชน์จากที่ดินอย่างถูกต้องตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ มีบริการสาธารณสุขอย่างทั่วถึง มีการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ดังนั้นหลักการที่นำไปสู่ความยั่งยืน สรุปได้ 3 ประการ ดังนี้ 1) รักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลาย การพัฒนาที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนมีหลายแนวทางทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มนุษย์จึงควรรักษาและกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายโดยไม่ผูกขาดเฉพาะรูปแบบที่ถูกต้องที่สุดหรือสมบูรณ์ที่สุดของวัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนาและสังคมเพียงแนวทางใดทางหนึ่งเท่านั้น 2) ดำเนินการพัฒนาหรือสร้างระบบเศรษฐกิจที่รวมเอาสิ่งแวดล้อมและเวลาในอนาคตเข้าไว้ในกระบวนการตัดสินใจ และ 3) ต้องแสวงหาแนวทางที่เห็นร่วมกันบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และศีลธรรมที่มีความหลากหลายแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความยั่งยืน คือ เป็นการพัฒนา ที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่าง ๆ ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถอยู่ดีมีสุขได้ ทั้งสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

7.2 ความสำคัญของความยั่งยืน

ลักษณะสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงมีลักษณะ ดังนี้ (สรยุทธ จันสุข, 2562, ออนไลน์) <https://www.gotoknow.org/posts/> 1) สามารถปรับเปลี่ยน และพัฒนาได้ตามกาลเวลาที่เหมาะสม 2) คำนึงถึงความเท่าเทียมกันและความยุติธรรม 3) เป็นแผนงานที่ใช้ระยะยาวได้และมีแผนป้องกันไว้ล่วงหน้าและ 4) มีการคิดเชื่อมโยงระบบ และเกี่ยวเนื่องทั้งสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม และ 5) แนวทางการจัดการต้องไม่ใช่ รูปแบบสำเร็จตายตัว มีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละท้องถิ่น ระยะเวลา และการผสมผสานกันของค่านิยมและทรัพยากร

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เป็นการปรับเปลี่ยนหรือ เปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์อย่างเหมาะสมโดยคำนึงสภาพเศรษฐกิจ สังคมและ สิ่งแวดล้อม

7.3 แนวคิดของการพัฒนาความยั่งยืน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2554, หน้า 11) ได้เสนอแนวคิดที่อยู่บน พื้นฐานของหลักการที่เรียกว่า “ความยุติธรรมระหว่างสองรุ่น” (Integration Equity) กล่าวคือการพัฒนาแบบยั่งยืนสามารถครอบคลุม 2 ประการ ดังนี้ ประการแรก เน้นเรื่อง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแบบมีขีดจำกัดโดยมุ่งเน้นวิถีของ ประชาชนที่มีเศรษฐกิจ พอเพียง สามารถอยู่ได้ท่ามกลางกระแสวิกฤติหรือเศรษฐกิจที่ปั่นป่วนโดยวิธีการแรก คือ “เน้นหลักความพอดี” และการตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานเท่าที่จำเป็น และประการ ที่สอง เน้นเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติหรือทรัพยากรธรรมชาติเพราะว่าธรรมชาติไม่ได้ มีไว้ เพื่อให้มนุษย์นำไปใช้อย่างฟุ่มเฟือยและล้างผลาญ วิธีของการรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากร หรือการใช้สอยให้คุ้มค่าและได้ใช้น้อยลง อย่างไรก็ตามประเด็นนี้กำลังเป็นที่น่าสนใจของ มวลหมู่ธรรมชาติเพราะว่าความ สัมพันธ์กับประชากรการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การเพิ่ม ประชากรและความทางเทคโนโลยีขาดความสมดุลอย่างไรก็ตามวิธีการพัฒนา แบบยั่งยืน ควรจะสามารถทำได้อย่างน้อยสามด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านนิเวศวิทยา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2554, หน้า 55) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุลในสามมิติดังที่จะได้กล่าวต่อไปนี้ เนื่องจากทุกด้านล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่อง กันดังนี้

1. มิติการพัฒนาด้านสังคม หมายถึง การพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลโดยพัฒนาคนไทยให้มีผลิตภาพสูง ขึ้นปรับตัวรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงมีสำนึกและวิถีชีวิตที่เกื้อกูลต่อ ธรรมชาติ มีสิทธิและโอกาสที่จะได้รับการจัดสรรและผลประโยชน์ด้านการพัฒนาและคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มีระบบการจัดการทางสังคมที่สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายรวมทั้งมีทุนทาง สังคมที่อยู่หลากหลายมาใช้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และมีความ สมานฉันท์เอื้ออาทร

2. มิติการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเป็นการขยายตัวทาง เศรษฐกิจที่มีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและเอื้อต่อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขันและการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจนั้นจะต้องนำมาจากกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีสะอาด ลดปริมาณของเสีย ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมไม่สร้างมลพิษที่จะกลายมาเป็นต้นทุนทางการผลิตในระยะต่อไปรวมทั้งเป็นข้อจำกัดของการเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

3. มิติการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทาง ชีวภาพและสามารถผลิตพื้นให้กลับสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด เพื่อให้คนรุ่นหลังได้มีโอกาสและมีปัจจัยในการดำรงชีพ ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมุ่งการจัดการให้เกิด สมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเกื้อกูลรวมถึงการชะลอการใช้และ นำเทคโนโลยีสะอาดมาใช้ให้มากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดของการพัฒนาความยั่งยืน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านสังคม เป็นการพัฒนาคนและสังคมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเป็นการขยายตัวทาง เศรษฐกิจที่มีคุณภาพ การพัฒนาทางเศรษฐกิจจะต้องเป็นไปอย่างสมดุลและ

เอื้อต่อประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่เป็นระบบและการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในขอบเขตที่คงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพและสามารถพลิกฟื้นให้กลับสู่สภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมให้มากที่สุด

8. งบประมาณ

8.1 ความหมายของงบประมาณ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของงบประมาณไว้ เช่น กชกร เฉลิมกาญจนา (2548, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของงบประมาณคือ รายงานที่เป็นตัวเลขซึ่งคาดการณ์ระดับกิจกรรมที่เกิดหรือระดับกิจกรรมที่ต้องการซึ่งงบประมาณมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคตเป้าหมายของงบประมาณคือการคาดคะเนถึงกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไตรรัตน์ โสภะ พลภรณ์และวารภรณ์ รุ่งเรืองกลกิจ, 2549, หน้า 9-22) ได้กล่าวถึงงบประมาณทำหน้าที่เป็นทรัพยากรการบริหารเพื่อสนับสนุนให้รัฐบาลสามารถบริหาร ประเทศได้บรรลุเป้าหมาย งบประมาณพิจารณาได้ในบทบาทหน้าที่ต่างกัน 3 บทบาท คือ 1) บทบาทด้านเศรษฐกิจงบประมาณเป็นเครื่องมือในการควบคุมภาวะเศรษฐกิจของประเทศในรูปของนโยบายการคลัง 2) บทบาทด้านการบริหารงบประมาณเป็นเครื่องสำคัญในการบริหารประเทศสามารถนำไปสู่ข้อัจฉัยอื่นๆ ทางการบริหาร และ 3) บทบาทด้านการเมือง บทบาททางการเมืองของงบประมาณพิจารณาได้จากหลายด้าน และทัศนะของ ทองใบ อีรานันท์ทางกูร (2552, หน้า 105) ได้ให้ความหมาย “งบประมาณ” หมายถึง การประมาณรายรับและรายจ่าย ในแง่ของบัญชีงบประมาณเป็นการแสดงรายรับรายจ่ายในแง่ของ แผนงาน เป็นแผนการใช้จ่ายทรัพยากรของรัฐในการดำเนินกิจการใดๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า งบประมาณ หมายถึง งบประมาณรายรับและรายจ่ายที่แสดงผลลัพธ์เป็นตัวเลขในการดำเนินการกิจกรรมขององค์กร

8.2 ความสำคัญของงบประมาณ

จีระ ประทีป (2548, หน้า 234) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงบประมาณที่เกี่ยวกับการจัดหารายได้การบริหารรายจ่ายและการจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นมีดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรบริการสาธารณะบางประการและสามารถ ตอบสนองความต้องการของประชาชนในทันทีได้อย่างดีและสามารถ

ปรับค่าใช้จ่ายของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับรายได้ภาษีอากรที่จัดเก็บจากประชาชนและเหมาะสมกับฐานะทางการเงินของท้องถิ่น โดยหลักการแล้วรายจ่ายในการผลิตบริการต่าง ๆ จะต้องมาจากภาษีอากรของประชาชนในท้องถิ่น

2. ทำให้เกิดการแข่งขันและร่วมมือระหว่างท้องถิ่นในการผลิตบริการสาธารณะ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถจัดเก็บรายได้และบริหารรายจ่ายรวมทั้งสามารถกำหนดนโยบายการจัดเก็บภาษีและบริหารรายจ่ายจะช่วยทำให้เกิดการแข่งขันการให้บริการสาธารณะและการสร้างความเจริญ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหารทรัพยากรและเป็นการสร้างจิตสำนึกในการเสียภาษีอากรของประชาชนให้เพิ่มสูงขึ้นเพราะผู้เสียภาษีจะได้ทราบว่าภาษีอากรที่ตนเสียไปจะส่งผลประโยชน์กลับมายังตนเองอย่างไร

4. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษี ทำให้ธุรกิจและประชาชนมาเข้าร่วมในระบบภาษีมากขึ้น การจัดเก็บภาษีบางอย่างจะทำให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปอย่างทั่วถึง เนื่องจากมีความชำนาญในพื้นที่ ซึ่งรายได้จากการจัดเก็บภาษีมีความสำคัญในการนำไปใช้ในการจัดบริการสาธารณะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของงบประมาณเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บทำให้เกิดการแข่งขันและร่วมมือระหว่างท้องถิ่นและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรบริการสาธารณะ

8.3 หลักการของงบประมาณ

หลักการของงบประมาณ เป็นงบประมาณที่ดีนอกจากจะมีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ยังต้องยึดหลักการ ดังนี้ (ไตรรัตน์โกศลพลากรณ์และวารารณรุ่งเรืองกลกิจ, 2549, หน้า 9- 29) ดังนี้

1. หลักประหยัด หมายความว่า การใช้จ่ายเงินตามโครงการต่าง ๆ ให้ได้ผลอย่างเต็มที่มิให้มีการจ่ายเกินกว่าความจำเป็นซึ่งก่อให้เกิดความฟุ่มเฟือยได้ การประหยัดจะต้องเป็นไปทั้งทางด้านรายรับและรายจ่ายกล่าวคือ การจัดหาทรัพยากรพยายามให้เสียค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บน้อยที่สุดโดยให้พยายามจัดเก็บได้มากที่สุด ส่วนทางด้านรายจ่ายก็ต้องมีการป้องกันมิให้เกิดการรั่วไหลขึ้นได้

2. หลักประสิทธิภาพ หมายถึง การควบคุมงบประมาณรายจ่าย และรายได้ส่วนราชการผู้กำหนดหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องใช้จ่ายงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. หลักความเสมอภาค กล่าวคือจะต้องให้มีความชอบธรรมทั้งในด้านรายได้และรายจ่าย ทางด้านรายจ่าย

4. หลักดุลยภาพ หมายความว่า รายได้กับรายจ่ายของรัฐบาล จะต้องสมดุลหรือเสมอกันทุกปีแต่หมายความว่า ถึงบางปีขาดดุลก็จะต้องมีบางปีที่รายจ่ายจะต้องมากกว่ารายได้ (เกินดุล) พอหลาย ๆ ปีมารวมกันก็สมดุลตามความเป็นจริง แล้วยังงบประมาณของประเทศต่าง ๆ มักมีลักษณะขาดดุลรัฐบาลจะต้องหาเงินมาชดเชย ส่วนที่ขาดดุล

5. หลักการคาดการณ์ไกล หมายความว่า หน่วยราชการใดจะต้องการทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด และต้องการใช้เงินเพื่อการนั้น ๆ เท่าใดในปีใดต้องคิดและคาดคะเนไว้ล่วงหน้า

6. หลักประชาธิปไตย เงินได้ของรัฐบาลเกือบทั้งหมดเกิดจากเงินของราษฎร ฉะนั้นจึงเป็นการสมควรที่ราษฎรจะต้องรู้เห็นและให้ความเห็นชอบด้วยทั้งรายได้และรายจ่ายเพื่อให้ประโยชน์ตกกับประชาชน ส่วนใหญ่ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักการของงบประมาณต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้เป็นสำคัญ ได้แก่ หลักการประหยัด หลักการประสิทธิภาพ หลักการเสมอภาค หลักการดุลยภาพ หลักการคาดการณ์ไกลและหลักการประชาธิปไตย

8.4 ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณ

ปัญหาเกี่ยวกับการงบประมาณของไทย จำแนกตามขั้นตอนในกระบวนการงบประมาณ ดังนี้ (รังสรรค์ประเสริฐศรี, 2551, หน้า 274)

1. ปัญหาขั้นเตรียมการงบประมาณ ขั้นเตรียมการเริ่มต้นตั้งแต่หน่วยงานต่างๆ จัดทำงบประมาณไปจนถึงคณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณเข้าสู่รัฐสภา ปัญหาในขั้นเตรียมงบประมาณ คือ สำนักงานงบประมาณใช้หลักการและเกณฑ์อนุมัติที่เปลี่ยนแปลงไปในการ พิจารณาค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการวิเคราะห์ระดับลึก ทั้งนี้เพราะสำนักงานงบประมาณไม่มี ข้อมูลของหน่วยงานที่ของงบประมาณมากเพียงพอ จึงวิเคราะห์ได้เฉพาะความเหมาะสมของร่างงบประมาณรายจ่าย ไม่อาจลง

ลึกถึงวัตถุประสงค์กิจกรรมและผลลัพธ์ของโครงการที่เสนอมา หน่วยงานขาดแผนระยะยาว การจัดทำงบประมาณจึงไม่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาของหน่วยงาน การเสนอขอไม่อาจเรียงลำดับความสำคัญ ก่อนหลังเพราะไม่มีแผนระยะยาวการกำกับ หน่วยงานยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจการจัดทำงบประมาณ กล่าวคือ บุคลากรที่มีหน้าที่จัดทำงบประมาณ ยังขาดทักษะและการพัฒนาความรู้ให้ทันกับแนวคิดของการงบประมาณที่พัฒนาไปเรื่อยๆ ขาดข้อมูลที่ทันสมัยหน่วยงานไม่มีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบภูมิจะช่วยในการจัดทำงบประมาณได้ทันที

2. ปัญหาขั้นตอนอนุมัติ เป็นขั้นตอนที่งบประมาณเข้าสู่การพิจารณาเป็น 3 วาระ มี ปัญหาคือ ขาดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนในการพิจารณา สมาชิกรัฐสภาจำนวนไม่น้อยยังไม่เข้าใจวิวิเคราะห์งบประมาณและขาดข้อมูลรายละเอียดของกิจกรรม ทำให้การพิจารณามุ่งจับผิด ทุจริตมากกว่าให้ความสำคัญกับผลของงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณไม่ได้คำนึงผลของการใช้จ่ายเป็นสำคัญ

3. ปัญหาขั้นการบริหาร เป็นขั้นตอนที่งบประมาณได้รับอนุมัติแล้วและหน่วยงานๆ เบิกจ่ายเงินตามที่ขอ ปัญหาในขั้นตอนนี้ คือ ความล่าช้าในการเบิกจ่าย ทำให้หน่วยงานไม่สามารถทำงานได้ทันกับการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ทันตามแผนหรือ โครงการคาดหวังไว้และหน่วยงานขาดแผนการใช้เงินที่แน่นอน ทำให้เมื่อถึงสิ้นปีงบประมาณมีการโอนเงินระหว่างหมวดบ้าง เร่งใช้เงินให้หมดโดยเร็วภายในกำหนดบ้าง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการงบประมาณของไทย ประกอบด้วย ปัญหาขั้นเตรียมการงบประมาณ ปัญหาขั้นตอนอนุมัติและปัญหาขั้นการบริหาร

8.5 แนวทางแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการงบประมาณ

แนวทางแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการงบประมาณของไทยจำแนกตามขั้นตอนในกระบวนการงบประมาณ ดังนี้ (รังสรรค์ประเสริฐศรี, 2551, หน้า 275)

1. แนวทางแก้ไขในขั้นตอนการเตรียมการคือ ควรจัดตั้งหน่วยงานวางแผนและ การงบประมาณระดับกระทรวงทำหน้าที่พิจารณางบประมาณรายจ่ายของส่วนราชการในสังกัด โดยยึดถือนโยบายของกระทรวงเป็นหลัก จัดตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานจัดทำงบประมาณเป็นการเฉพาะเพียงงานเดียวในแต่ละส่วนราชการเจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลพิจารณาจัดทำประสาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการทำหน้าที่

ด้านงบประมาณเต็มเวลาตลอดปี ส่งเสริมการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่วิเคราะห์ของสำนักงานงบประมาณกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นเจ้าของงบประมาณรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางแก้ไขในขั้นตอนการอนุมัติคือ จัดให้มีคณะกรรมการพิจารณา พิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีมากกว่า 1 ชุด โดยแบ่งกันรับผิดชอบโดยอาจแยกพิจารณาตามกระทรวง เพื่อแก้ปัญหาการพิจารณาล่าช้าเกินกำหนด ควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานการพิจารณางบประมาณให้แน่นอน เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการ อาจมีการตั้งคณะที่ปรึกษาที่มีความชำนาญเฉพาะด้านและมีความเป็นกลางทางการเมืองมาเสนอ ข้อเสนอแนะแก่กรรมการด้วย

3. แนวทางแก้ไขในขั้นตอนการบริหารงบประมาณ คือ สนับสนุนให้ส่วนราชการมี การวางแผนใช้จ่ายเงินในแต่ละงวดล่วงหน้าอย่างรอบคอบ ส่งเสริมการประสานงานระหว่างส่วนราชการต่างๆ ในหน่วยงานเดียวกัน โดยอาจจัดให้มีหน่วยประสานแผนระดับกระทรวงก็ได้เพื่อหน่วยงานจะได้สะดวกและมั่นใจในการวางแผนใช้จ่ายเงินล่วงหน้า ปรับปรุงการพิจารณาอนุมัติเงิน ประจำ งวดของสำนักงานให้มีความรวดเร็วขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการงบประมาณ ประกอบด้วย แนวทางแก้ไขปัญหาล่วงหน้าเตรียมการงบประมาณ ได้แก่ จัดตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานจัดทำงบประมาณเป็นการเฉพาะเพียงงานเดียวในแต่ละส่วนราชการเจ้าหน้าที่จะทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลพิจารณาจัดทำประสาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการทำหน้าที่ด้านงบประมาณเต็มเวลาตลอดปี แนวทางแก้ไขปัญหาล่วงหน้าอนุมัติ ได้แก่ ควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือมาตรฐานการพิจารณางบประมาณให้แน่นอน เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาของคณะกรรมการ อาจมีการตั้งคณะที่ปรึกษาที่มีความชำนาญเฉพาะด้านและแนวทางแก้ไขปัญหาล่วงหน้าการบริหาร ได้แก่ สนับสนุนให้ส่วนราชการมี การวางแผนใช้จ่ายเงินในแต่ละงวดล่วงหน้าอย่างรอบคอบ ส่งเสริมการประสานงานระหว่างส่วนราชการต่าง ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน 4) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 6) ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้นถูกตีความเป็นไปในความหมายต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อถือและความยึดมั่น (Value Judgment) ของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กรทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาและพื้นที่ (Time and Space) และยุคสมัยอีกด้วย ซึ่งได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้ ชัยฤกษ์ วงษ์เจริญ (2545, หน้า 7) ยุพาพร รูปงาม (2545, หน้า 5) นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 4) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การมีส่วนร่วมรับรู้ มีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมตัดสินใจ มีส่วนร่วมวางแผน มีส่วนร่วมดำเนินการ มีส่วนร่วมประเมินผล มีส่วนร่วมรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ในส่วนทัศนะของ ปาริชาติ วัลย์เสถียร และคณะ (2546, หน้า 198-199) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ และ 2) การมีส่วนร่วมในนัยทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกเป็นอีก 2 ประเภท คือ (1) การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา (2) การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดการจัดสรรทรัพยากร อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการ

คืนอำนาจ (Empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาคู่ที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง (Gender) ในการดำเนินการ

สำหรับทัศนะของ ชินรัตน์ สมสืบ (2547, หน้า 254) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกระบวนการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อประชาชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ การวางแผน การดำเนินงาน การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล ทัศนะของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 58) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ร่วมมือ ร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ โดยมีกลุ่มหรือองค์กรรองรับ บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมการพัฒนาภูมิปัญญา การรับรู้ สามารถคิดวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง ทัศนะของ สุนทร กองทรัพย์ (2548, หน้า 89) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวมโดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น ขณะที่ ประชัย ศรีจามร (2549, หน้า 45) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำการสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วม กำหนดแนวทางในการพัฒนาร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรมแนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้น เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่มและพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองและทัศนะของ จินตนา สุขจางานันท์ (2549, หน้า 76) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานร่วมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน ยังสอดคล้องกับ ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550, หน้า 32) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้

ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทพร้อมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลรวมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทัศนะของ สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์ (2551, หน้า 80) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวของบุคลากรเอง การที่จะสามารถทำให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของบุคลากรให้ดีขึ้นนั้นผู้นำจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาว่ามนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตน เพื่อกิจกรรมของส่วนรวมในองค์กร

สำหรับทัศนะของสัญญา เคนาภูมิ (2551, หน้า 24) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน ในทัศนะของ ประพันธ์พงศ์ ชินพงษ์ (2551, หน้า 90) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางการเปลี่ยนแปลง ความเห็นต้องกันนั้นจะมีมากพอจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ คือ ต้องเป็นการเห็นพ้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น และเหตุผลที่คนมาร่วมปฏิบัติการได้จะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดโดยกลุ่มหรือในนามของกลุ่มหรือกระทำการผ่านองค์กร ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวที่ทำให้การปฏิบัติการบรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการและ ทัศนะของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล สมเจตน์ งามยงจันทร์ศรี (2551, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมหมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่มีความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการอย่างมีกระบวนการ และมีเป้าหมายร่วมกัน หรือกำหนดเป็นนโยบายหรือแนวปฏิบัติแล้วมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมในกระบวนการนั้น และทัศนะของ จิรนนท์ สังกาสี (2551, หน้า 22) ได้ให้ความหมายของ

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานที่บุคคล หรือคณะบุคคลปฏิบัติกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งร่วมกันในองค์กรหรือหน่วยงานให้บรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยร่วม แสดงความคิดเห็นร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมสนับสนุน และให้ข้อเสนอแนะในการบริหาร

ในส่วนทัศนะของนักวิชาการชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมเช่น Arnstien (1969, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ Douglas (1970, p. 90) ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นคำที่มีความหมายกว้างและใช้ในบริบทต่างกัน นักการศึกษาใช้คำนี้ในการอ้างอิงถึงการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรมหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้คำนี้ในความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ Berkley (1975, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ทัศนะของ William Erwin (1976, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

ส่วนทัศนะของ สหประชาชาติ (1978, p. 5) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างว่า สามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือและเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน Cohen & Uphoff (1981, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ United Nations (1981, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้

บรรลุป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ Putti (1987, unpagged) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง พื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร

จากที่กล่าวมาข้างต้นของนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การแสดงออกถึงความร่วมมือประชาชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการที่มีความเห็นสอดคล้องกันและเข้าร่วมตั้งแต่ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ และร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน

3.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตามเป็นสิ่งที่ยังปรารถนา เพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการ อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับความจริงจังในการดำเนินการด้วย ประโยชน์โดยทั่วไปคือ (คูคิด คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับนักบริหารท้องถิ่น, 2552, หน้า 26 – 28) 1) เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นต่างๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง 2) ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น รับทราบข้อมูล คำอธิบายต่าง ๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติแน่นอนว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลาแต่เมื่อประชาชนยอมรับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้นซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นว่าโครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปกปิด เมื่อประชาชนทราบภายหลัง และต่อต้านบางโครงการนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ ล่าช้าเป็นปี ๆ บางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จและประชาชนไม่ยอมให้เข้าไปดำเนินการกลายเป็นอนุสาวรีย์ร้างซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายงบประมาณดังกล่าวสามารถนำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย 3) การสร้างฉันทามติ สำหรับสถานการณ์ปัจจุบันการสร้างฉันทามติอาจเป็นเรื่องยาก สังคมเรากลายร่างเป็นพหุลักษณะ และต้องยอมรับความ

หลากหลายแตกต่างทางความคิด กลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยน คือ กลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางหลักการเราเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมาภาครัฐมักดำเนินการตัดสินใจไปก่อน เมื่อประชาชนต่อต้านจึงจัดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเข้าไปแล้ว หากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น จำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ 4) ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จ จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ 5) ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้บริหารและปฏิบัติงานในองค์กรเกิดความใกล้ชิด สร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างความรู้สึกว่าองค์กร เป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของนगरเมืองเท่านั้น นอกจากนั้นด้วยความใกล้ชิดผู้บริหารจะไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน 6) ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อเรียนรู้ กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน และ 7) ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น การมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ทงศ์ศักดิ์ คุ่มไชนะ (2540, หน้า 94) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา 2) งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก เราจำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก 3) กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา นั้น ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มของประชาชน ผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ที่ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น 4) ประสพการณ์ที่ผ่านมาได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบผลสำเร็จโดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปของการรวมกลุ่มกันและจัดตั้งองค์กรประชาชนในขณะเดียวกัน ก็มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวอีกเป็นจำนวนมาก

อันเนื่องมาจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม 5) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคน ที่เข้ามาร่วมเพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขาและในขณะที่เดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น 6) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาป่าสงวน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น และ 7) ประชาชนย่อมรู้ดีว่า ตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะทำปัญหานั้นอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา ย่อยช่วยให้โครงการต่าง ๆ สนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

จากที่กล่าวมาข้างต้นของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการพัฒนาตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ การติดตามและการรับผลประโยชน์ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.3 กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้ ในส่วนทัศนะของ โกวิท พงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการติดตามงานและประเมินผลงาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545, ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้จัดประเภทของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอิงพัฒนาการของโครงการพัฒนาเป็นเกณฑ์กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 5 ภารกิจ ดังนี้ ภารกิจที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ภารกิจที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ภารกิจที่ 3 การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ ภารกิจที่ 4 การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์ และ ภารกิจที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การให้ประชาชนได้รับทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาทางแก้ไขในลำดับต่อไป ตามด้วยทัศนพของ ยุพาพร รูปงาม (2545, หน้า 8-9) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมให้บุคคลเข้ามามีส่วนในการดำเนินงานพัฒนา ประกอบด้วย ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ขณะที่ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545, หน้า 57-62) ได้กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 6 ระดับ คือ ระดับที่ 1

ร่วมรับรู้ ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณาร่วมตัดสินใจ ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ ระดับที่ 5 ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล ระดับที่ 6 ร่วมรับผลประโยชน์ และทัศนะของ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546, หน้า 17 - 18) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหารากเหง้าของปัญหา 2) ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของตนในปัจจุบันคืออะไร 3) ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่าง ๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสม เพื่อแก้ไข ปัญหาตามที่วางแผนไว้นั้น 4) ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ 5) ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ๆ 6) ร่วมคิดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน และ 7) ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

นอกจากนี้สำนักมาตรฐานการศึกษา (2545, หน้า 116) ได้กล่าวไว้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตอนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบายหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตามและประเมินผลการทำงาน ทัศนะของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546, หน้า 198-199) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล และทัศนะของ ประพันธ์ สร้อยเพชร (2547) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาปัญหา และสาเหตุ 2) การวางแผนดำเนินกิจกรรม 3) การลงทุนและการปฏิบัติงาน 4) การติดตามและประเมินผล ในขณะเดียวกัน สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548, หน้า 23) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีความลึกซึ้งไปอีก ได้แก่ 1) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ 2) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น 3) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม 4) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว 5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ส่วนทัศนะของ อคิน รพีพัฒน์ (2547, หน้า 45) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข 2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา 3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน 4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา ทัศนะของ เดโช แสนภักดี (2546, หน้า 30 - 31) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การมี

ส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ศิริชัย กาญจนวาสิ (2547, หน้า 67) ได้กำหนดรูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กร ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการประชุม 2) การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร 4) การมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเลือกแนวทางในการแก้ไขปัญหา 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมต่างๆ และ 6) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

ส่วนทัศนะของ สุรพล จันทราปัดน์, 2550, หน้า 4) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงไว้ว่า การทำงานพัฒนาที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนด คือ การทำงานร่วมกันในลักษณะหุ้นส่วนระหว่างผู้กำหนดนโยบาย ผู้วางแผน เจ้าหน้าที่และประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลพวงจากการดำเนินโครงการนั้น การให้มีส่วนร่วมของประชาชนเพียงบางคนเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาตัดสินใจทำกิจกรรมสำหรับท้องถิ่น ไม่ใช่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง จึงเกิดขึ้นเมื่อประชาชนเปลี่ยนสภาพการเป็นผู้ได้รับผลพวงจากการพัฒนา มาเป็นผู้ร่วมพัฒนาโดยตรงในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา รัตนา บุญมัทธยะ (2550, หน้า 6-7) ได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนจากการทำงานของตนเองมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ร่วมค้นหาปัญหา และความต้องการของประชาชน 2) ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง 3) ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหา 4) ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรม 5) ติดตามประเมินผล ในขณะที่ เกิดชาย ช่วยบำรุง (2552, หน้า 94-95) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การร่วมกันวางแผน 2) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน 3) ร่วมกันใช้ประโยชน์ 4) ร่วมติดตามและประเมินผล และ 5) ร่วมบำรุงรักษา

วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการปฏิบัติงาน 3) ด้านการวางแผนดำเนินงาน และ 4) ด้านการประเมินผล และในส่วนของ มณฑล เอกอตุลย์พันธ์ (2553, บทคัดย่อ)

ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข พระมหาประกาดิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร) (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อับดุลคอเล็ด เจะแด (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะสวาด ตำบลโพธิ์วัน อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ในทัศนะของวรรณศิลป์ พีรพันธุ์ (2553, หน้า 14) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนประกอบไปด้วย 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การให้ความเห็น 3) การประชุมรับฟังความเห็น 4) การร่วมตัดสินใจ 5) การทำงานร่วมกัน และทัศนะของ จินตวีร์ เกษมสุข (2554, หน้า 35) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลดและแก้ปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและแนวทางการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และ 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

สำหรับทัศนะของนักวิชาการชาวต่างประเทศ ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ เช่น WHO (1978, pp. 41-48) ได้เสนอกระบวนการของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1) การวางแผน (Planning) 2) การดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3) การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชน Cohen & Upoff (1980, pp. 213–218) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) และในทัศนะของ Agbayani (1974, unpagged) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การร่วมประชุม 2) การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 3) การตีปัญหาให้กระจ่าง 4) การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา 5) การออกเสียงเลือกตั้ง 6) การบริจาคเงิน 7) การบริจาควัตถุ 8) การช่วยเหลือด้านแรงงาน 9) การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง และ 10) การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ และในทัศนะของ ฐิติปัญญา เกิดศรี (2553, หน้า 34–35 อ้างถึงใน Cohen and Uphoff, 1980, pp. 219–223) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และมิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป ในขณะที่ White (1982, p.18) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการปฏิบัติการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการและมิติที่ 4 คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักวิชาการ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ดังตาราง 4

จากตาราง 4 ผลจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติจาก โกวิทย์ พวงงาม (2545); จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545); สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ (2545); สำนักการฐานการศึกษา (2545); ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2546); เดโช แสนภักดี (2546); นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546); ประพันธ์ สร้อยเพชร (2547); อคิน รพีพัฒน์ (2547); ศิริชัย กาญจนวาสิ (2547); สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2548); สุรพล จันทราบัตน์ (2550); รัตนา บุญมัธยะ (2550); เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552); วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552); วรณศิลป์ พีระพันธุ์ (2553); ฎริปัญญา เกิดศรี (2553); มณฑล เอกอศุศลย์พันธ์ (2553); จินตวิริ เกษมศุข (2554); พระมหาประกาศิต สิริมะโร (2556); อับดุลคอเล็ด เจะแต (2557); Agbayani (1974); WHO (1978) Cohen & Upoff (1980; White (1982) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์คัดเลือกองค์ประกอบของกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีผลรวมความถี่ตั้งแต่ 11 ขึ้นไป หรือร้อยละ 50 ขึ้นไป มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นองค์ประกอบของกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วย 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมดำเนินการ 3) ร่วมรับผลประโยชน์ และ 4) ร่วมติดตามและประเมินผลซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ร่วมวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมต่าง ๆ ในการร่วมคิดร่วมวางแผน จัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนร่วมประชุมเสนอแนะและให้ความเห็นต่อแผนพัฒนากำหนดกฎระเบียบต่างๆ ของการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ
2. ร่วมดำเนินการ หมายถึง การที่ประชาชนกลุ่มบ้านบริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่วางไว้ตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาของป่าสงวนแห่งชาติให้ทันตามหนด
3. ร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง ประชาชนในกลุ่มบ้านมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ด้วยความตระหนักและห่วงแหน มีการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและทั่วถึง เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของและกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน
4. ร่วมติดตามและประเมินผล หมายถึง เป็นการตรวจสอบและควบคุมให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งหากพบปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถแก้ไขได้

ทันเวลา ทำให้ในขั้นตอนนี้อาจพบปะหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานของป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อต่อไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย ความหมายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ความสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความหมายการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ หมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผน และมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผลซึ่งส่งเสริมให้องค์กรสามารถใช้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ได้ กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้ องค์กรจะต้องสามารถแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่มีความเป็นนามธรรมไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมโดยผ่านการจัดทำแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมเป้าหมายที่สำคัญเหล่านี้มีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ มีการปรับปรุงกิจกรรมทางการบริหารรวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนต่างๆ ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ โดยผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรทุกคนจะต้องมีความมุ่งมั่นและมีพันธะผูกพันต่อกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ จากความหมายของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะพบว่า มีประเด็นที่สำคัญอันจะนำไปสู่แนวคิดและหลักการของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้ 1) การแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่มีความเป็นนามธรรมไปสู่เป้าหมายความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม 2) การจัดทำแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมเป้าหมายสำคัญในการบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร 3) การปรับปรุงกิจกรรมทางการบริหารรวมทั้งกิจกรรมสนับสนุนให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ และ 4) การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ ดังนั้นการถ่ายทอดการรับรู้ ความมุ่งมั่นและพันธะผูกพันที่มีต่อกระบวนการลงไปสู่ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนจากประเด็นสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นจึงนำไปสู่หลักการและแนวคิดในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

1. การแปลงนโยบาย และวิสัยทัศน์ให้มีความหมายเชิงปฏิบัติ วิสัยทัศน์และกลยุทธ์จะมีความเป็นนามธรรมสูงมากหากผู้บริหารไม่สามารถแปลงวิสัยทัศน์ไปสู่

เป้าหมายความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งไม่สามารถแปลงกลยุทธ์หรือแนวทางในการไปสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมก็จะไม่สามารถนำกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพในการแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ให้มีความหมายในทางปฏิบัติ Kaplan & Norton (2004, p.112) ได้นำเสนอไว้ในหนังสือ “The Strategy-Focus Organization (2000, unpagged) ให้ใช้ Balanced Scorecard เป็นหลักในการแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ให้มีความหมายในทางปฏิบัติ โดย Kaplan & Norton (2004, p. 100) ได้เสนอแนวคิดว่าการที่องค์กรใดจะประสบความสำเร็จสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ตามที่กำหนดไว้ได้ องค์กรนั้นควรจะมีการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จใน 4 ด้านด้วยกัน คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา เป้าหมายความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน จะเป็นเป้าหมายที่เป็นเหตุและผลกันในเชิงปรัชญาทางธุรกิจ โดยองค์กรส่วนใหญ่จะมีจุดมุ่งหมายสุดท้ายเป็นจุดมุ่งหมายทางการเงิน

2. การวิเคราะห์ช่องว่างทางกลยุทธ์ (Gap Analysis) ในการกำหนดกลยุทธ์ใหม่เข้ามาใช้ในองค์กรนั้นกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นอาจไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทเดิมที่องค์กรเป็นอยู่จึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ศักยภาพขององค์กรในด้านต่าง ๆ ในปัจจุบันเทียบกับศักยภาพที่ควรจะเป็นขององค์กรในการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้สามารถนำกลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นไปสู่การปฏิบัติได้ การวิเคราะห์ศักยภาพจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ให้ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อช่วยให้สามารถส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคที่ผู้บริหารควรใช้ในการวิเคราะห์ช่องว่างทางศักยภาพขององค์กรจะอาศัยเค้าโครงร่างของ 7S's of Mckinsey ซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่มีความครอบคลุมอย่างพอเพียงในการวิเคราะห์ช่องว่างทางกลยุทธ์ สำหรับการวิเคราะห์ ช่องว่างทางกลยุทธ์ ทำให้องค์กรสามารถปรับปรุงศักยภาพเพื่อช่วยให้สามารถนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติได้ ในการวิเคราะห์อาจจะใช้เวลาสั้นหรือยาวนานก็ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของปัญหาและขนาดของช่องว่าง ถ้าองค์กรสามารถปรับปรุงศักยภาพได้องค์กรก็จะสามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ได้แต่ถ้าช่องว่างของศักยภาพนั้นกว้างมากและไม่สามารถพัฒนาศักยภาพขององค์กรมาได้เพียงพอที่จะปฏิบัติตามกลยุทธ์ได้ ผู้บริหารก็จำเป็นต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ไปสู่กลยุทธ์ใหม่ที่องค์กรสามารถปรับศักยภาพให้มีความสอดคล้องกับการนำไปสู่การปฏิบัติได้ในการวิเคราะห์ช่องว่างและปรับปรุงศักยภาพเพื่อการบริหารกลยุทธ์นั้นจะรวมถึงการจัดโครงสร้างองค์กร

โครงสร้างทางกายภาพ ระบบการทำงานต่างๆ การจัดสรรทรัพยากร รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมและจำเป็นด้วย

3. การจัดทำแผนปฏิบัติงาน เนื่องด้วยแผนกลยุทธ์มีความเป็นนามธรรมสูงมาก การแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการจึงเป็นการแปลงความเป็นนามธรรมของแผนกลยุทธ์ไปสู่ความเป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งในการแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการนั้นจำเป็นต้องแปลงให้ครบถ้วนใน ทุกเป้าหมายสำคัญทุกระดับขององค์กร และทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงจะเป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดทำแผนปฏิบัติการนั้นผู้บริหารควรจะใช้เทคนิคของ Balanced Scorecard หรือใช้ Specific Aligning Structure Model ในการกำหนดมุมมองหรือเป้าหมายความสำเร็จในด้านต่างๆ จากนั้นจะใช้กลยุทธ์เข้าไปจับในแต่ละมุมมองว่าสิ่งที่ต้องการบรรลุหรือวัตถุประสงค์ของมุมมองในแต่ละด้านคืออะไร และแปลงวัตถุประสงค์ไปสู่สิ่งที่ต้องทำ (Initiative) แล้วจึงกำหนดออกมาเป็นแผนปฏิบัติการ

4. การถ่ายทอดการรับรู้และการสร้างความมุ่งมั่นและพันธะผูกพันที่มีต่อกลยุทธ์ให้กับ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการทุกระดับในการสร้างการรับรู้ในเรื่องของกลยุทธ์ให้กับบุคลากรและผู้บริหารทุกคน ไม่ใช่เรื่องง่าย แม้ว่าเราจะมีแผนยุทธศาสตร์มีแผนปฏิบัติการซึ่งอาจจะมีความหนาตั้งแต่ 50 - 100 หน้า แต่ความหนาของแผนความซับซ้อนของภาษาอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการรับรู้ของผู้ปฏิบัติซึ่งอาจจะรวมถึงผู้บริหารด้วย ดังนั้นการสร้างความรู้ ในกลยุทธ์อาจจะต้องสร้างด้วยรูปภาพแทนดังมีคำกล่าวว่า “รูปภาพสามารถแทนคำพูดได้นับพันคำ (A Picture Tells a Thousand Words)” Kaplan & Norton (2004) จึงเสนอให้ใช้แผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) ซึ่งเป็นแผนภาพเพียง 1 หน้าในการบอกเล่าความสัมพันธ์ของสิ่งที่องค์กรต้องการบรรลุ (Objective) ในเชิงความเชื่อมโยงเหตุและผลซึ่งจะเป็นสิ่งที่ดูง่ายและสร้างความรู้ได้ดีกว่าคำพูดมากมายสำหรับการสร้างความมุ่งมั่นและพันธะผูกพันนั้นผู้บริหารสามารถกำหนดให้เป็นสมรรถนะหลัก (Core Competency) หรือ สมรรถนะในเชิงวิชาชีพ (Functional Competency) ให้กับผู้บริหารหรือ ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้รับรู้สมรรถนะที่จำเป็นของตนเองที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารยุทธศาสตร์ โดยสมรรถนะเหล่านี้จะถูกประเมินเพื่อเป็นการสร้างความมุ่งมั่นและผูกพันให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการทุกคน

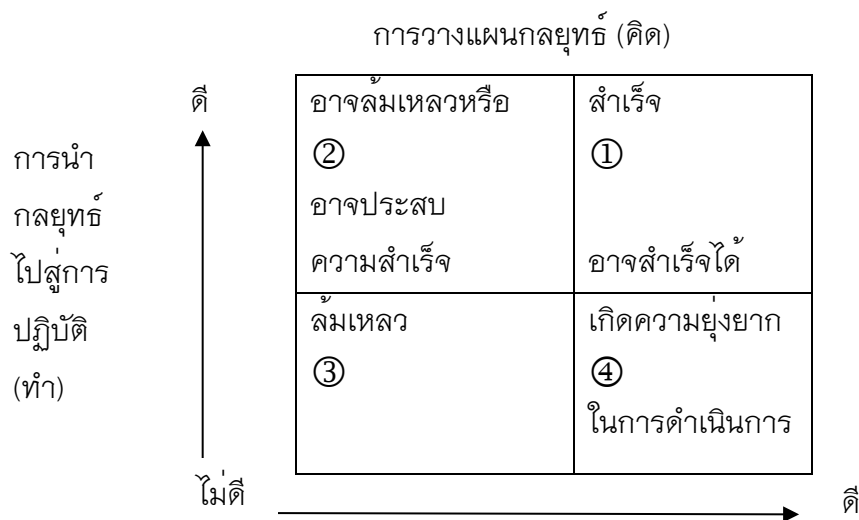
จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนและมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

ซึ่งส่งเสริมให้องค์กรสามารถใช้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ได้ กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมได้ องค์กรจะต้องสามารถแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่มีความเป็นนามธรรมไปสู่เป้าหมายความสำเร็จในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรม

2. ความสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ Kaplan and Norton (2004, unpagged) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “The Strategy-Focused Organization” ว่า ความสามารถในการดำเนินการให้ได้ตามแผนกลยุทธ์นั้นมีความสำคัญยิ่งกว่าคุณภาพ ของตัวแผนกลยุทธ์เอง การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดค่าของการบริหารจัดการจากผลการสำรวจในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 พบว่า มีกลยุทธ์ที่ได้รับการกำหนดขึ้นมาเป็นอย่างดีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 10 เท่านั้นที่ถูกนำไปปฏิบัติอย่างได้ผล หลังจากนั้นในปี ค.ศ.1999 มีบทความที่ตีพิมพ์ในนิตยสารฟอร์จูนที่กล่าวถึงความล้มเหลวประการหนึ่งของ ซี.อี.โอ ก็คือ การให้ความสำคัญกับกลยุทธ์และวิสัยทัศน์อย่างมากจนทำให้เกิดความเชื่อผิด ๆ ที่ว่ากลยุทธ์ที่เหมาะสมนั้นจะเป็นเพียงสิ่งเดียวที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้

สรุปได้ว่า สาเหตุของความล้มเหลวขององค์กร หรือของซี.อี.โอ นั้นไม่ได้มีปัญหามาจากกลยุทธ์ที่ไม่ดี แต่เป็นวิธีการนำไปปฏิบัติต่างหากที่เป็นตัวปัญหาที่แท้จริงและการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัตินั้นมีความสำคัญมากกว่าการมีเพียง วิสัยทัศน์หรือกลยุทธ์ที่ดีเท่านั้น การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติถือเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการบริหารเชิงกลยุทธ์และเป็นกระบวนการที่มีโอกาสล้มเหลวมากที่สุด ในทุกกระบวนการของการบริหารเชิงกลยุทธ์ เมื่อพิจารณากระบวนการทั้งสี่ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ จะพบว่า มีกระบวนการหลักๆ ที่มีความสำคัญอยู่ 2 กระบวนการ คือ กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติทั้งสองกระบวนการนี้มีความสัมพันธ์กัน ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ความสัมพันธ์ของการวางแผนกลยุทธ์และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ
ที่มา : Kaplan and Norton (2004)

จากภาพประกอบ 2 จะเห็นถึงความสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ จากตารางช่องที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์จะประสบความสำเร็จโดยสมบูรณ์ได้จะต้องมีการวางแผน กลยุทธ์ที่เหมาะสม และจะต้องมีกระบวนการที่ดีในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้วย ในช่องที่ 3 ของตารางแสดงให้เห็นว่า ถ้าการวางแผนกลยุทธ์ไม่เหมาะสมและไม่มีกระบวนการที่ดีในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติองค์กรก็จะประสบกับความล้มเหลว ในช่องที่ 2 และช่องที่ 4 จะเป็นการเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นโดยในช่องที่ 4 นั้น จะเห็นได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์ที่ดีแต่ถ้ากระบวนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติไม่ดีแล้วจะมีความยุ่งยากในการดำเนินการและเป็นการยากในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ สำหรับในช่องที่ 2 นั้นแม้ว่าการวางแผนกลยุทธ์จะไม่ดีแต่ถ้ามีกระบวนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติที่ดีอาจจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนแผนซึ่งมีโอกาสนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดที่สำคัญและมีผลกระทบอย่างมากต่อความสำเร็จของการบริหารเชิงกลยุทธ์ จากการศึกษาที่ได้กล่าวไปแล้วว่าในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้มีความเป็นรูปธรรมนั้นเป็นงานที่ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง จากการประชุมเชิงปฏิบัติเพื่อให้คำปรึกษาทางด้านยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนกลยุทธ์ให้มีความเป็นรูปธรรมเป็นงานที่ยากลำบากที่สุดในการบริหาร

เชิงกลยุทธ์ และมีความยากลำบากกว่าการกำหนดกลยุทธ์ แผนงานต่าง ๆ ขององค์กรจะประสบกับความล้มเหลวและค่อย ๆ หดความหมายไปก็จะเป็นผลมาจากการดำเนินกลยุทธ์ที่ค่อยประสิทธิผล ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ก็คือผู้บริหารส่วนใหญ่ จะมีความรู้ความเข้าใจและมีความชัดเจนในเรื่องของการวางแผนกลยุทธ์มากกว่าการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เพราะสิ่งที่ผู้บริหารเรียนรู้ มาทั้งในประสบการณ์ทางการเรียน และประสบการณ์ทางการทำงานจะเป็นการศึกษาในเรื่องของการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งเป็นหัวข้อที่มีการสอนโดยตรงอย่างชัดเจนทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติ ในขณะที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะมีการสอนในชั้นเรียนน้อยมาก ผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการความรู้ทางการบริหารหลายอย่างที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบแยกส่วน เช่น การบริหารการตลาด การบริหารการเงิน การบริหารทรัพยากรทางการแพทย์ การบริหารความเสี่ยง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งในการเรียนการสอนในชั้นเรียนผู้บริหารจะถูกสอนให้มีความรู้ ในสิ่งเหล่านี้ เป็นส่วนๆ จำเป็นต้องอาศัยทักษะความสามารถส่วนตัวของผู้บริหารในการบูรณาการศาสตร์เหล่านี้เข้ามารวมกันเพื่อช่วยให้สามารถผลักดันกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่ความสำเร็จในทางปฏิบัติได้ ความสามารถในการบูรณาการเหล่านี้เป็นทักษะความสามารถส่วนตัวของผู้บริหารซึ่งไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้

3. ขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

การบริการยุทธศาสตร์แบบครบวงจรนั้น องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน นิยมใช้วงจรการบริหารแบบเดมิง (Deming Cycle) กล่าวคือ การบริหารให้ครบวงจรต้องจัดระบบการบริหารให้ครบทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวางแผน (Plan or Planning) 2) ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ (Do or Implementation) 3) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Check or Evaluation) และ (4) ขั้นตอนปรับมาตรฐาน (Act or Standardization) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549, หน้า 80)

1. ขั้นตอนการวางแผน (Plan or Planning) คือขั้นตอนการกำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรมและมีความพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้นการวางแผนยุทธศาสตร์ที่ดีต้องมีการประชุมระดมสมองร่วมกันทั้งผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้บริหารระดับกลาง และผู้บริหารระดับต้น และผู้ปฏิบัติงาน เพราะทุกคนล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น เมื่อได้จัดทำแผนเสร็จแล้ว ยังมีขั้นตอนที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการวางแผน กับขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ

2. ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัติ (Do or Implementation) ขั้นตอนนับตั้งแต่การจัดทำแผนเสร็จสิ้นจนถึงขั้นตอนการนำแผนไปใช้ในการปฏิบัติงานจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานฝึกอบรมจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดเพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องของทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำโครงการต่าง ๆ ผู้ที่มีหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผล ผู้ที่มีหน้าที่ปรับปรุงมาตรฐานขององค์กร บุคคลเหล่านี้จะต้องเข้าใจเรื่องแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการอย่างถ่องแท้เพราะคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงานย่อมขึ้นอยู่กับระดับของความรู้ความเข้าใจในแผน อนึ่ง ขั้นตอนการนำแผนไปปฏิบัตินี้ ปัจจุบันคณะรัฐมนตรี ได้มีมติให้ใช้แนวทางการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 2546 ในความเป็นจริงการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์สามารถให้หลักการและวิธีการควบคู่ไปกับหลักการและวิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์ได้โดยไม่ต้องแยกจัดทำแผนต่างหาก ปัญหาอยู่ที่ว่าแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้สอดคล้องแนวทางการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ หรือไม่ เช่นมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในแต่ละระดับไว้ชัดเจน (Goals at All Levels) กำหนดปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors – CSFs) ทั้งในระดับภาพรวมขององค์กรตามมิติดัชนีวัดความสำเร็จแบบสมดุลทุกด้าน เช่น ด้านประสิทธิผล ด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ ด้านคุณภาพการให้บริการ ด้านการพัฒนาองค์กร รวมทั้งในระดับแผนงาน (Program Level) และระดับโครงการ (Project Level) ตลอดจนกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน (KPIs) โดยเฉพาะตัวชี้วัดในระดับผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดหลักของงานและโครงการ นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดแหล่งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของตัวชี้วัด และผู้รับผิดชอบด้านการติดตามและประเมินผล (Monitoring and Evaluation) หากมีการระบุจุดมุ่งหมายปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตัวชี้วัด และแหล่งตรวจสอบข้อมูลได้ชัดเจนแล้ว ขั้นตอนการบริหารจัดการก็就会有ความสะดวกยิ่งขึ้นและมีแนวโน้มที่จะสามารถบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดได้ ส่วนผลสำเร็จจากการบริหารจัดการจะออกมาสูงมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละหน่วยงานในการนำองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการมาใช้ได้อย่างถูกต้องเข้าใจเพียงใด ถ้ารู้จักประยุกต์ใช้องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมก็จะสามารถบริหารให้บรรลุผลสำเร็จมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุดได้

3. ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (Check or Evaluation) ในแวดวงการบริหารจัดการ มีการบริหารที่เน้นวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันอยู่ 2 แนวทาง กล่าวคือ แนวทางแรก เน้นการบริหารยุทธศาสตร์ขององค์กรโดยพิจารณาจากกระบวนการ (Process-Oriented Management or P-Criteria) ซึ่งให้ความสำคัญกับการติดตามประเมินผลกลุ่ม ตัวชี้วัดที่เป็นตัวขับเคลื่อน (Drive KPIs or Lead KPIs) ได้แก่ ตัวชี้วัดในขั้นตอนทรัพยากรที่จำเป็น (Input Indicators) ตัวชี้วัดในขั้นตอนกิจกรรมหรือกระบวนการ (Process Indicators) และตัวชี้วัดที่เป็นผลของการปฏิบัติ (Result KPIs or Lag KPIs) หรือตัวชี้วัดที่เป็นผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) อย่างแท้จริง เช่นโครงการฝึกอบรมวิธีการใช้ Internet ให้แก่กลุ่มผู้บริหารได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า “เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้และทักษะในการใช้ Internet” จะมี ตัวชี้วัดทั้ง 4 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ตัวชี้วัดทรัพยากรที่จำเป็น (Input KPI) ได้แก่ การกำหนด บุคลากร งบประมาณ และช่วงประมาณ และช่วงระยะเวลาในการอบรม ขั้นตอนที่ 2 ตัวชี้วัดกิจกรรมหรือ กระบวนการทำงาน (Process KPI) ได้แก่ การจัดให้มีกิจกรรมการอบรม เช่น ก่อนวันอบรมได้ติดต่อวิทยากรติดต่อสถานที่ จัดเตรียมเอกสารประกอบการอบรม จัดทำรายการชื่อผู้ที่เข้ารับการอบรม เป็นต้น ขั้นตอนที่ 3 ตัวชี้วัดผลผลิต (Output KPI) ได้แก่ จำนวนผู้ที่เข้ารับการอบรม ขั้นตอนที่ 4 ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcome Indicators) ได้แก่ จำนวนผู้ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินความรู้ กรณีตัวอย่างข้างต้นนี้ กลุ่มที่เน้นกระบวนการจะมีการประเมินผลทั้งตัวชี้วัดในขั้นตอนที่ 1 คือตัวชี้วัด ทรัพยากรที่จำเป็น ตัวชี้วัดในขั้นตอนที่ 2 คือตัวชี้วัดในขั้นตอนกิจกรรมหรือกระบวนการ ตัวชี้วัด ในขั้นตอนที่ 3 คือตัวชี้วัดผลผลิต และตัวชี้วัดในขั้นตอนที่ 4 คือ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ โดยจะเน้นเป็นพิเศษที่ ตัวชี้วัดประเภทตัวขับเคลื่อน

สรุปได้ว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจึงเป็นปัญหาและเป็นจุดที่ทำให้องค์กรไม่สามารถบรรลุวิสัยทัศน์ได้ถ้าผู้บริหารขาดทักษะในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อโอกาสในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติให้สำเร็จได้น้อยลงไปอีก 2-3 ประการ เช่น ในการจัดทำแผนกลยุทธ์มักจะมีธรรมเนียมปฏิบัติที่จะให้ผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้รับผิดชอบเมื่อทำแผนกลยุทธ์เสร็จแล้วจะส่งต่อให้ผู้บริหารระดับกลางหรือผู้ปฏิบัติงานนำไปจัดทำแผนปฏิบัติการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยเป็นการแบ่งแยกกระบวนการกันเด็ดขาด ทำให้กระบวนการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติไม่ได้รับการรับรู้หรือมีพันธะผูกพันในฐานะเจ้าของกระบวนการโดยผู้บริหารระดับสูงซึ่งจะมีผลให้โอกาสประสบความสำเร็จจะมีน้อยลงไปมาก อันที่จริงแล้ว

การวางแผนกลยุทธ์และการดำเนินกลยุทธ์จะต้องเป็นสิ่งที่พึ่งพากัน เป็นองค์ประกอบของแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ แบบบูรณาการที่จำเป็นต้องมองไปพร้อมๆ กันและเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สำคัญต่อการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผล การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะใช้เวลามากกว่าการกำหนดกลยุทธ์ ในการวางแผนกลยุทธ์ อาจจะใช้เวลาเป็นสัปดาห์หรืออาจจะเป็นเวลาไม่กี่เดือน

ในขณะที่การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะใช้เวลาที่ยาวนานมากกว่าการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องภายใต้กรอบเวลาที่ยาวนานจะสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริหารในการตีกรอบงานและควบคุมกระบวนการทำงาน การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจะเกี่ยวข้องกับคนและการบริหารคนมากกว่าการกำหนดกลยุทธ์ ซึ่งประเด็นนี้ถือเป็นประเด็นที่สำคัญในการนำไปสู่ความล้มเหลวได้ ความท้าทายที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติก็คือ การสื่อสารถ่ายทอดความเป็นรูปธรรมไปสู่องค์กรทั้งในทางตรงและการสื่อสารข้ามระหว่างสายงาน การสร้างความมีส่วนร่วมในการรับรู้ของบุคลากรในแต่ละระดับแต่ละแผนกแต่ละกลุ่มงานแต่ละคณะกรรมการที่เป็นหน่วยงานคร่อมสายงาน รวมทั้งการสร้างระบบการจูงใจที่เป็นธรรมที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความทุ่มเทต่อการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ สิ่งเหล่านี้เป็นความยากของการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการบริหารเชิงกลยุทธ์การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติขององค์กรก็มีความสำคัญอย่างมาก เช่นเดียวกับภาคธุรกิจอื่น และจัดได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเช่นเดียวกัน เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมาเราจะพบแต่เพียงการวางแผนกลยุทธ์ โดยองค์กรไม่มีกระบวนการใด ๆ ในการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

บริบทพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หินหนามหน่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การวิจัยเรื่องการบริหารการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ เมืองบัวสะพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเนื้อหาของบริบทพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หินหนามหน่อ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาป่าสงวนแห่งชาติ สภาพแวดล้อมทางด้านชีวภาพ - กายภาพ ลักษณะด้านชีววนานาพันธ์ และด้านเศรษฐกิจ - สังคม ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาป่าสงวนแห่งชาติ

1.1 ที่ตั้งป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ (เนื้อที่ 88,500 ไร่) เป็นส่วนหนึ่งของป่าสงวนทั้งหมดที่มี 24 แห่งทั่วประเทศ และเป็น 1 ใน 3 แห่งของป่าสงวนที่อยู่ในแขวงคำม่วน (ภาพประกอบ 2) ซึ่งมีเขตเชื่อมต่อกับป่าสงวนแห่งชาตินากาย - น้ำเทิน ป่าสงวนที่มีขนาดใหญ่ในเขตสายพุลวง ที่ล้อมรอบไปด้วยป่าดงดิบ และป่าสงวนแห่งชาติภูหินปูน ป่าสงวนแห่งที่สองของแขวงคำม่วน ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อห่างจากตัวเมืองท่าแขก ตามเส้นทางเลขที่ 20 ที่เชื่อมต่อกับอุทยานแห่งชาติดพองยา - แกะบ่าง ซึ่งเป็นเขตสงวนที่ถูกรับรองให้เป็นมรดกโลกด้านธรรมชาติ ตั้งอยู่ที่แขวงกวางบิน (ภาคกลางของประเทศเวียดนาม) ซึ่งติดกับอุทยานแห่งชาติพองยา-แกะบ่าง ทางภาคกลางของประเทศเวียดนาม และเป็นระบบนิเวศภูหินปูนที่ได้ขึ้นชื่อเป็นมรดกโลกด้านธรรมชาติ นอกจากนี้ ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อยังเชื่อมต่อกับป่าสงวนแห่งชาติภูหินปูน และป่าสงวนชานากาย-น้ำเทิน แขวงคำม่วน ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อตั้งอยู่ในเขตมรสุมไทย เขตป่าดงดิบสายพุลวง ส่วนมากจะอยู่ในเขตภูหินปูนสลับกับภูดินซึ่งเป็นภูมิสำเนาของสัตว์และพืชบางชนิด ประกอบกับมีป่าดงดิบที่เต็มไปด้วยต้นไม้สูง ผาหินปูนเขตชั้นกับสภาพอากาศลมมรสุมที่มีปริมาณน้ำฝน 80% ในฤดูฝน สภาพอากาศและการปกคลุมของพืชพันธุ์บางชนิดมีความแตกต่างกันกับอุทยานแห่งชาติพองยา-แกะบ่าง ซึ่งเป็นเขตที่มีปริมาณน้ำฝนตกเกือบทุกเดือน การระบายน้ำแสดงถึงการรวมเข้าหากับชีวภูมิศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับอุทยานแห่งชาติพองยา-แกะบ่าง และทะเลบัวละพาไปสู่ทิศตะวันตกของอ่าวตังเกี๋ย และชีวนาพันธุที่อุดมสมบูรณ์ในทิศตะวันตก

1.2 ประวัติกลุ่มชนเผ่าที่อาศัยอยู่บริเวณป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ

ล้อมรอบป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ประกอบด้วย ความหลากหลายของกลุ่มชนเผ่าที่ดำรงชีวิตอยู่ เช่น ชนเผ่าตรี มะกอง โย้ย ผู้ไท กะเลิง .(ชนเผ่านี้มีเพียง 28 ครอบครัว) และไม่มีบ้านไหนเลยที่อาศัยอยู่ในป่าสงวน ความเป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและความเชื่อถือของบรรดากลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มีความแตกต่างกัน ชนเผ่าสะลาง/กรีส เป็นชนเผ่าดั้งเดิมในพื้นที่ภูหินหนามหน่อ แต่ก่อนพวกเขาได้ดำรงชีวิตแบบกระจัดกระจายตามป่าเขา ซึ่งในภาษาลาวเรียกว่าเผ่านี้ว่า “ตองเหลื่อง” ตองเหลื่อง คือ เป็นกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ตามป่า หมายถึง “ไปไม้สี่เหลื่อง” ประชาชนกลุ่มนี้ไม่มีบ้าน และหากินตามป่าแบบธรรมชาติ ซึ่งพวกเขาจะจากสถานที่พักของตนเองไป เมื่อไปไม้ที่ใช้ในการสร้างที่พัก

เป็นสีเหลือง และใช้เวลาหลายวัน ในการค้นหาแหล่งอาหารเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยแห่งใหม่ ปัจจุบัน ชนเผ่านี้มีเพียง 28 ครอบครัวที่มีที่พักอาศัยติดกับป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ และอาจเป็นชนเผ่าเดียวเท่านั้นที่มีอยู่ในประเทศ ชนเผ่าสะลาง มีความรู้และประสบการณ์ ในการดำรงชีวิตในป่าเขตภูหินปูน เช่น การหาแหล่งน้ำดื่ม การเก็บรักษาไม้ไผ่บริเวณใน หน้าแล้ง การต้มเหล้าขาว (เหล้าที่ทำจากใบไม้ชนิดหนึ่ง) และการล่าสัตว์ป่าด้วยไม้ ชนเผ่านี้เคยดำรงชีวิตในเขตภูหินปูน หินหนามหน่อ ตามแนวชายแดนลาว-เวียดนาม มาเป็นระยะเวลาชั่วอายุคนแล้ว จากการเล่าเรื่องของของชาวสะลางคนหนึ่งเกี่ยวกับการ ดำรงชีวิตในวัยเด็กของเขาว่า “เขาไม่เคยดื่มน้ำด้วยแก้วแม่แต่ครั้งเดียว เพราะว่าเขาดื่ม ด้วยใบไม้ และดูคนน้ำตามผา ถ้า ชนเผ่าสะลางคือชนเผ่าสุดท้ายที่มีนักล่าสัตว์ ที่เคย ดำรงชีวิตอยู่ในป่าเขา เขตภูหินหนามหน่อ อีกทั้งเครื่องนุ่งห่มของเขาก็ทำมาจากวัสดุที่ ได้มาจากธรรมชาติ ซึ่งบรรพบุรุษของพวกเขาได้ทิ้งร่องรอยทางโบราณคดีไว้ในถ้ำต่าง ๆ ในเขตป่าสงวน”

ส่วนชนเผ่าอื่น ๆ ไม่ได้ผูกพันกับการดำรงชีวิตในป่าเหมือนกับชนเผ่า สะลาง โดยเฉพาะชนเผ่ามะกองซึ่งเป็นชนเผ่าที่ดำรงชีวิตอยู่ในกลุ่มบ้านหนองม้า คือไม่ได้ ล่าสัตว์ป่าเท่าไร สำหรับชนเผ่าผู้ไท และโย้ย ในเมื่อพวกเขา ป่าสงวนแห่งชาติหินหนาม หน่อยังเป็นสถานที่ที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ เริ่มมีเส้นทางไฮจิมีน และร่องรอย ระเบิดจากสงคราม กระจายอยู่ตามพื้นที่ อันก่อให้เกิดมีผลกระทบถึงปัจจุบัน เนื่องจากว่ามีระเบิดที่ยังไม่ทำงานหลงเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก เส้นทางไฮจิมีนอยู่ตอน เหนือของป่าสงวนบ้านหนองบัว บ้านผานบ บ้านวังคน และบ้านแสนพัน และอยู่ทางตอนม ใต้ของป่าสงวนอยู่บ้านหนองม้า บ้านละโบย และบ้านน้ำจะหลา ซึ่งเป็นร่องรอยแห่ง วิศวกรรม ความฉลาด ความอดทนของกระบวนการต่อสู้ชาติของชาวอินดูจีนติดกับ เส้นทางเลขที่ 12 ซึ่งเป็นทางผ่านช่องแคบภูเขา โดย 75 % ของรถบรรทุกเสบียงอาหาร สิ่งของ และอาวุธยุทธโปกรณ์ของกำลังปฏิวัติปลดปล่อยภาคใต้ของเวียดนาม โดยจะผ่าน เส้นทางนี้ในช่วงที่มีสงคราม เส้นทางนี้บ่อโคลนเป็นจำนวนมากและเส้นทางตามภูเขามี ความแคบและสูงชัน จุดที่อันตรายที่สุดคือจุดที่ใกล้กับบ้านผานบ และบ้านวังคน ซึ่งเป็น สถานที่ที่มีความแคบที่สุดตามเส้นทางไฮจิมีน เป็นสถานที่ที่มีการฝังระเบิดไว้มากที่สุด จุดอันตรายที่เป็นที่รู้จักกันในทางตอนใต้ของป่าสงวนคือเขตบ้านละโบย และเป็นที่ระเบิด ที่ยังไม่ทำงานตกค้างอยู่ในพื้นที่จำนวนมากและพวกเขายังมีนำนำลูกระเบิดในการสร้าง บ้านเรือนและรั้วบ้าน

1.3 การโยกย้ายประชาชนและการนำที่ดินไปใช้ก่อนมีการกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ก่อนที่จะมีการกำหนดให้เป็นป่าสงวนหินหนามหน่อ (1993) ได้มีการโยกย้ายประชาชนออกมาจากสถานที่ดังกล่าวเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จุดประสงค์คือเพื่อสร้างภูมิสำเนาและจัดสรรอาชีพให้กับชนเผ่าสะลาบ บ้านปะของ และเผ่ามะก่อง บ้านกะฮาบ ฉะนั้น นับแต่มีการกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมาจนถึงปัจจุบันซึ่งก็ไม่ได้มีการโยกย้ายประชาชนอีก ชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ การเก็บของป่า และการเก็บเศษโลหะและนำมาขายเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต และชีวิตความเป็นอยู่ในสมัยก่อนการถางป่าทำอะไร เคยมีอยู่ที่บ้านทับลาว บ้านหนองม้า แต่ไม่เคยที่จะบุกรุกเข้าไปถางป่าที่เป็นเขตป่าสงวนตามที่มีประกาศตามนโยบายของรัฐบาล โดยให้ยุติการบุกรุกป่าในการทำไร่ในทุกพื้นที่ป่าสงวนมาเป็นระยะเวลา 10 ปีกว่า ๆ แล้ว

ปัจจุบันบ้านหมู่บ้านใหญ่ยังไม่มีการบริหารจัดการด้านสุขอนามัย สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาที่เพียงพอ และการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขอื่นๆ ยังมีความยุ่งยาก ประกอบกับค่าครองชีพของประชาชนยังมีสูง จึงควรจะต้องมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในท้องถิ่นให้ความความสะดวกสบาย เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าช่วยเหลือได้มากขึ้น การนำทรัพยากรทางธรรมชาติของประชาชนจากเดิมที่นำมาใช้เพียงในครัวเรือน ก็เริ่มนำมาใช้เพื่อเป็นสินค้าเพื่อการค้าขาย ซึ่งมีการผลิตหรือการนำมาทำเป็นเครื่องมือ และวิธีการต่างๆ ในการล่าสัตว์ เนื่องจากว่าความต้องการของตลาดสัตว์ป่ามีความต้องการสูงผลิตภัณฑ์สัตว์ป่า เช่น กระดุกโค่ง เหียง ดอกเห็ด มีการซื้อขายกันอย่างกว้างขวาง มีกลุ่มพ่อค้าสัตว์ป่าได้เข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตามบ้านเรือนเนื่องจากว่าผลิตภัณฑ์มีประสิทธิภาพ เนื่องการยังไม่มีกฎหมายควบคุมที่เข้มงวด ทำให้เกิดการเข้าไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติและชนิดพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืชที่ใกล้จะสูญพันธุ์จำนวนมากเกินไป เช่น ไม้คู่ลาย ไม้กฤษณา ดอกเห็ด และบางชนิดที่เป็นพันธุ์สัตว์ป่าที่อยู่ในเขตป่าสงวนก็ถูกไฟป่า เช่น

1. การนำหน้าไม้มาใช้ในการล่าสัตว์ป่า เช่น การล่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่คล้ายกับมนุษย์ ก็ยังมีอยู่ในป่าสงวน ซึ่งการล่าสัตว์แบบนี้ส่วนมากจะเป็นชนเผ่าสะลาบ อีอย่างก็ยังมีคนนำสุนัขมาเพื่อใช้ล่าสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง สัตว์ป่าส่วนใหญ่จะถูกล่าด้วยแร้ว โดยการสร้างลวงแร้ว เพื่อทำให้สัตว์ป่าเข้ามาติดกับดัก นอกจากนั้นพวกเขายังมีการใช้ปืนสงครามเข้ามาใช้ล่าสัตว์ป่าด้วย

2. การเก็บของป่าเพื่อนำมาบริโภคและการเพื่อขาย มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องจากของป่าดังกล่าวเป็นรายได้ที่สำคัญของ

ชาวบ้าน ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ มีเส้นทางโฮจิมินเป็นทางผ่าน โดยเฉพาะตามเส้นทางตัวเมืองบัวละพามาถึงเขตศูนย์ล้งคัง และเขตบ้านหนองม้า ไปถึงบ้านน้ำจะหลา ซึ่งเป็นเขตเป้าหมายการค้นหาระเบิดในสมัยสงครามอินโดจีนในปัจจุบัน ระเบิดที่ยังไม่ทำงานจะยังมีอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งทำให้มีความยุ่งยากในการดำรงชีวิตของประชาชน และมีชาวบ้านหลายคนได้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจากการเก็บเศษโลหะมาขาย

2. สภาพแวดล้อมทางด้านชีวภาพ-กายภาพ

2.1 ลักษณะด้านกายภาพของพื้นที่

2.1.1 อากาศ

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ อยู่เขตอากาศลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ในฤดูหนาว (เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์) เมื่อดวงอาทิตย์ไปทางทิศใต้ของเส้นศูนย์สูตร สภาพอากาศที่อยู่ภายใต้อิทธิพลความกดอากาศสูงจากลม พัดตามเข็มนาฬิกาไปทางทิศเหนือ และจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุมทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือจะมีลักษณะเป็นอากาศแห้งแล้ง และมีฝนตกเป็นระยะ ๆ ในฤดูร้อน (เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม) ดวงอาทิตย์หันไปทางทิศเหนือของเส้นศูนย์สูตร ก่อให้เกิดความกดอากาศต่ำเรียกว่า ร่องความกดอากาศต่ำหรือร่องมรสุม ลมพัดมาจากทิศตะวันตกเฉียงใต้นำเอาความชุ่มชื้นจากทะเลอันดามัน และอ่าวไทยเข้าสู่เขตรอยต่อในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นก่อกำเนิดสภาพอากาศที่ร้อนเป็นสาเหตุให้เกิดมีปริมาณน้ำฝนในปริมาณมากในช่วงนี้ ซึ่งลมมรสุมทางทิศตะวันตกเฉียงใต้นี้ทำให้สภาพอากาศมีความอบอุ่นและชุ่มชื้นสูง

สำหรับป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนสิงหาคม และค่อย ๆ หดไปในช่วงเดือนตุลาคม สภาพอากาศมีการหมุนเวียนในแต่ละระยะของการเปลี่ยนแปลงจนถึงกลางเดือนพฤศจิกายน ในเมื่อมีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามา และปริมาณน้ำฝนตกเป็นเป็นระยะ ๆ แต่ไม่แรง จึงให้มีอากาศเย็น และชุ่ม ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะหดไปในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ และจะเข้าสู่ช่วงฤดูร้อนหรือฤดูแล้ง

นอกจากลมมรสุมแล้ว ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อก็ยังมีพายุไต้ฝุ่นและความกดอากาศเขตร้อนต่ำ ในระยะพายุไต้ฝุ่นเข้าทางภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อยู่ระหว่างเดือนกันยายนและเดือนตุลาคม พายุไต้ฝุ่นเกิดขึ้นจากลมทะเลจีนใต้เคลื่อนตัวไปทิศตะวันตกเข้าสู่ประเทศเวียดนาม พัดผ่านเข้าสู่เส้นทาง

สายภูหลวง และเข้าสู่ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ซึ่งเส้นทางสายภูหลวงส่งผลให้พายุไต้ฝุ่นพัดผ่านไปทางทิศเหนือที่เป็นทางผ่านที่ง่ายตามยอดดอย

ปี ค.ศ. 2007 ปริมาณน้ำฝนประจำปีอยู่ที่ 1,480 มิลลิเมตร โดยอ้างตามรูปแบบทั่วไปของลมมรสุมอาวิตะวันออกเฉียงใต้และอุณหภูมิมเฉลี่ยประจำปีอยู่ที่ 25.7 °C (ระดับอุณหภูมิมระหว่าง 11-40°C)

2.1.2 น้ำ

แม่น้ำส่วนใหญ่ในเขตหินหนามหน่อเป็นแม่น้ำตามฤดูกาล และถือว่าเป็นลำห้วยที่ไม่มีน้ำไหลในฤดูแล้ง ซึ่งก่อให้เกิดความลำบากให้กับพนักงานและทีมงานลาดตระเวนของหมู่บ้านที่จะเดินทางเข้าไปลาดตระเวนในป่าสงวน ถึงยังป่าสงวนก็ยังมีแหล่งน้ำตลอดทั้งปีในเขตภูเขา (สูงกว่า 1,400 เมตร จากระดับน้ำทะเล) ป่าช่อง, กวนกะอาน, น้ำมะใส และห้วยกะเลาะ และการคุ้มครองคุณภาพน้ำในบรรดาห้วยในเขตภูผาหินปูนจะเป็นปัญหาที่สำคัญของการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ผาหินปูน ซึ่งการคุ้มครองคุณภาพน้ำจำเป็นต้องได้รับการประเมินการสร้างอ่างเก็บน้ำตอนเหนือของแม่น้ำเซบั้งไฟ ที่ตั้งอยู่เขตนอกป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ นอกจากนั้นแม่น้ำเซบั้งไฟยังเป็นเขตแดนของป่าสงวนทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ แต่ไม่ใช่เขตแดนข้างใดข้างหนึ่ง

2.1.3 ธรณีวิทยาและดิน

ความซับซ้อนและความหลากหลายด้านธรณีวิทยานี้ ลักษณะการเกิดและการเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยาที่เกิดขึ้นในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ทำให้เกิดพื้นที่ผาหินปูนกว้างใหญ่ที่สวยงาม และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นทางด้านธรรมชาติ ประหัดความเป็นมาทางด้านธรณีวิทยาที่เกี่ยวข้องกับหินที่เกิดขึ้นตามหน้าดินอยู่ในยุคถ้ำหินกับผาหินปูนที่ผ่านวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน การกำเนิดของดินในเขตนี้เกิดจากการก่อตัวของหินปูนที่กว้างใหญ่มีขนาด 1,100 เมตร ในยุควิวัฒนาการการกำเนิดและเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ฐานผาหินปูนแสดงให้เห็นในประวัติการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ฐานที่สลับซับซ้อน การกำเนิดของภูเขาในประเทศอินโดนีเซียเกิดขึ้นในยุคกลาง (247 ล้านปีก่อน) ซึ่งเป็นภาคส่วนที่มีการบีบตัวของอากาศที่สูงขึ้น และการกัดเซาะที่มีผลกระทบเป็นอย่างมากในทิศตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก่อให้เกิดมีธาตุคาร์บอนในชั้นบรรยากาศแสดงให้เห็นถึงภาคส่วนของธาตุคาร์บอนที่ได้เกิดขึ้นเป็นเวลานาน ต่อธาตุก๊าซได้ฝังอยู่ใต้พื้นดินหลายชั้นในปลายยุค ยุคจูราลิก ต้นยุคหินทราย หินครีทาร์ส จากนั้นมาก็ได้กำเนิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งในยุคพาลีโอจีน (ประมาณ 65 ล้านปีก่อน) ซึ่งก่อให้เกิดมีการ

พังทลายขนาดใหญ่เช่นเดียวกับภูหินปูนที่ได้กลายมาเป็นวิวัฒนาการหินคาร์สต์ผุดพื้นขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง ลักษณะหน้าดินพาหินคาร์สต์อินโดนีเซียได้พื้นขึ้นมา และกับคืนสู่สภาพเดิม และมีบทบาทสำคัญต่อวิวัฒนาการของพาหินคาร์สต์ในปัจจุบัน

ภูหินปูนจำนวนมากในแขวงคำม่วนซึ่งได้ผ่านวิวัฒนาการกลายมาเป็นหินโพลีคาร์สต์เช่นเดียวกัน โดยเป็นหินปูนที่มีหน้าดินและสายน้ำจำนวนหนึ่งหรือไม่มีเลย แสดงให้เห็นจากลักษณะหน้าดินของหินที่เก่าแก่ได้เกิดขึ้น และขยายตัวไปตามลักษณะหน้าดินที่ อย่างเช่น ถ้า พาหินปูนหินหนามหน่อมีขนาดกว้างใหญ่ เป็นลักษณะกำแพง หน้าผา สูงชันขนาด 500 เมตร อยู่ระหว่างกลางของหน้าผาสูงชันหรือด้านข้างเท่านั้น บางที่ ประกอบด้วยสายน้ำที่คนในท้องถิ่นเรียกว่า “กวน” ภูหินปูนถูกกัดเซาะกลายเป็นยอดแหลมคล้ายกับกลุ่มรูปกรวย พร้อมทั้งเป็นพาหินปูนที่สูงชันมีรอยแตกรวมกัน และมีลักษณะหน้าดินที่ดินที่สวยงามพร้อมทั้งมีร่องรอยน้ำที่กัดเซาะตามหน้าหิน และยอดผา ทำให้การเข้าถึงมีความลำบาก การก่อตัวใหม่และความบริสุทธิ์ของพาหินปูนทำให้อ่อนหินมีความแข็งแกร่ง การแตกของพาหินปูนและสภาพอากาศทำให้พาหินปูนมีลักษณะที่แหลมคม และสวยงาม อย่างเช่น ล่องรอยการกัดเซาะจากน้ำจากข้างบนหน้าผาสู่หน้าดิน ทำให้เขตดังกล่าวได้ชื่อว่า “หินหนามหน่อ” (ในภาษาอังกฤษเรียกว่า ก้อนหินที่แหลมคม)

แม่น้ำเซบั้งไฟไหลผ่านถ้ำยาวประมาณ 6.4 กิโลเมตรผ่านพาหินปูน ก่อให้เกิดมีแม่น้ำไหลผ่านถ้ำที่กว้างที่สุดในโลก มีขนาดความกว้าง 76 เมตร และสูง 53 เมตร มีจุดที่กว้างที่สุด 200 เมตรและสูงที่สุด 120 เมตร นอกจากขนาดของถ้ำแล้ว ภายในถ้ำยังประดับประดาด้วยหินย้อยที่สวยงาม ประกอบด้วยหินพื้นขนาดใหญ่, พาหินย้อย, ไช้มุก, วังน้ำ ซึ่งในนั้นมีวังน้ำยาวประมาณ 61 เมตร ถือว่าเป็นวังน้ำในถ้ำแห่งหนึ่งที่ใหญ่กว่าหุบในโลกล

พาหินปูนหินหนามหน่อติดกับเขตพาหินปูนฟองยา - แกบ่าง ประเทศเวียดนาม เป็นพื้นที่ที่มีทัศนียภาพด้านธรรมชาติที่สวยงามแห่งหนึ่ง มีความโดดเด่นเฉพาะของพาหินปูนที่สลับซับซ้อน ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวะนานาพรรณ และธรณีวิทยาที่สำคัญของโลก

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อแตกต่างจากป่าสงวนแห่งอื่นๆ เนื่องจากพื้นที่ภูหินปูน มีความลำบาก และอุปสรรคในการเข้าถึงทั้งของชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ลาดตระเวน และการศึกษาค้นคว้า พาหินปูนหินหนามหน่อไม่ใช่แค่จะมีแค่พาหินล้อมรอบเท่านั้นแต่ยังคงปกคลุมไปด้วยป่าไม้ที่ซึ่งตรงกลางของพาหิน ลักษณะพามีหินล้อมอยู่

ด้านบนของผาหิน และมีต้นไม้ใหญ่น้อยจำนวนมากที่สามารถมองเห็นได้อยู่ตามภูผาสองซึ่งเป็นที่ที่มีหินหม้อยที่มีอาณาเขตติดกับภูผา เป็นเขตที่มีต้นไม้ใหญ่ที่มีความสูงถึง 25 เมตร (สูงสุด 45 เมตร) จุดกำเนิดของผาหินมีการเชื่อมต่อเข้าหากันของผาหินที่มีระดับความหนาขนาด และความสูงที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วในเขตพื้นที่หินหนามหน่อจะปกคลุมไปด้วยป่าไม้ ยกเว้นหน้าผาหินและเขตหินคาคัส 10x10 กิโลเมตรทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของป่าสงวน

การรักษาไว้ซึ่งคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อนั้นมีความสำคัญมากต่อการเป็นมรดกโลกทางด้านธรรมชาติ เพื่อพิสูจน์ให้เป็นคุณค่าด้านเอกลักษณ์ที่โดดเด่นให้ได้นั้นต้องมีการปรับปรุงด้านข้อมูลให้ครบถ้วน นั่นก็คือความรู้ด้านธรณีวิทยา และภูมิศาสตร์ของป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ความรู้ด้านนี้จะช่วยพิสูจน์ให้เห็นถึงคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่ได้รับมาตรฐาน viii ของมรดกโลก “เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่น อันเป็นตัวแทนในประวัติการของโลกที่สำคัญ รวมทั้งการบันทึกสิ่งมีชีวิต, ระบบธรณีวิทยา, การกำเนิดธรณีสัณฐานหรือภูมิศาสตร์ที่สำคัญ หรือลักษณะด้านภูมิศาสตร์” ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการสำรวจด้านวิชาการ การค้นคว้าเพื่อประเมินธรณีวิทยา (หินวิทยา, โครงสร้าง และระดับของชั้นหิน) ภูมิศาสตร์วิทยา (ประวัติภูมิศาสตร์, มรดกภูมิศาสตร์ทางด้านภูมิศาสตร์) และน้ำในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ (ถ้ำน้ำลอดเซบั้งไฟ, และถ้ำอื่นๆ)

2.2 ลักษณะด้านชีวนานาพันธ์

2.2.1 พืชพันธุ์

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมีความสำคัญสำหรับการอนุรักษ์ชีวนานาพันธ์ของโลก เนื่องจากสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งธรรมชาติ รวมถึงพันธุ์ป่าไม้ชนิดต่างๆที่มีอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดสัตว์ประเภทต่างๆ รวมถึงพันธุ์เฉพาะถิ่นและชนิดพันธุ์ที่อยู่เฉพาะในผาหินปูน ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อตั้งอยู่ทางภาคกลางของภูหินปูนอินโดจีนกับสายภูหลวง ซึ่งตั้งอยู่ตามชายแดนเขตภาคเหนือสายภูหลวงที่เต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และชีวนานานาพันธ์ในจำนวน 200 แห่งของโลกที่ถือว่าเป็นสถานที่ที่สำคัญที่สุดสำหรับการอนุรักษ์ชีวนานานาพันธ์ของโลก โดยเฉพาะในเขตภาคกลางของภูหินปูนอินโดจีนที่ระบุไว้ว่าเป็นสถานที่บริสุทธิ์ทางธรรมชาติและมีความสำคัญของโลกในการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ที่คล้ายคลึงกันมนุษย์และชนิดพันธุ์ที่อาศัยอยู่ตามภูหินปูน และภายในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อระบุไว้ว่ามีถิ่น

ที่อยู่อาศัยทั้งหมด 11 ประเภท ประกอบด้วยถิ่นที่อยู่อาศัยที่เป็นป่าไม้ 7 ประเภท ถิ่นที่อยู่อาศัยหนองบึง 2 ประเภท ผาหินล้อม(หรือป่าไม้ที่อยู่ตามผาหินปูน) และถิ่นที่อยู่อาศัยที่เป็นถ้ำ

ตาราง 5 ประเภทของพืชพันธุ์อ้างอิงตามการวิเคราะห์จากดาวเทียม
เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2558

ประเภท (Vegetation type)	การคาดคะเน (Estimated area (Ha))	% ของพื้นที่ทั้งหมด (total area)
ป่าเขตผาหินปูน karst forest	28,832,69	32.58%
ป่าเขตผาหินปูนแล้ง Dry Karst forest	7,321,07	8.27%
ผาหินปูน Karst	2,485,90	2.81%
ป่าดงดิบ Evergreen forest	11,886%	13.42%
ป่าดงดิบแล้ง Semi evergreen forest	16,828,2	19.02%
ป่าไม้ปออง Bamboo/disturbed forest	40,93.57	4.63%
ป่าผลสม Fallow/disturbed forest	2,350.44	2.66%
แม่น้ำ River	81.51	0.09%
ป่าร่มเนินภูเขา Hill shade	4,308.03	4.87%
Burned Hill	1,702.36	1.92%
ทุ่งหญ้า Fields (paddy)	21.25	0.02%
บ้าน/เส้นทาง Village/roads	176.97	0.20%
รวมทั้งหมด Total	88,487.25	100%

การจัดประเภทย่อยของป่าดงดิบได้มีการยอมรับว่า ป่าดงดิบเขตดินจะเกิดขึ้นตามร่องภูหินปูน, ป่าดงดิบเขตภูเกิดตามหน้าผา, ป่าดงดิบเขตสูงเกิดขึ้นตามสันภู และป่าเขตหินล้อมเกิดอยู่บริเวณจอม, หลังของผาหินปูนหรือหน้าผา, ความหลากหลายของถิ่นที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติที่สูงและพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตผาหินปูนที่มีป่าไม้ปกคลุม ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ มีเนื้อที่ป่าไม้ประมาณ 70% จนถึงปัจจุบัน มีเพียงแต่ข้อมูลจำนวนหนึ่งของการกระจายประเภทป่าไม้หลายชนิด และมีเพียงแต่พื้นที่ในบริเวณผาหินปูน หรือหน้าผา ชนิดพื้นที่เป็นตัวชี้วัดในพื้นที่ ปี 2557 ได้มี

การนำดาวเทียมมาใช้เพื่อทดสอบการนำที่ดินไปใช้ และประเมินการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ โดยการจัดประเภทแบบอัตโนมัติ ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่ามีบางอย่างที่บ่งบอกถึงประเภทของดิน และการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา อย่างไรก็ตามการตีความหมายยังมีความยุ่งยาก ถ้าหากยังไม่มี การตรวจสอบภาคสนามที่เพียงพอ (Dobbelsteijn, 2014) ดังนั้น ความหลากหลายด้านป่าไม้เกิดขึ้นอยู่ทั้งสองเขตในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ปี 2015 ต้องแยกประเภทให้ชัดเจนขึ้น

ความหลากหลายของชนิดพันธุ์พืชในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ยังไม่เป็นที่รับรู้อย่างแพร่หลายในระหว่างการสำรวจพืชในปี 1998 อ้างตามการสำรวจถิ่นที่อยู่อาศัย ธรรมชาติตามหน้าดินในหินหนามหน่อบันทึกว่ามีชนิดพันธุ์พืชล้มลุกต้นจำนวน 452 ประเภท (Walston, 1999) และสร้างลาย ซึ่งชนิดพันธุ์พืชที่เป็นตัววัดจำนวน 67 ชนิด และจำแนกป่าไม้ออกเป็น 6 ประเภท โดยอ้างตามข้อมูลการสำรวจพืช: ป่าดงดิบแล้ง, ป่าผสมผลัดใบ, ป่าเบญจ, ป่าไม้ป่อง, ป่าไม้ตามแถมแม่น้ำ, ป่าดงหินปูน, นอกจากนี้ยังบันทึกชนิดพันธุ์พืชที่เป็นอยู่ในเขตป่าที่นั้น จำนวน 182 ชนิด ถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญที่สุดคือป่าดั้งเดิมตามร่องผา เช่น ป่าดงดิบแล้ง, ป่าผสมผลัดใบที่เต็มไปด้วยชนิดพันธุ์ต้นไม้เบญจ และ *L. floribunda* (Lythraceae) ที่สูงใหญ่และป่าไม้เขตผาหินที่มี *Diospyros curranii* Merr.; *D. variegata* Kurz และ *D. wallichii* King & Camble ex King (Ebenaceae) และ *Darcaena loureiri* (Agavaceae) (Lamxay, 2014).

2.2.2 ประเภทสัตว์

การสำรวจถิ่นที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติตามหน้าดินในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อบันทึกว่ามีชนิดพันธุ์สัตว์ที่มีกระดูกสันหลัง จำนวน 377 ชนิด ประกอบด้วยสัตว์เลื้อยลูกตัวนม 55 ชนิด, นก 184 ชนิด, สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ 21 ชนิด และปลา 96 ชนิดในนั้นมี 37 ชนิดที่เป็นสัตว์อนุรักษ์ และอีก 11 ชนิดเป็นชนิดที่ถูกไฟป่า ในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมีชนิดพันธุ์สัตว์เลื้อยลูกตัวนมที่คล้ายกับมนุษย์จำนวน 7 ประเภท ในนั้นมี 5 ประเภทที่จัดเป็นชนิดพวกที่ถูกไฟป่า ขาดและชะนีแก้วขาวเป็นชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะคล้ายกับมนุษย์อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ, โคน หรือ คุง จัดเป็นสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ของโลกซึ่งก็อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อถือเป็นถิ่นหลบภัยของพวกมันด้วย และเป็นสถานที่แห่งเดียวของสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ 2 ประเภทที่ยังคงเหลืออยู่ในโลก ส่วนชนิดอื่นๆประกอบด้วย นกกก 4 ประเภท ได้แก่ นกกกคอดแดง เป็นสัตว์ที่ถูกไฟป่าคุกคาม ส่วนชนิดอื่นๆ ที่ถูกไฟป่าคุกคามประกอบด้วย ลิงเสน, ลิงหมู,

เยื้อง, กวาง, นากน้ำ, ไก่ขาว, ปาผา, และมีนกกระจอกผาหินปูนเป็นชนิดที่อาศัยอยู่ตามผาหินปูนทางภาคกลางของอินโดจีน ซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วไปในเขตป่าสงวน

การสำรวจผ่านมาทำให้เห็นถึงความสำคัญของพันธุ์สัตว์ป่าหลาย

ชนิด (Walston and Vinton, 1999; Timmins and Kounboline, 1996; Meijboom and Lanh, 2002; Duckworth et al., 1999) ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ในเขตภูหลวงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นเขตชีวะวนาพันธ์ของโลก ซึ่งนับเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยทางธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ โดยเฉพาะเขตที่สูงที่พบเห็นในสองทศวรรษที่ผ่านมา และก็ยังมีการค้นพบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่บางชนิดตามเขตสายภูหลวง ประกอบด้วย สัตว์ป่าที่หายากและเป็นชนิดที่มีเฉพาะถิ่นที่ใกล้สูญพันธุ์ พานเขาใหญ่ (large-antlered muntjac) เป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์, กระจ่างลายเสือ (striped rabbit) สัตว์ป่าเหล่านี้มีให้เห็นในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ แต่อย่างไร้ไม่ได้มีการรับรองว่าสัตว์เหล่านี้ยังอาศัยอยู่ในป่าสงวน (Coudrat, 2015) เมื่อไม่นานมานี้ ได้มีการค้นพบกระรอกชนิดพันธุ์ใหม่ (Daosavanh et al., 2013), เจย (Robinson et al., 2003), a gymnure *Hylomys megalotis* (Jenkins and Robinson, 2002), a murid rodent *Saxatilomys paulinae* (Musser et al., 2005), a rock rat *Laonastes aenigmamus*– ซึ่งเป็นสัตว์ประเภทกันแทะ คาดว่าสัตว์ชนิดนี้ได้สูญพันธุ์ไปแล้วเมื่อ 11 ล้านปีก่อน (Dawson et al., 2026; Jenkins et al., 2005) และค้นพบนก (Woxvold et al., 2009) และตุ๊กแก (Luu et al., 2014) ในเขตภูหินปูน แขวงคำม่วน ครั้งแรกของการกำเนิดชนิดพันธุ์เหล่านี้ในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อคาดว่าจะมีความเป็นไปได้สูงที่จะค้นพบชนิดสัตว์ป่าเหล่านี้เพิ่มอีกในป่าสงวน สิ่งสำคัญคือการทำที่ยังมีคงอาศัยอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ และมีชนิดที่มีลักษณะเฉพาะ สภาพการจำแนกประเภทสัตว์และการกระจายของสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมที่คล้ายกับมนุษย์ได้สร้างความสนใจทางด้านวิทยาศาสตร์

2.2.3 สัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำ

จากการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยที่อยู่ในถ้ำในหินหนามหน่อ ได้บันทึกว่ามีชนิดพันธุ์สัตว์ จำนวน 70 ชนิด และหนึ่งในนั้นมี 7 ชนิดที่เป็นที่ชนิดที่ค้นพบใหม่ และมีอีก 5 ชนิดที่เป็นชนิดที่มีเฉพาะถิ่น ซึ่งประกอบด้วยที่ชนิดที่อาศัยอยู่ในถ้ำชนิดที่อาศัยอยู่ในเขตไฟคูกคาม, ถ้ำต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ ยังเป็นที่อยู่อาศัยของแมงมุมที่มีขนาดใหญ่ที่สุดด้วย นอกจากนั้น ยังมีการค้นพบชนิดพันธุ์สัตว์ที่อาศัยอยู่ในถ้ำอีกหลายชนิดที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อที่เป็น

ประโยชน์สำหรับปลาในฤดูแล้ง ตัวอย่าง หูแปวปา “ชนิดพันธุ์ปลา” อยู่ภายในถ้ำเป็นที่อยู่อาศัยของปลาในฤดูแล้ง ปลาเหล่านี้ปรากฏให้เห็นอยู่ตามถ้ำต่าง ๆ ตามแม่น้ำในระยะเริ่มต้นของฤดูฝน ตอนน้ำท่วมปากถ้ำและท้ายฤดูฝน ปลาเหล่านี้ก็จะกลับเข้าไปอยู่ในถ้ำตามเดิม

2.3 ความสำคัญทางด้านธรรมชาติและชีวนานาพันธุ

ความสลับซับซ้อนและความหลากหลายทางด้านธรรมชาติ ลักษณะการกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงทางด้านธรณีวิทยา เกิดขึ้นในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดขึ้นบริเวณผาหินปูนอันกว้างใหญ่ เต็มไปด้วยความสวยงาม และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นของธรรมชาติ ประวัติความเป็นมาด้านธรรมชาติธรณีวิทยาเกี่ยวกับหินที่เกิดขึ้นตามหน้าดินในยุคถ้ำหินกบผาหินปูนได้มีวิวัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน รูปแบบและลักษณะผาหินปูนในเขตป่าสงวนหินหนามหน่อเป็นภูหินปูนที่กว้างขวางที่เต็มไปด้วยกำแพงผาหินปูน หรือหน้าผาที่สูงถึง 500 เมตร/น้ำทะเล ส่วนพื้นที่รอบข้างเป็นที่ราบเรียบ และต่ำกว่า กวน (ตามภาษาท้องถิ่น) ภูหินปูนถูกน้ำกัดเซาะจนทำให้ผาหินปูนค่อยๆ กลายมาเป็นยอดแหลมคล้ายกับพุ่มรูปจอย พร้อมทั้งเป็นผาหินปูนที่สูงชันมีรอยแตกเรียงกันตามหน้าดิน และมีลักษณะหน้าดินที่สวยงามพร้อมทั้งมีความร่องรอยที่ถูกน้ำกับเซาะตามผาหิน และจุดสูงสุดของภูทำให้การเข้าถึงผาหินหนามหน่อมีความยากลำบาก กระบวนการก่อตัวใหม่และความบริสุทธิ์ของผาหินปูนทำให้มีก้อนหินที่แข็งแกร่ง, การแตกของผาหินปูน และสภาพอากาศทำให้ผาหินปูนมีลักษณะแหลมคมและสวยงาม เช่น ร่องรอยการกัดเซาะจากน้ำและยอดภูสูง แม่น้ำเซบั้งไฟไหลลอดถ้ำยาวประมาณ 6.4 กิโลเมตร ผ่านผาหินปูนและเป็นแม่น้ำที่ไหลลอดผ่านถ้ำที่ยาวที่สุดในโลก มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยหินย้อยที่อยู่ภายในถ้ำที่มีความสวยงาม

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อเป็นที่ยอมรับว่าเป็นแหล่งอนุรักษ์ชีวนานาพันธุที่สำคัญของโลก เนื่องจากว่าหินหนามหน่อเป็นที่ที่อยู่อาศัยของสัตว์ประเภทต่างๆ รวมทั้งมีป่าไม้หลายประเภทอยู่ในเขตนี้ด้วย โดยเฉพาะภายในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อนี้ยังคงมีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่คล้ายกับมนุษย์จำนวน 7 ประเภท ในนั้นมี 5 ประเภทที่จัดเป็นชนิดพวกที่ถูกไฟป่า ขาดแคลนและชะนีแก้วขาวเป็นชนิดพันธุ์ที่มีลักษณะคล้ายกับมนุษย์อาศัยในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ โด่ง หรือ คุ่ง จัดเป็นสัตว์ใกล้จะสูญพันธุ์ของโลกซึ่งก็อาศัยอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อถือเป็นที่หลบภัยของพวกมันด้วย และเป็นสถานที่แห่งเดียวของสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ 2 ประเภทที่ยังคงเหลืออยู่

ในโลก ส่วนชนิดอื่น ๆ ประกอบด้วย นกกก 4 ประเภท ได้แก่ นกกกคอดแดง เป็นสัตว์ที่ถูกไฟป่าคุกคาม นอกจากความหนาแน่นของชนิดพันธุ์และชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นที่อาศัยในผาหินปูนแล้วยังมีชนิดของสัตว์และพืชชนิดต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตามผาหินปูนที่ยังไม่ได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ แต่ความจริงแล้วชนิดพันธุ์ดังกล่าวที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อที่ได้นำเสนอข้างต้นแล้วนั้น ยังคงมีเงื่อนไขสำหรับการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เนื่องจากความเป็นจริงแล้วในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อยังมีชีวนานาพันธุ์จำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการศึกษาค้นคว้า หรือยังไม่ได้รับการเผยแพร่ให้โลกภายนอกได้รับรู้ว่ามีคุณค่าและสมบูรณ์ทางด้านธรรมชาติ

การบูรณะสถานะ การศึกษาค้นคว้าใน 5 ปี เกี่ยวกับธรณีวิทยา ได้แก่ น้ำ ถ้ำ ชีวนานาพันธุ์ภายในถ้ำ และชนิดพืชพันธุ์ สัตว์ เพื่อช่วยในการดำเนินการให้ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อได้เข้าเป็นมรดกโลกทางด้านธรรมชาติและ การพิสูจน์ให้เห็นถึงคุณค่าอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะในมาตรฐาน xiii, ix และ x ขององค์การ UNESCO

2.4 คุณค่าอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับมรดกโลกทางด้านธรรมชาติ

มาตรฐาน vii: มีร่องรอยเหตุการณ์ธรรมชาติที่ดิลิเคต หรือพื้นที่ความสวยงามทางด้านธรรมชาติและ ความสำคัญทางธรรมชาติ

มาตรฐาน viii: เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นที่เป็นตัวแทนของประวัติศาสตร์โลกที่สำคัญ รวมทั้งการคงไว้ของสิ่งมีชีวิต, ระบบธรณีวิทยาที่สำคัญในการกำเนิดของธรณีสัณฐาน หรือภูมิทัศน์ที่สำคัญหรือลักษณะเฉพาะด้านภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ix: เป็นตัวอย่างที่มีความโดดเด่นที่เป็นตัวแทนของระบบธรณีและชีวนานาพันธุ์ที่สำคัญเกี่ยวกับวิวัฒนาการ และการขยายตัวของระบบนิเวศทางบก น้ำ อ่าว กลุ่มพืชและสัตว์ต่างๆ

มาตรฐาน x มีถิ่นที่อยู่อาศัยธรรมชาติที่สำคัญ และมีความหมายที่สำคัญที่สุดสำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางด้านชีวนานาพันธุ์ ประกอบด้วย ชนิดพันธุ์ที่ถูกไฟคุกคามที่มีคุณค่าอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นทางด้านวิทยาศาสตร์ หรือการอนุรักษ์

3. ด้านเศรษฐกิจ-สังคม

3.1 ภาพรวมด้านประชากร

3.1.1 ประชากร

ในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมี 19 หมู่บ้านที่ได้รับความรับผิดชอบคุ้มครองป่าสงวนแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหมู่บ้านคือ กลุ่มบ้านดู่, กลุ่มบ้านชะยุ, กลุ่มบ้านหนองปิง และกลุ่มบ้านหนองม้า ในปี 2011 มีประชากรทั้งหมดจำนวน 7,624 คน เท่ากับ 1,493 หลังคาเรือน ในปี 2014 มีประชากรจำนวน 8,099 คน เท่ากับ 1,570 หลังคาเรือน (19 หมู่บ้าน) เท่ากับ 25.6% ของจำนวนประชากรทั้งหมด เมืองบัวสะพาที่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ (31,676 คน ในปี 2014) และในระหว่างปี 2011 – 2014 อัตราการเจริญเติบโตของจำนวนประชากรประจำปีอยู่ที่ 2.1% ภายในระยะเวลา 3 ปี การขยายตัวของจำนวนประชากรเพศหญิงเติบโต 2.3% ต่อปี ซึ่งข้อมูลนี้อาจแสดงให้เห็นถึงจำนวนประชากรเพศชาย ภายใน 19 หมู่บ้านเป็นกลุ่มหมู่บ้าน ชนเผ่าที่แตกต่างกัน เช่น ชนเผ่าผู้ไท, ตีรี, มะก่อง, กะเลิง, โย้ย, ง่วน และสะลาง เหลือหลังคาเรือนต่อจำนวนประชากรอยู่ที่ 5.2 คน/1 หลัง 51% ซึ่งอาจจะมีการโยกย้ายระหว่างบ้านกับบ้าน ตัวอย่าง ประชาชนที่อยู่บ้านหนองปิงโยกย้ายไปอยู่บ้านหญ้าเวด และบ้านทับลาว จากบ้านละบายไปบ้านหนองม้า จากบ้านทุ่งซำ บ้านดู่ไปอยู่จุดสมลั้งถ้ง และการย้ายจากบ้านมาแ้ว และกวนชะโยมแก้ว รวมเข้ากันมาเป็นมาชะโยมในปัจจุบัน

3.1.2 ชนเผ่า และศาสนา

ประชาชนในเมืองบัวสะพา ประกอบด้วย 3 กลุ่มชนเผ่า คือ

(ก) กลุ่มไท-ลาว : ชนเผ่าผู้ไท, โย้ยและกะเลิง ชนเผ่าเหล่านี้ 40% จำนวนประชากรทั้งหมดของเมือง บัวสะพา (ผู้ไท 25%, กะเลิง 11% และโย้ย 2%) ชนเผ่าเหล่านี้ใช้มีภาษาพูดที่คล้ายคลึงกับภาษาลาว ซึ่งชีวิตการเป็นอยู่ของพวกเขาอาศัยการผลิตเข้าตามเขตร่องภู และมีดินที่เหมาะสมสำหรับการทำเกษตรกรรมและเป็นชนเผ่าที่ฐานะดี ส่วนใหญ่พวกเขานับถือศาสนาและมีการความสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นอย่างดี และมีความสนใจทางด้านการเมือง, การปกครอง

(ข) ชนเผ่ามอญ-ชะแม, ชนเผ่ามะก่อง ตีรี ชนเผ่าเหล่านี้รวมแล้ว 48% จำนวนประชากรทั้งหมดของเมืองบัวสะพา (ตีรี 31%, มะก่อง 16%) ชนเผ่าเหล่านี้เรียกพวกตัวเองว่าบรูและพวกเขาใช้สำเนียงของภาษาบรูในการสื่อสารซึ่งกันและกัน แต่ก่อนการดำรงชีวิตของพวกเขาอาศัยการปลูกข้าวตามเนินเขา ตามภู ด้วยการถางป่าทำไร่

แบบเสียร่อย ในปัจจุบันพวกเขาพยายามปรับตัวเข้ากับการทำเกษตรกรรมด้วยการทำนา ในเขตที่สามารถทำการผลิตได้ในเขตภูที่พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ และพวกเขาเป็นชนที่มีฐานะยากจนและนับถือผี และไม่สนใจทางด้านการเมือง การปกครอง

(ค) ชนเผ่าผสม-งอน, สะลาและอื่นๆ กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้รวมแล้ว 12% ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเมืองบัวละพา (ชนเผ่าผสม 8%, ชนเผ่างอน 3%, ชนเผ่าสะลา 1%) กลุ่มชนเผ่าผสมนี้เกิดขึ้นจากการแต่งงานกับชนเผ่าที่แตกต่างกัน ซึ่งปกติพวกเขาใช้ภาษาลาวในการดำรงชีวิตประจำวันคล้ายคลึงกับกลุ่มชนเผ่าไท-ลาว และชีวิตการเป็นอยู่พวกเขาสูงกว่ามาตรฐานทุกอย่างตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ และชาววงนใช้สำเนียงภาษาเวียดนาม ซึ่งพวกเขาเป็นลูกหลานมาจากผู้อพยบจากประเทศเวียดนามที่เข้ามาดำรงชีวิตในประเทศลาว เมื่อ 50 ปีก่อน สำหรับการดำรงชีวิตพวกเขาอาศัยการทำข้าวนาปี และการทำธุรกิจหลายประเภท ตัวอย่าง บริการเรือและรถเมล์ ซึ่งพวกเขาเป็นกลุ่มชนเผ่าที่มีความสัมพันธ์ทางการเมืองและมีฐานะดี

3.2 พื้นฐานโครงสร้างและชุมชน

3.2.1 การคมนาคม

การเข้าถึงทุก ๆ เขตในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมมีความยุ่งยากมาก โดยเฉพาะในฤดูฝนและกลุ่มหมู่บ้านที่เข้าถึงยากที่สุดคือหมู่บ้านหนองม้า ส่วนกลุ่มหมู่บ้านอื่น ๆ ที่เข้าไปถึงยากจะอาศัยการใช้เรือเข้าไปในพื้นที่ ปัจจุบันเส้นทางหลายแห่งได้ปรับปรุง อย่างเช่น เส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเมืองบัวละพาจนถึงจุดสุดล้งคัง การเข้าถึงกลุ่มบ้านที่อยู่ตามเส้นทางนี้จะดีขึ้นกว่าเดิม เมื่อการก่อสร้างเส้นทางถนนและสะพานข้ามแม่น้ำบ้านปากพะนัง เสร็จสมบูรณ์ เส้นทางจากตัวเมืองบัวละพาหากหมู่บ้านหนองบิงและชะยู่ มีระยะทางใกล้และง่ายกว่าในการเข้าถึง แต่อย่างไรก็ตามมีความยุ่งยากในการเดินทางเข้าหาทุก ๆ กลุ่มหมู่บ้านในฤดูฝน เนื่องจากยังไม่มีสะพานและเส้นทางก็เต็มไปด้วยโคลน และภูที่มีลักษณะสูงชัน อีกอย่างการเชื่อมต่อสัญญาณโทรศัพท์มือถือมีเพียงแค่ 4 หมู่บ้าน หากมีไฟฟ้าเข้าถึงทุกหมู่บ้านภายในเมืองบัวละพา อาจจะทำให้การสื่อสารทางโทรศัพท์เพิ่มขึ้นและมีการแลกเปลี่ยนสินค้าเพิ่มขึ้น การคมนาคมขนส่งและการติดต่อสื่อสารจะดีขึ้น ปัญหานี้ควรจะได้ปรับปรุงต่อไป

3.2.2 การศึกษา

ภายใน 19 หมู่บ้านรอบ ๆ ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อมมีเส้นทางสำหรับนักเรียนโรงเรียนประสมสมบูรณ์ ที่มีเส้นทางเดินห่างจากบ้านประมาณ 1 กิโลเมตร

โรงเรียนมัธยมศึกษา มีเพียงแต่ 3 กลุ่มหมู่บ้านในจำนวน 4 กลุ่มหมู่บ้านในป่าสงวนแห่งชาติ ประกอบด้วย บ้านดู่ บ้านชะยุ บ้านกุ่ม และบ้านหนองปิง และสถานที่ใกล้ที่สุดสำหรับโรงเรียนประเภทอื่นๆ จะอยู่ในตัวเมืองท่าแขก การเข้าโรงเรียนประถมสมบูรณ์ของนักเรียนในเขตนี้ค่อนข้างจะสะดวก แต่ก็มึนักเรียนประถมเพียง 30% ที่เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนมัธยมสมบูรณ์ ซึ่งมีอัตราการเข้าโรงเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะในเขตกลุ่มหมู่บ้านหนองม้า และหนองปิง (4% และ 19%) หมายความว่า มีเด็กเล็กจำนวนหนึ่งจากหมู่บ้านเหล่านี้มีโอกาสปรับปรุงและทักษะด้านวิชาชีพ หรือกลายเป็นพนักงานรับใช้ชาติ

3.2.3 สาธารณสุข

เมืองบัวละพาเป็นเมืองสามสร้างของแขวงคำม่วน ได้รับการสนับสนุนในด้านสาธารณสุข การคมนาคม ไฟฟ้า และอื่นๆ ซึ่งมีการสร้างศูนย์บริการสาธารณสุขในแต่ละหมู่บ้าน แต่ก็ยังมีจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการอยู่ในจำนวนจำกัด ทั้งนี้ในอนาคตน่าจะมีการปรับปรุงให้ดีขึ้น สถิติผู้ป่วยจากสำนักงานสาธารณสุขเมืองแสดงให้เห็นว่าอัตราการป่วยด้วยโรคพยาธิในท้อง ไช้เสียดออก และพยาธิทางเดินหายใจยังมีสูง พยาธิเหล่านี้พบเห็นได้ตามผู้คนที่อยู่ตามหมู่บ้านที่ยากจน (บ้านหนองม้า, บ้านปิง) แต่ก็ยังน้อยกว่าหมู่บ้านที่มีฐานะ (บ้านดู่) แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าครอบครัวที่ยากจนจะได้รับผลกระทบจากพยาธิเหล่านี้น้อยกว่าเพราะไม่มีรายงานการเข้ารับการรักษาตัวจากสาธารณสุขในหมู่บ้าน เนื่องจากว่าพวกเขาบ้านไม่มีเงินที่จะเข้ารับการรักษาตัว หรืออาจเป็นเพราะว่าพวกเขาบ้านมีการใช้ยาพื้นบ้านในการรักษาตัวแทน ดังนั้นจึงมีมาตรการสนับสนุนให้คนที่ยากไร้ได้รับการรักษา ซึ่งรัฐบาลได้เข้ามามีส่วนร่วมเหลือเริ่มต้นที่แขวงคำม่วน

3.2.4 ความปลอดภัยและการจัดตั้งข้อปฏิบัติตามกฎหมายในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ

องค์การจ้ดตั้งสำคัญในการรับประกันความปลอดภัยโดยรอบป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ โดยมีทหารและตำรวจ ทั้งสององค์การจ้ดตั้งประจำหมู่บ้านและเมือง (ตาราง 8) ในแต่ละบ้านมีตำรวจบ้าน (ปกส.บ้าน) และทหารบ้าน (กองลอน) ซึ่งแต่ละบ้านประกอบด้วยสมาชิกที่มีอาวุธป้องกัน 4-6 คน แต่ละหมู่บ้านรอบป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ มีค่ายทหารที่มีสมาชิก 10-15 คน ตำรวจ 1 คน, พนักงาน 4-6 คน ในระดับเมืองมีสำนักงานตำรวจประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 30 คน และทหารเมืองประจำไม่น้อยกว่า 100 คน

6. อนาคตในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม

2559 - 2563)

ป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปัจจุบันถึงแม้ว่ายังไม่ได้รับรองให้เป็นมรดกโลกก็ได้มีการปรึกษาหารือกับองค์การยูเนสโกอยู่ตลอดเวลา เพื่อต้องการเข้าในบัญชีรายชื่อมรดกโลก ด้วยการมุ่งเน้นให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนมากขึ้นและถือได้ว่าทรัพยากรธรรมชาติเป็นของทุกคน ในส่วนภาคสนามมี 6 หน่วยภาระหน้าที่ในการแจ้งข้อมูลการเคลื่อนไหวประจำวันในเขตป่า ศึกษาค้นคว้า การลาดตระเวนประจำบ้าน และการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชนในการปกป้อง รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาไปสู่เขตพื้นที่การท่องเที่ยว การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่วนใหญ่ต้องได้คำนึงถึงนโยบายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นรอบ ๆ บริเวณเขตป่าสงวนแห่งชาติหน่วยงานต่างๆ ที่จะต้องเข้ามามีส่วนในครั้งนี้นำประกอบด้วย การบริหารจัดการของภาครัฐ ชาวบ้าน เอกชนสามารถอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จมีความยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นและสังคม โดยรวมการประสานงานระหว่างภาครัฐบาล ภาคเอกชนและทุกภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องช่วยกันกำกับ ดูแล บำรุงรักษาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเต็มที่ (ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ หินหนามหน่อ, 2559 - 2563, หน้า 11)

ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติในปี พ.ศ. 2549 - 2556 โดยมุ่งเน้นทางด้านการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ทางธรรมชาติ สร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้ให้บริการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เน้นให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการลงทุนในเส้นทางหมายเลขที่ 12 และการท่องเที่ยวในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หินหนามหน่อ แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมี 3 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยว ร่วมมือและส่งเสริมการลงทุน ยุทธศาสตร์ที่ 2 โฆษณาและส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 3 ก่อสร้าง ปรับปรุงและคุ้มครองโครงสร้างพื้นฐาน และอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อในทุกๆ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวของแขวงคำม่วน องค์การยูเนสโกเข้ามามีบทบาทสำคัญในการ

ส่งเสริม สนับสนุนสถานที่ต่างๆ ที่สำคัญเป็นมรดกโลกและได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว (ยุทธศาสตร์การพัฒนาท่องเที่ยวป่าสงวนแห่งชาติ หินหนามหน่อ, 2559 – 2563, หน้า 11)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ : กรณีศึกษาป่าสงวนแห่งชาติหินหนามหน่อ เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

1. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสงวนแห่งชาติ

บุญลือ อ่องตัว (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา น้ำตกผาเสื่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน พบว่า มีสาเหตุทั้งที่เกิดจากประชาชน เช่น ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างเต็มที่เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด และสาเหตุที่เกิดจากหน่วยงานราชการขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน

ปรียาพร โคตรมงคล (2552, หน้า 84-89) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรณีศึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการวางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ประชาชนไม่ได้รับข่าวสาร หรือการประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้ไม่ทั่วถึง ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าตนเองยังมีความยากจนอยู่ จึงไม่ได้ให้ความสนใจกิจกรรมที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพ

ธวัชชัย สุขลอย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น 1) ประชาชนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าไม้ได้อย่างเต็มที่ เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อความอยู่รอด และ 2) หน่วยงานราชการขาดความจริงใจที่จะช่วยเหลือประชาชน

สุชาวลี ชูเอน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่าปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น 1) ประชาชนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน 2) ประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูแลผลผลิตของตน 3) พื้นที่ยังขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ณัฐวรรณ สุนทรวิทธิโชติ (2556, หน้า 17 อ้างถึงใน คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2531, หน้า 133-134) ได้กล่าวถึงปัญหาในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ 1) การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพไม่คุ้มค่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดจึงมีปริมาณลดลงอย่างรวดเร็ว 2) ขาดการประสานงานในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละระดับพื้นที่และเกิดปัญหาความขัดแย้ง 3) ขาดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อไว้ใช้งานในอนาคต ทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดจึงมีสภาพโทรมเกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

มีชัย วงษ์อุบ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก พบว่า ปัญหาในการอนุรักษ์ป่า คือ การตัดไม้ การบุกรุกป่าเพื่อทำกิน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์

ป่าสงวนแห่งชาติ

นัฐฤดี วงศ์ประสิทธิ์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทันห้วยสาราย จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัญหาการแจ้งเบาะแสและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า ล่าสัตว์ เก็บกล้วยไม้ การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การล่าสัตว์ป่า การเกิดไฟป่า ลักลอบล่าสัตว์ป่า และเก็บพันธุ์ไม้ป่า

วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ด้านการค้นพบสาเหตุของปัญหา 2) ด้านการปฏิบัติงาน 3) ด้านการวางแผนดำเนินงาน และ 4) ด้านการประเมินผล และในส่วน

มณฑล เอกอัครราชทูต (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาและ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข

พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร) (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

อัปคูลคองเล็ด เจะแต (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะสวาด ตำบลโพธิ์วัน อำเภอตากใบจังหวัดนราธิวาส พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

วรรณศิลป์ พีรพันธุ์ (2553) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนของประชาชนประกอบไปด้วย 1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) การให้ความเห็น 3) การประชุมรับฟังความเห็น 4) การร่วมตัดสินใจ 5) การทำงานร่วมกัน และทัศนะของจินตวีร์ เกษมสุข (2554) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของประชาชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางนโยบายหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อลดและแก้ปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และ 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

WHO (n.d, pp. 41–48) ได้เสนอกระบวนการของการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3) การใช้ประโยชน์ (Utilization) ประชาชน

Cohen & Uphoff (1980, pp. 213–218) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

Agbayani (1974) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 1) การร่วมประชุม 2) การออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 3) การตีปัญหาให้กระจ่าง 4) การออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา 5) การออกเสียงเลือกตั้ง 6) การบริจาคเงิน 7) การบริจาควัตถุ 8) การช่วยเหลือด้านแรงงาน 9) การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง และ 10) การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ และในทัศนะของ

Cohen and Uphoff, 1980, pp. 219–223) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ คือ มิติที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) มิติที่ 2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และมิติที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

White (1982, p.18) ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการปฏิบัติการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจมิติที่ 3 คือ มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินการและมิติที่ 4 คือ มีส่วนร่วมในการประเมินผล

3. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จป่าสงวนแห่งชาติ

บุญลือ อ่องด้วง (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตอุทยานแห่งชาติถ้ำปลา น้ำตกผาเสื่อ อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน พบว่า ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ และทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชน สุวัฒน์ ลีอองวัฒนา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนาามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

ในการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากภาคเอกชน 2) การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงนาามน

กิตติศักดิ์ แก้ววารี (2553, หน้า 5) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าเขาราวเทียนทอง จังหวัดชัยนาท พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) สถานภาพทางสังคม 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่า และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

อำนวยการพร ชลดำรงกุล (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนบ้านยางโพน อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา และ 4) ด้านพฤติกรรม

ธวัชชัย สุขลอย (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : บ้านคลองทราย ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า ได้แก่ 1) สร้างความเข้าใจกับชุมชนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า 2) การสนับสนุนประชาชนมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐมากขึ้น และ 3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เช่น การสนับสนุนให้ประชาชนประกอบอาชีพเสริม หรือการพัฒนาระบบสาธารณสุขเป็นต้น

รุ่งทิพย์ บำรุงสุข (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม : กรณีศึกษาเขตลุ่มน้ำแม่กลอง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการป่าไม้ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม

สิริพงษ์ ชูแสน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่อยู่รอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว - เขาชมพู จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยที่มีผลสำเร็จต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ 1) ควรจัดอบรมให้ราษฎรมีความรู้และความเข้าใจในความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ และ 2) สร้างความตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

สุชาวลี ชูเอน (2555, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า คือ 1) ประชาชนควรเห็นคุณค่าและความสำคัญของ

ป่าไม้ 2) หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) ควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนและทั่วถึงผ่านสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนจะได้รับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วนและ 4) การปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในการจัดการป่าไม้ให้แก่ประชาชน

ณัฐวรรณ สุนทรวิริทธิโชติ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามัคคี : ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) สถานภาพสมรส 4) อาชีพและส่วน 2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมของประชาชน คือ 1) การมีจิตสำนึก 2) การบำรุงรักษา และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชน

สมชาย โพธิ์ตระกูล (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการอนุรักษ์ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ ระยะเวลาในการทำงาน ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่สังกัด ปัจจัยด้านนโยบาย คือ วัตถุประสงค์ของนโยบาย ลักษณะหน่วยงานปฏิบัติ การกำหนดภารกิจและการมอบหมายงาน ปัจจัยการบริหารจัดการภายในองค์กร ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ การจัดการ ค่าตอบแทน และสวัสดิการ ด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยการบริหารจัดการภายนอก คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสนับสนุนของหน่วยงานอื่น ด้านกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ด้านผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านการเมือง และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล 7 ด้าน มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวม 5 ปัจจัย

พนิกุล อ๋อยสกุล (2556, หน้า 10) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติบ้านวังสูง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่าไม้ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว สถานภาพสมรส และระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ อาชีพ รายได้ครอบครัวต่อปี สถานภาพทางสังคม จำนวนที่ดินทำกิน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยการกระตุ้น คือ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการให้คุณค่าต่อทรัพยากรป่าไม้

สำรวจ สุตเฉลียว (2557, หน้า 48) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงระแนง อำเภอปางดะ และอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ขนาดพื้นที่ การเป็นสมาชิกเครือข่าย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับป่าไม้ การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการได้รับประโยชน์จากป่าไม้

เบญจวรรณ บุญรัตน์ (2558, หน้า 1) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการอนุรักษ์ป่า คือ 1) การให้การศึกษา 2) การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์ และ 3) การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เอื้อต่อการอนุรักษ์ และ 4) การสร้างจิตสำนึก

Kenneth Ruddle and Dennis (1978) ได้กล่าวถึงปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ 1) การเพิ่มความตระหนักต่อความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 2) การปรับปรุงขบวนการบริหาร สถาบันและการออกกฎหมายเพื่อการปกป้อง การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล 3) การปรับปรุงและขยายระบบข้อมูลและการวิจัยสำหรับการวางแผนและกำหนดนโยบายและปรับปรุงวิธีการในการประยุกต์แนวคิดเรื่องทรัพยากรสำหรับการวิเคราะห์นโยบายและ 4) การพัฒนาระบบการศึกษาอบรมให้แก่สถาบันต่าง ๆ

Kanchanachitra (1979, p. 42) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ได้แก่ เพศ อายุ สุขภาพ ระยะเวลาการอยู่อาศัย ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับของความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพของครอบครัว ส่วนบุคคล ได้แก่ การปรับตัวทางสังคม ความเชื่อทางสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การแสดงตัว ประสบการณ์ หลักยึดถือประจำใจ การเป็นผู้นำและการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม